

Bør regnskapslovens § 5-8 utvides til å omfatte aksjer som ikke omsettes på regulerte markeder?

En studie om regnskapets relevans for finansinstitusjoner ved kredittvurderingsprosessen.

Alexandra Tatiana Helland Fenne & Inger Elise Tysvær

VEILEDER

Terje Heskestad

Universitetet i Agder, 2023

Handelshøyskolen ved UiA

Forord

Denne masteroppgaven er skrevet som den avsluttende delen av vår mastergrad innenfor regnskap og revisjon ved Handelshøyskolen ved UiA, der vi begge har fordypning innenfor økonomisk styring. Dette er en obligatorisk del av studiet som går over et semester og tilsvarer 30 studiepoeng. Vi valgte å fordype oss i dette temaet da vi ønsket å lære mer om hvordan aksjemarkedet i Norge fungerer og hva bankene vektlegger ved kredittvurdering.

Gjennom denne studien blir det sett på hvordan banker gjennomfører kredittvurderinger og hva de ser på som fordeler og ulemper med virkelig verdi. I forhold til kredittvurderingen er det lagt fokus på hva som vektlegges av både finansiell og ikke-finansiell informasjon. I forhold til virkelig verdi blir det sett på hvordan bankene forholder seg til dette og med det hvilke muligheter og utfordringer de mener er aktuelle.

Vi ønsker å rette en stor takk til alle respondentene fra bankene som har tatt seg tid til å dele deres kunnskap med oss. Uten dem hadde det ikke blitt noen oppgave. I tillegg ønsker vi å rette en stor takk til vår veileder Terje Heskestad for mange gode forslag, tilbakemeldinger og oppmuntrende ord.

Sammendrag

Denne studien undersøker hvordan banker bruker både finansiell og ikke-finansiell informasjon ved kredittvurdering av bedrifter. Nærmere undersøker vi hvordan banker vektlegger og vurderer aksjer, både børsnoterte og ikke-børsnoterte, ved kredittvurderingsprosessen. Gjennom NOU 2015:10 uttryktes det et ønske om at norsk regnskapslovgivning skulle tilpasses EU/EØS- lovgiving (Regjeringen, 2015), dermed åpnes opp for mer bruk av virkelig verdi. Regnskapsloven § 5-8 tillater måling til virkelig verdi av finansielle instrumenter og varederivater dersom de oppfyller bestemte krav. Studiens problemstilling er: *Bør Regnskapslovens § 5-8 utvides til å omfatte aksjer som ikke omsettes på regulerte markeder?*

Studien har en eksplorerende problemstilling og det er valgt en kvalitativ metode for å samle inn data. Metoden er valgt for å tilegne oss kunnskap og innsikt i temaet, få frem nyanserte data og gå i dybden. Det gjennomføres strukturerte dybdeintervjuer med syv respondenter fra syv forskjellige banker i Norge, der alle har lang erfaring og høy kompetanse innenfor kredittavdelingen hos banken.

Våre funn viser at banker vektlegger både finansiell og ikke-finansiell informasjon ved en kredittvurdering. Bankene kredittscorer kundene gjennom en automatisk prosess ved innhenting av regnskapet som går gjennom en kredittscoringmodell. Videre gjør bankene en subjektiv vurdering ved å analysere regnskapet og ikke-finansiell informasjon. Funnene viser at det er betjeningsevne som blir vektlagt mest, men at også tre av bankene trekker frem ikke-finansiell informasjon som like viktig.

Når det gjelder bruken av virkelig verdi mener bankene at det kan gi et mer presist bilde av et selskaps økonomiske stilling, men at virkelig verdi også åpner opp for økt regnskapsmanipulering. Bankene er kritiske til hvem de stoler på til å sette virkelig verdi, derfor gjør de ofte egne vurderinger selv. Spesielt ved eiendom setter bankene selv alltid en verdi. Når det gjelder aksjer, har det betydning for banken om aksjen omsettes på det regulerte eller uregulerte markedet, da det er lettere å sette en verdi på en mer likvid aksje. Bankene setter stort sett verdien på unoterte aksjer til null, men i noen tilfeller settes verdien lavt.

Summary

This study examines how banks use both financial and non-financial information when giving firms credit scores. Studies show how banks value and consider stocks, both listed and non-listed when credit scoring. Through NOU 2015:10 it is expressed a wish that Norwegian accounting is adjusted by EU/EØS laws (Regjeringen, 2015), by this it opens up to more fair value. Regnskapslovens § 5-8 allows measurement to fair value of financial instruments and commodity derivatives if they meet certain demands. This studies issue is: *Should Regnskapslovens § 5-8 apply stocks that are not traded on regulated markets?*

The study has an explorative issue, and it is chosen a qualitative method to gather data. The method is chosen to give us knowledge and insight in the subject, bring out nuanced data and go in depth. It has been carried out structured in dept interviews with seven respondents from seven different banks in Norway, all with long experience and high knowledge about credit scoring in the bank.

Our findings shows that banks value both financial and non-financial information in a credit score. Banks credit score their customers through an automatic process by gathering the accounts going through a credit score model. Then the banks do a subjective evaluation by analysing the accounts and non-financial information. The findings shows that ability to pay is valued the most, but three of the banks also mentions non-financial information as equally important.

About the use of fair value, the banks believes that it gives a more precise picture of a company's economical position, but fair value also opens up for more accounting fraud. The banks are critical to who they trust to set the fair value, therefore they often do their own evaluation. Especially with real estate the banks set an own fair value. With stocks, it matters to the bank if the stocks are listed on regulated or none-regulated markets, as it is easier to give a value on a more liquid stock. The banks most often set the value of non-listed stocks to zero, but sometimes it is set low.

Innholdsfortegnelse

Forord.....	2
Sammendrag	3
Summary.....	4
Figuroversikt.....	8
Tabelloversikt.....	8
Forkortelser	8
1. Innledning.....	9
1.1 Bakgrunn for studiene	9
1.2 Problemstilling.....	9
1.3 Avgrensinger	10
1.4 Masterutredningens oppbygging.....	10
2. Regnskapet som informasjonskilde.....	12
2.1 Finansregnskapet.....	12
2.1.1 Formålet	12
2.1.2 Brukere.....	14
2.2 Bankers kredittvurdering.....	14
2.2.1 Bærekraft.....	16
2.3 Regnskapsavleggelse i Norge	17
2.3.1 God regnskapsskikk	18
2.3.2 IFRS	20
2.4. Finansielle instrumenter	20
2.4.1 Regulerte og uregulerte markeder	21
2.6 Avslutning	22
3. Regnskapsloven § 5-8.....	23
3.1 Bestemmelsene i § 5-8	23
3.1.1. Vilkår 1: Klassifisering som omløpsmiddel.....	25
3.1.2 Vilkår 2: Handelsportefølje med henblikk på videresalg.....	26
3.1.3 Vilkår 3: Omsettes på børs, autorisert markeds plass eller tilsvarende regulert marked i utlandet	26
3.1.4 Vilkår 4: God eierspredning og likviditet.....	27
3.2 Forarbeid.....	27
3.3 Sammenligning rskl. § 5-9.....	29
3.4 Avslutning	30
4. Måleattributter	31
4.1 Regnskapskvalitet	31
4.1.1 Resultatkvalitet	32

4.2 Regnskapsmessige målinger.....	33
4.2.1 Historisk kost	34
4.2.2 Virkelig verdi	34
4.3 IFRS 13 Måling av virkelig verdi.....	35
4.4 Eksempel - Eiendom.....	35
4.5 Regnskapsmanipulering.....	36
4.5.1 Mislighetstriangelet	37
4.5.2 Røde flagg	39
4.5.3 Revisors rolle	39
4.6 Avslutning	40
5. Metode	41
5.1 Metodisk tilnærming og forskningsdesign	41
5.2 Datainnsamling.....	42
5.3 Intervju	43
5.4 Utvalg.....	44
5.5 Etter intervju	45
5.6 Validitet og reliabilitet	46
5.7 Etske vurderinger.....	46
5.8 Avslutning	47
6. Funn fra intervjuer	48
6.1 Finansiell og ikke-finansiell informasjon	48
6.1.1 Nøkkelfunn	56
6.2 Virkelig verdi	56
6.2.1 Nøkkelfunn.....	62
6.3 Avslutning	62
7. Analyse	63
7.1 Finansiell og ikke-finansiell informasjon	63
7.1.1 Oppsummering forskningsspørsmål 1	67
7.2 Virkelig verdi	68
7.2.1 Oppsummering av forskningsspørsmål 2	72
7.3 Avslutning	73
8. Avslutning.....	75
8.1 Konklusjon	75
8.1.1 Forskningsspørsmål.....	75
8.1.2 Problemstilling	75
8.2 Begrensinger og kritikk til studien.....	76
8.3 Forslag til videre forskning.....	77

Referanseliste	78
Vedlegg 1: Intervjuguide	85
Vedlegg 2: Godkjent søknad fra Sikt	86
Vedlegg 3: Informasjons og samtykkeskjema.....	87
Vedlegg 4: Diskusjonsnotat Alexandra Tatiana Helland Fenne	90
Vedlegg 5: Diskusjonsnotat Inger Elise Tysvær.....	96

Figuroversikt

Figur 1: Brukerne av regnskapet.....	s. 14
Figur 2: Regnskapsregulering i Norge.....	s. 18
Figur 3: Rammeverk for å vurdere virkning av revisors uavhengighet på regnskapskvalitet..	s. 32
Figur 4: Oversikt ulike målegrunnlag.....	s. 34
Figur 5: Mislighetstriangelet.....	s. 38

Tabelloversikt

Tabell 4.1 Nåverdimetoden.....	s. 35
Tabell 4.2 Internrentemetoden.....	s. 35
Tabell 5.1 intervjuoversikt.....	s. 45
Tabell 6.1: Oppsummering av covenants hos respondentene.....	s. 53
Tabell 6.2: Oppsummering av nøkkelfunn til forskningsspørsmål 1.....	s. 56
Tabell 6.3: Oppsummering av nøkkelfunn til forskningsspørsmål 2.....	s. 62
Tabell 7.1: Bankers vektlegging ved kredittvurdering.....	s. 67
Tabell 7.2: Fordeler og ulemper ved bruk av virkelig verdi i regnskapet	s. 72

Forkortelser

EBITDA – Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization
EK – Egenkapital
FASB – Financial Accounting Standards Board
FoU – Forskning og utvikling
GRP – Grunnleggende regnskapsprinsippene
GRS – God regnskapsskikk
IAS – International Accounting Standards
IASB – International Accounting Standards Board
IE – Immaterielle eiendeler
IFRS – International Financial Reporting Standards
KF – Kundefordringer
LTV – Loan to value
NESH – Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskapelig og humaniora
NIBD/EBITDA - Net Interest Bearing Debt to Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization
NRS – Norsk Regnskapsstiftelse
NSRF – Norges Statsautoriserte Revisors Forening
Rskl. – Regnskapsloven
SMB – Små og mellomstore bedrifter
US GAAP – United States Generally Accepted Accounting Principles
VL – Varelager

1. Innledning

I dette kapittelet presenterer vi bakgrunnen for studien, før vi så presenterer problemstillingen og forskningsspørsmålene som skal hjelpe med å besvare problemstillingen. Til slutt vil avgrensninger og studiens oppbygning presenteres.

1.1 Bakgrunn for studiene

Temaet for studien er regnskapets relevans for finansinstitusjoner. Banker blir identifisert som en av primærbrukerne av regnskapet i International Financial Reporting Standards (IFRS).

Selv om det ikke er en tilsvarende presisering av primærbrukerne av regnskapet i god regnskapsskikk (GRS), er det likevel å anta at finansinstitusjoner er en av primærbrukerne av regnskapet under GRS også (Fallan, E., 2020, s. 251; Scwhencke et al., 2020, s. 13).

Hovedformålet med et regnskap er å gi beslutningsnyttig informasjon (Kvifte & Johnsen, 2008, s. 58). Derfor ønsker vi å undersøke hvordan banker som er en av primærbrukerne av regnskapet bruker regnskapet når de skal kredittvurdere virksomheter.

Regnskapspliktige foretak i Norge kan velge mellom IFRS, forenklet IFRS, GRS og GRS for små foretak. Baksaas & Stenheim (2020, s. 181) beskriver at regnskapsføring kan skje med utgangspunkt i to tilnærminger, balanseorientert eller resultatorientert. IFRS er bygd på en balanseorientert ramme, og GRS på en resultatorientert ramme. Kriteriene for innregning av inntekter, kostnader, eiendeler og gjeld vil derfor være svært forskjellige. Videre forklarer Baksaas & Stenheim (2020, s. 205) at det er større plikt til å bruke virkelig verdi i regnskap avlagt etter IFRS, i tillegg til at det er større adgang til å velge å måle eiendeler og gjeld til virkelig verdi enn det er i GRS. I GRS åpner regnskapsloven §§ 5-8 og 5-9 opp for bruken av virkelig verdi, der de tillater å bruke virkelig verdi for måling av finansielle instrumenter, varederivater og valuta. Vi ønsker å studere hvordan finansinstitusjoner legger vekt på virkelig verdi.

1.2 Problemstilling

I denne oppgaven vil problematikk og muligheter rundt bruk av virkelig verdi i regnskapet drøftes. Valgalternativene for rapportering etter IFRS eller God regnskapsskikk gir mulighet for valg av enten en balanseorientert eller resultatorientert tilnærming (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 185).

Gjennom NOU 2015:10 uttrykkes det et ønske om at Norsk regnskapslovgiving skal tilpasses EU/EØS- lovgiving (Regjeringen, 2015.). På bakgrunn av dette vil oppgaven se på mulighetene for å vurdere flere finansielle instrumenter til virkelig verdi. Oppgavens problemstilling lyder:

Bør regnskapslovens § 5-8 utvides til å omfatte aksjer som ikke omsettes på regulerte markeder?

Problemstillingen vil svares på gjennom to forskningsspørsmål:

1. *Hva vektlegger finansinstitusjoner ved en kredittvurdering?*
2. *Hva er fordeler og konsekvenser ved bruk av virkelig verdi i regnskapet?*

Disse forskningsspørsmålene vil fungere som et hjelpemiddel for å svare på problemstillingen. Her vil det første spørsmålet rette fokus mot finansinstitusjoners praksis og vurderinger. Spørsmål to vil derimot fokusere på mulighetene og utfordringene virkelig verdi i regnskapet medbringer for finansinstitusjonene.

1.3 Avgrensinger

Da temaet for studien er regnskapets relevans for finansinstitusjoner, har vi avgrenset regnskapsbrukerne til å være banker. Banker er identifisert som en av primærbrukerne av regnskapet av International Accounting Standards Board (IASB) og Financial Accounting Standards Board (FASB). Norske foretak kan som sett velge mellom IFRS, forenklet IFRS, GRS og GRS for små foretak. Vi har valgt å avgrense studien til GRS og IFRS, dette for å kunne gå mer i dybden av problemstillingen, innenfor den tidsbegrensningen som er. Regnskapsloven § 5-8 omhandler finansielle instrumenter og varederivater som skal vurderes til virkelig verdi der vi har valgt å avgrense oppgaven til å omhandle aksjer. Siden aksjer som omsettes på det regulerte markedet skal vurderes til virkelig verdi, ønsker vi å se om aksjer som ikke omsettes på det regulerte markedet også burde vurderes til virkelig verdi.

1.4 Masterutredningens oppbygging

Masterutredningen består av totalt åtte kapitler. Første kapittel vil fungere som en innledning til studiet. Deretter kommer en teoribit som omhandler de tre kapitlene: Regnskapet som informasjonskilde, Regnskapslovens § 5-8 og Måleattributer. Videre følger et metodekapittel før funnene fra intervjuene legges frem i eget kapittel. Neste kapittel deretter er Analyse hvor funnene vil bli sett i sammenheng med foregående teorikapitler og tidligere forskning. Til

slutt kommer kapitlet Avslutning hvor blant annet oppgavens konklusjon legges frem, samt begrensninger og kritikk til studien, deretter forslag til videre forskning.

2. Regnskapet som informasjonskilde

I dette kapitlet ser vi på finansregnskapet, dets formål og hvem brukerne er. Deretter går vi inn på bankers kredittvurdering, der vi ser på hvordan banker kredittvurderer og kredittscorer selskaper. Avslutningsvis vil det rettes fokus mot selve regnskapsavleggelsen i Norge. Det vil da sees nærmere på god regnskapsskikk og IFRS. Vi ser også på finansielle instrumenter, regulerte og uregulerte markeder.

2.1 Finansregnskapet

I Norge er selskaper som er notert på Oslo Børs og andre regulerte markeder pålagt å benytte IFRS ved utarbeidelse av finansregnskapet. Selskaper som er notert på de uregulerte markedsplassene som Merkur Market, NOTC og «Family and Friends» kan velge om finansregnskapet skal utformes etter GRS, GRS for små foretak, IFRS eller forenklet IFRS (Opsahl et al., 2020, s. 10). Vi har igjen valgt å avgrense denne studien til GRS og IFRS.

2.1.1 Formålet

Etter Norsk Standard 4101 er regnskap definert slik: «Regnskapet er et system for registrering, vurdering, bearbeiding og analyse av økonomiske data for informasjon, styring og kontroll» (Baksaas & Hansen, 2020, s. 12).

Hovedformålet med regnskapet er å gi beslutningsnyttig (“decision useful”) finansiell informasjon i henhold til FASB (Financial Accounting Standards Board). Formålene om beslutningsnyttig informasjon kan deles inn i to hovedkategorier, de som vedrører beslutningsformål (“decision making”) og de som vedrører kontrollformål (“stewardship”) (Kvifte & Johnsen, 2008, s. 58).

Beslutningsformålet er forbundet med verdsettelse og investeringsanalyser, og når det er beslutningsformålet som er målsetningen med regnskapet er det brukernes økonomiske beslutninger som skal underbygges med relevant informasjon. Beslutningsformålet omtales ofte som en fremtidsrettet målsetning der man skal finne verdien av de forventede fremtidige kontantstrømmene. Når det gjelder kontroll menes det oppfølging av resultater, og når det er kontroll som er målsetningen med regnskapet er det forholdet mellom ledelsen og eierne som er i fokus. Regnskapet skal gi eierne grunnlag for å vurdere om ledelsen klarer å omsette de

investerte midlene til å gi forventede resultater, dette er altså en retrospektiv målsetting der man ser på hvilke resultater som er oppnådd (Kvifte & Johnsen, 2008, s. 59).

Regnskapets formål blir i regnskapslitteraturen forstått på hovedsakelig tre ulike, men i noen grad overlappende måter. Det første formålet er at regnskapet skal redusere asymmetrisk informasjon mellom foretaket og regnskapsbrukerne. Det andre er at regnskapet skal gi beslutningsnyttig informasjon til regnskapsbrukerne. Det tredje formålet er at regnskapet skal gjenspeile realiteten av foretakets økonomiske forhold (Steinheim et al., 2017, s. 65).

Selskapets styre og ledelse har tilgang til all økonomisk data om selskapet og med det innsikt og informasjon regnskapsbrukerne ikke har. Regnskapsbrukerne har bare tilgang til informasjon de får fra regnskapet og eventuell annen informasjon de klarer å innhente (Langli, 2022, s. 6-7). Etersom ledelsen sitter på mer og bedre informasjon om foretaket enn foretakets interessenter kan regnskapets formål derfor beskrives som å redusere asymmetrisk informasjon ved å gjøre den økonomiske informasjonen om foretaket også tilgjengelig for interessentene (Steinheim et al., 2017, s. 65).

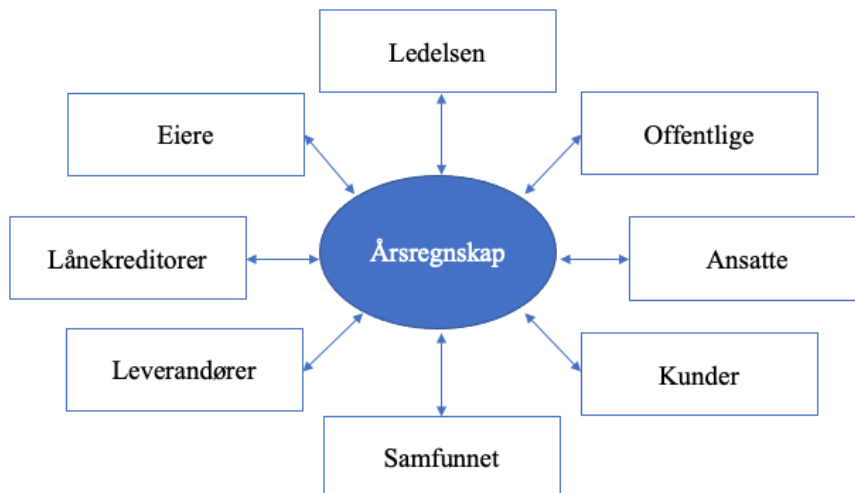
Til forskjell fra formålet om å redusere asymmetrisk informasjon innebærer formålet om beslutningsnytte at en har en klar formening om hva som er nyttig informasjon. En må vite hvem brukerne av informasjonen er og hva informasjonen skal brukes til (Steinheim et al., 2017, s. 65). Formålet omhandler informasjon som har potensial til å endre interessentenes oppfatning av foretaket. Beslutningsnyttig informasjon må være både relevant og troverdig for at den skal danne grunnlag for beslutningene som tas (Schwencke et al., 2020, s. 13). Beslutningsnytte kan deles inn i to formål, et prediksjonsformål og et kontrollformål. Prediksjonsformålet skal bidra med informasjon som kan være egnet til å predikere prognoser om forventede fremtidige resultater, mens kontrollformålet omhandler bruken av regnskapet for vurdering og kontroll av ledelsens forvaltning av foretaket (Schwencke et al., 2020, s. 13-14).

Regnskapsloven § 3-2 (a) sier «Årsregnskapet skal gi et rettvisende bilde av den regnskapspliktiges og konsernets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat». Det sentrale for årsregnskapet er at det skal formidle økonomisk informasjon om foretakets virksomhet, det skal gi et bilde av de økonomiske realitetene (Schwencke et al., 2020, s. 13). Selv om dette formålet er knyttet til de to andre formålene, er ikke informasjonen

beslutningsnyttig selv om den gjenspeiler foretakets økonomiske realiteter (Stenheim et al., 2017, s. 68).

2.1.2 Brukere

For å finne ut hvem som er brukerne av årsregnskapet kan man se på den generelle interessentmodellen som gir en oversikt over alle som har behov for selskapets regnskapsinformasjon (Kristoffersen, 2019, s. 26).



Figur 1: «Brukerne av regnskapet» (Kristoffersen, 2019, s. 27)

IASB og FASB identifiserer syv potensielle brukergrupper, der primærbrukerne er identifisert som investorer, långivere og kreditorer (Fallan, E., 2020, s. 251). Det er ikke en tilsvarende presisering av hvem primærbrukerne av regnskapet er i GRS som det er i IFRS, det står heller ikke nevnt i regnskapsloven. Det er likevel å anta at nåværende og potensielle eiere, långivere og kreditorer er å anse som primærbrukerne av regnskapet under GRS (Schwencke et al., 2020, s. 13).

2.2 Bankers kredittvurdering

Før banker kan innvilge lån til virksomheter må de gjennomføre en kredittvurdering av virksomheten som ønsker å ta opp lån, dette gjøres gjennom kredittscoring og kredittanalyse. Denne analysen sier noe om virksomhetens mulighet til å tilbakebetale forpliktelsene innen rimelig tid, og analysen blir brukt til å skille mellom selskaper som er finansielt sunne og selskaper som sannsynligvis vil misligholde (Plenborg & Kinserdal, 2021, s. 375-377).

Det er en rekke steg inkludert i en kredittanalyse og det første er at den bankansatte som gjennomfører analysen har en forståelse for hva lånebeløpet skal brukes til. En forståelse for

hva lånebeløpet skal brukes til bidrar til en dypere forståelse av den iboende risikoen av låneavtalen (Plenborg & Kinserdal, 2021, s. 379). Det viktigste steget i en kredittanalyse er å forstå sannsynligheten for mislighold. Dette gjøres normalt ved vurdering av forretningsrisikoen, inkludert en evaluering av industrien virksomheten tilhører, firmaet og ledelsen. Den bankansatte må altså evaluere om virksomheten er «finansielt sunn», og det kan gjøres basert på historiske økonomiske data eller en forhåndsvurdering av virksomhetens evne til å møte fremtidige forpliktelser (Plenborg & Kinserdal, 2021, s. 381)

Finansielle nøkkeltall er en viktig faktor når bankene skal foreta en kredittanalyse, det brukes vanligvis regnskapstall fra årsrapporten som blant annet inneholder årsregnskapet (Plenborg & Kinserdal, 2021, s. 384). Ettersom tallene i regnskapet påvirker utfallet av kredittvurderingen, er det viktig at den som utfører vurderingen vet hvilke regnskapsprinsipp som er brukt i regnskapet og hvordan disse påvirker regnskapstallene.

Man kan også evaluere en virksomhets finansielle helse basert på kredittscore. Dette er ofte en automatisert prosess utført av en tredjepart eller via bankenes egne kredittvurderingsmodeller. Kredittscoren er ment til å estimere sannsynligheten for mislighold og brukes til å sette en pris på lånet (Plenborg & Kinserdal, 2021, s. 391). Kredittscore viser hvilken risiko man tar når man handler med et foretak, og Dun & Bradstreet (tidligere Bisnode) har kommet med en løsning som er bransjeledende, AAA. Denne måten å score bedrifter på går ut på at bedriften får en karakter, AAA, AA, A, AN, B eller C. AAA er den høyeste karakteren og gis bare til aksjeselskaper som har vist stabilitet over tid, omsetter for mer enn to millioner og ha vært virksomt i 10 år. C er den laveste karakteren og betyr at foretaket har store problemer og at all kreditt frarådes. Bak karakterene ligger det informasjon fra en rekke ulike, offentlige myndigheter som Skattemyndighetene og Brønnøysundregistrene. Man ser på om foretakene betaler fakturaene i tide, årsrapport og betalingsevne, og om selskapet har betalingsanmerkninger (Dun&Bradstreet, u.å.).

Det meste av finansiering inkluderer lånecovenants – som vil si betingelser knyttet til lånet som krever at låntaker oppfyller visse vilkår eller forbyr låntaker å utføre visse handlinger. Eksempler på covenants er at virksomheten skal tilfredsstille minimumsnivåer av nøkkeltall så lenge finansieringen er gitt (Plenborg & Kinserdal, 2021, s. 415). Det er også vanlig at banker har som krav at det ikke byttes regnskapsstandard eller regnskapsprinsipp som en covenant til lånet. Dette er fordi finansielle nøkkeltall som blir brukt i kredittvurderingen er

tydelig påvirket av virksomhetens regnskapsprinsipper (Plenborg & Kinserdal, 2021, s. 619). Banker fra tidligere forskning sier at en konsekvens av brudd på covenant er at låneavtalen blir sagt opp, eller at banken og kunden kommer til en felles enighet om veien videre. Et brudd på covenant vil også føre redusert tillitt mellom bank og kunde (Butveit & Utheim, 2021, s. 53-54).

2.2.1 Bærekraft

Bærekraftsrapportering er regulert i regnskapsloven § 3-3c for store foretak. Der plikter alle store foretak å redegjøre for «*samfunnsansvar som minst omhandler miljø, sosiale forhold, arbeidsmiljø, likestilling og ikke-diskriminering, overholdelse av menneskerettigheter og bekjempelse av korrupsjon og bestikkelser*». Bærekraft omhandler altså ikke bare miljø og klima, men også sosiale og økonomiske forhold.

Små og mellomstore bedrifter (SMB) er ilagt få eller ingen direkte krav om bærekraftsrapportering. I 2021 vedtok Stortinget en ny lov om bærekraftig finans, kalt taksonomien, som tredde i kraft 1. januar 2023. Selv om rapporteringsplikten etter taksonomiforordningen gjelder noterte foretak samt alle banker og forsikringsforetak, som har over 500 ansatte og regnes som store foretak, kan små og mellomstore bedrifter bli påvirket (Regjeringen, 2023). Selv om det ikke er lovpålagt kan SMB møte forventninger om å framstille bærekraftsinformasjon for eksempel fra kunder og banker (NHO, u.å.).

Banker har et stort samfunnsansvar for å hjelpe til at verden skal bli mer bærekraftig. De har både evnen og muligheten til å finansiere bærekraftige virksomheter og prosjekter. FNs 17 bærekraftsmål er verdens felles plan for å jobbe mot en mer bærekraftig verden innen 2030 (FN-Sambandet, 2023). FN har også utviklet 6 prinsipper for ansvarlig bankvirksomhet, og prinsippene er verdens fremste bærekraftige rammeverk for banker med over 300 banker på verdensbasis som har sluttet seg til å følge de 6 prinsippene (United Nations Environment Programme Finance Initiative, u.å.). De 6 prinsippene for ansvarlig bankvirksomhet er:

1. **Tilpasning** – Tilpasse forretningsstrategien for å være konsekvent med og bidra til individers behov og samfunnets mål slik det er uttrykt i bærekraftsmålene, Parisavtalen og relevante nasjonale og regionale rammeverk.
2. **Påvirkning og målsetting** – Skal kontinuerlig øke den positive påvirkningen samtidig som man skal redusere den negative påvirkningen og håndtere risikoen for mennesker, klima og miljø som følge av aktiviteter, produkter og tjenester. Banker må sette og publisere konkrete mål for å oppnå dette.

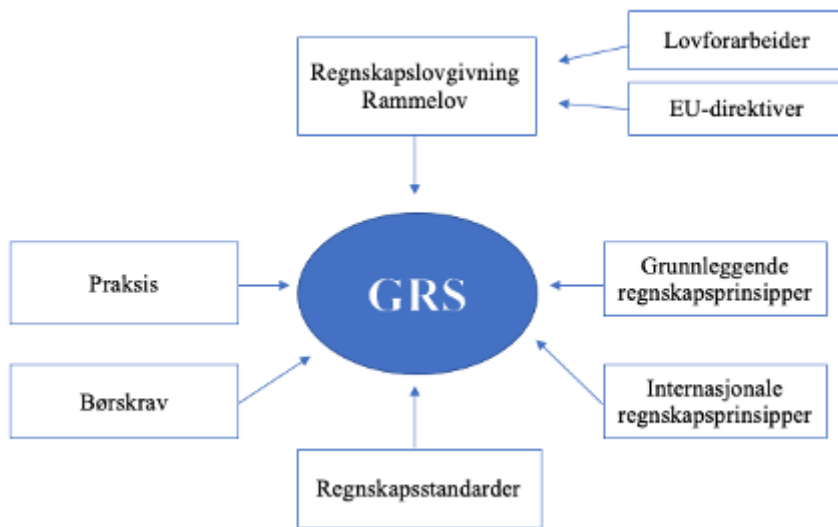
3. **Kunder** – Jobbe med kundene på en ansvarlig måte og oppfordre til en bærekraftig praksis og muliggjøre økonomiske aktiviteter som skaper økt velstand for dagens og fremtidige generasjoner.
4. **Interessenter** – Proaktivt og ansvarlig konsultere, involvere og samarbeide med relevante interessenter for å oppnå samfunnets mål.
5. **Styring og kultur** – Implementere prinsippene gjennom effektiv styring og en ansvarlig bankkultur.
6. **Åpenhet og ansvarlighet** – Jevnlig gjennomgåelse av implementeringen av de seks prinsippene, og være åpen om og ta ansvar for positive og negative bidrag.

2.3 Regnskapsavleggelse i Norge

Regnskapspliktige foretak er ifølge rskl. § 1-1 bundet av regnskapsloven. Regnskapsloven er et rammeverk for utarbeidelsen av årsregnskapet og bygger på grunnleggende regnskapsprinsipper (Kvifte & Tofteland, 2008, s. 13). Etter bestemmelsene i rskl. § 1-2 er en rekke foretaksformer regnskapspliktige, blant annet aksjeselskaper og ansvarlige selskaper som oppfyller krav til salgsinntekter, årsverk og deltakere. At et foretak er regnskapspliktig innebærer plikt til å utarbeide årsregnskap, og for selskaper som ikke er små innebærer det også plikt til å utarbeide årsberetning etter rskl. § 3-1. Samme lovbestemmelse gir imidlertid anledning til å følge unntaksbestemmelser for små foretak.

Det stilles krav til at årsregnskapet skal gi et rettviseende bilde av både eiendeler og gjeld, finansielle stillinger og resultat etter rskl. § 3-2a. I tillegg stilles det krav til at de grunnleggende regnskapsprinsippene i § 4-1 oppfylles. Nevnte bestemmelser adresserer transaksjonsprinsippet, opptjeningsprinsippet, sammenstillingsprinsippet og forsiktighetsprinsippet, i tillegg skal store selskap fastsette at gevinst og tap skal resultatføres i samme periode ved sikring. Kravene til opptjeningsprinsippet og sammenstillingsprinsippet er imidlertid fravikelige for små selskap dersom det kan begrunnes i god regnskapsskikk. Sentralt i regnskapsloven står også kongruensprinsippet om at alle inntekter og kostnader skal regnskapsføres etter § 4-3 og bruken av regnskapsestimater jf. § 4-2.

2.3.1 God regnskapsskikk



Figur 2: «Regnskapsregulering i Norge» (Kvifte & Tofteland, 2008, s. 15).

Regnskapsloven gir veiledning, men er sjelden helt konkret og avgrensende. Rskl. § 4-6 sier at årsregnskapet skal utarbeides etter god regnskapsskikk (GRS). Hovedformålet med bestemmelsen i rskl. § 4-6 er å ivareta EUs regnskapsdirektiver som omhandler at årsregnskapet skal gi et rettvise bilde (Kvifte & Tofteland, 2008, s. 63). I likhet med kravet om rettvise bilde stiller god regnskapsskikk krav til den overordnede kvaliteten. Et hovedskille er at kravet til rettvise bilde unntaksvis kan sette lovbestemmelsene til side og har dermed autoritet over god regnskapsskikk (Baksaas & Stenheim, 2015, s. 80-94).

De grunnleggende regnskapsprinsippene (GRP) representerer et rammeverk for regnskapsføring og skal ellers være en rettesnor i utviklingen av GRS. Rammeverket er også bindende for Norsk Regnskapsstiftelse (NRS) som standardsettende organ, NRS kan dermed ikke utvikle regnskapsstandarder i strid med GRP (Kvifte & Tofteland, 2008, s. 31). De grunnleggende regnskapsprinsippene fremgår av regnskapsloven kapittel 4. De ti grunnleggende regnskapsprinsippene er:

- **Transaksjonsprinsippet** - Transaksjoner skal regnskapsføres til verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet, jf. rskl. § 4-1 (1). Verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet vil si at bokføringen skal skje til vederlagets virkelige verdi (Langli, 2022, s. 93)
- **Opptjeningsprinsippet** - Inntekt skal resultatføres når den er opptjent, jf. rskl § 4-1 (2). Målingen av en virksomhets aktiviteter baseres ikke på når kontanter blir mottatt

eller betalt, men når aktivitetene som genererer inn- og utbetalinger finner sted (Langli, 2022, s. 99).

- **Sammenstillingsprinsippet** - Utgifter skal kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt, jf. rskl. § 4-1 (3). Sammenstillingsprinsipper innebærer altså at man sammenligner en periodes opptjente inntekter med verdien av de ressursene som har gått med til å skape inntekten (Langli, 2022, s. 11)
- **Forsiktighetsprinsippet** - Urealisert tap skal resultatføres, jf. rskl. § 4-1 (4). Dette prinsippet sier at det er bedre for regskapsbrukerne at de blir positivt overrasket enn negativt overrasket, prinsippet gir altså en trygghet for at regnskapet ikke er overvurdert. Forsiktighetsprinsippet gjelder kun ved usikkerhet (Langli, 2022, s. 117-118).
- **Sikring** - Ved sikring skal gevinst og tap resultatføres i samme periode, jf. rskl. § 4-1 (5). Bakgrunnen for sikringsprinsippet er at det må være mulig å fravike de konkrete målereglene slik at regnskapet reflekterer sikringseffektene (Langli, 2022, s. 119).
- **Regnskapsestimater** – Det skal brukes estimat ved usikkerhet, på bakgrunn av informasjon som er tilgjengelig når årsregnskapet avlegges, jf. rskl. § 4-2.
- **Kongruensprinsippet** – Alle inntekter og kostnader skal resultatføre, jf. rskl. § 4-3 første ledd.
- **Prinsippanvendelse** – Årsregnskapet skal utarbeides etter ensartede prinsipper, som skal anvendes konsistent over tid, jf. rskl. § 4-4 første punktum.
- **Fortsatt drift-forutsetningen** – Årsregnskapet skal utarbeides under forutsetning om fortsatt drift så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket, jf. rskl. § 4-5 første punktum. Denne forutsetningen er fundamental for regnskapet da det må utarbeides regnskap der eiendeler og gjeld vurderes til virkelig verdi hvis

forutsetningen om fortsatt drift ikke er til stede (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 181).

- **God regnskapsskikk** – Utarbeidelse av årsregnskap skal foretas i samsvar med god regnskapsskikk, jf. rskl. § 4-6.

De fem første prinsippene er å anse som de mest grunnleggende prinsippene og fremgår av rskl. § 4-1. De siste fem prinsippene er andre prinsipper som også skal legges til grunn ved utarbeidningen av årsregnskapet og fremgår i regnskapsloven kapittel 4 (Skatteetaten, 2003).

2.3.2 IFRS

Den største forskjellen mellom IFRS og GRS er at IFRS er balanseorientert, mens GRS er resultatorientert. IFRS er et omfattende regelverk fastsatt av IASB, og i tillegg til regeltekstene omfatter standardene også forarbeider, veiledninger og eksempler (Schwencke et al., 2020, s. 1167). Selskaper som skal utforme regnskapet etter IFRS må ha god innsikt i den omfattende IFRS-litteraturen (Kvifte & Tofteland, 2008, s. 277). Selskaper som benytter IFRS skal opplyse om hvilke regnskapsprinsipper som er anvendt, der følger det eksplisitt av enkelte standarder at selskapet skal oppgi hvordan prinsippene anvendes (Bernhoft et al., 2018, s. 28). Selskapet må ta stilling til om noe er sannsynlig, pålitelig, relevant, vesentlig, betydelig, om det gir dekkende fremstilling og oppfyller de balanseorienterte definisjonene. Det er ulike grunner til at anvendelsen av prinsippbaserte IFRS-er mer utfordrende enn prinsippbaserte NRS-er. Et eksempel er som nevnt at IFRS er balanseorientert, det kan bety at kvalitetskravene og definisjonene kan være noe annet under IFRS enn under GRS. Hva som er relevant i et balanseorientert perspektiv, kan være noe helt annet enn hva som er relevant i et resultatorientert perspektiv (Kvifte & Tofteland, 2008, s. 277-278).

2.4. Finansielle instrumenter

Etter verdipapirhandelloven (vphl.) § 2-2 (1) er finansielle instrumenter definert som «omsettelige verdipapirer, verdipapirfondsandeler, pengemarkedsinstrumenter og derivater», videre er omsettelige verdipapirer definert i vphl. § 2-4 (1) som «aksjer og andre verdipapirer som kan sidestilles med aksjer, samt depotbevis for slike». IFRS definerer et finansielt instrument som «er enhver kontrakt som følger både en finansiell eiendel for et foretak og en finansiell forpliktelse eller et egenkapitalinstrument for et annet foretak» (Myrbakken & Haakanes, 2018, s. 631).

Aksjer er altså et finansielt instrument, og en aksje kan forstås som en eierandel i et selskap (Bergo, 2021, s. 81). Man tenker ofte at aksjer er noe som kan handles på Oslo Børs, men aksjer kan også omsettes på det uregulerte markedet, som unoterte aksjer. Vi går nå inn på regulerte markeder og uregulerte markeder.

2.4.1 Regulerte og uregulerte markeder

Et regulert marked er et marked for omsetning av finansielle instrumenter og er underlagt en rekke regler og plikter (Verdipapirforetakenes Forbund, u.å.a.). I Norge blir markedene for omsettelige verdipapirer organisert av Euronext Oslo Børs ASA, og består av Euronext Oslo Børs og Euronext Expand (Bergo, 2021, s. 144). Oslo Børs opererer de eneste regulerte markedene for verdipapirhandel i Norge og ble en del av Euronext-konsernet i 2019. Som en del av Euronext-konsernet gjør at noterte selskaper på Oslo Børs når ut til et enda større investorphublikum (Oslo Børs, u.å.).

Euronext Growth (tidligere Merkur Market) hører også til Oslo Børs, men er et uregulert marked som har eksistert siden 2016. Euronext Growth er en markeds plass som er regulert som «multilateral handelsfasilitet», og selskapene som er notert omtales ofte som vekstselskaper (Aksjer Norge 2022). En multilateral handelsfasilitet kan omsette alle finansielle instrumenter og likner et regulert marked, men uten de samme kravene til opptakrutiner og oppfølgingsansvar ovenfor utstederne (Bergo, 2021, s. 265). Det finnes en egen regelbok for Euronext Growth hos Oslo børs, der en av de viktigste reglene er at selskapet som skal noteres må kunne gi tilstrekkelig informasjon slik at markedsaktørene settes i stand til å fastsette markedsriktige kurser (Aksje Norge, 2022).

Vi har også en annen markeds plass for unoterte aksjer, NOTC. NOTC som har endret navn til Euronext NOTC eies også 100% av Oslo Børs (NOTC, u.å.). I motsetning til Euronext Growth der man handler unoterte aksjer på lignende måte som man gjør med noterte aksjer, foregår kjøp og salg på NOTC på en helt annerledes måte. Systemet fungerer slik at meglere legger inn kjøps- og salgsinteresser i systemet, andre meglere kan se disse interessene og tar kontakt med megleren over telefon for å avtale en eventuell transaksjon (Verdipapirforetakenes forbund, u.å.b.).

Euronext Growth er blitt et attraktivt marked for norske selskaper da notering kan skje raskt og effektivt. Selskaper som skal noteres her trenger ikke å utarbeide regnskapet sitt etter

IFRS, i motsetning til selskaper notert på Oslo Børs og Euronext Expand som må utarbeide regnskapet i henhold til IFRS (Næsse, 2020).

2.6 Avslutning

I dette kapitlet er finansregnskapets formål blitt fremstilt og det har blitt sett på hvordan et finansregnskap har flere forskjellige brukergrupper. Videre har kredittvurderingsprosessen som utføres hos banker blitt illustrert. Her er det lagt ekstra fokus på bærekraft og samfunnsansvar i kredittvurderingsprosessen. Deretter har regnskapsavleggelse i Norge blitt forklart. Her ble det lagt vekt på bruk av god regnskapsskikk og avlegging av regnskap etter IFRS. Finansielle instrumenter er blitt forklart i lys av norsk lov og IFRS. Videre er det blitt sett på de ulike markedsformene som finnes for omsetting av finansielle instrumenter i lys av om de er regulerte eller ikke.

3. Regnskapsloven § 5-8

Dette kapittelet vil gi en grundigere beskrivelse av regnskapslovens § 5-8. Denne beskrivelsen vil bli gitt ved først å rette fokus på lovparagrafen og dens vilkår som vil drøftes enkeltvis, og sammensetting. Her vil det også bli sett på hvordan paragrafen skiller seg fra hovedreglene.

Deretter vil det bli satt lys på forarbeidende og de diskusjoner og begrunnelser.

Avslutningsvis vil det rettes oppmerksomhet mot regnskapslovens § 5-9 der likheter og ulikheter til § 5-8 vil bli illustrert.

3.1 Bestemmelsene i § 5-8

Lovbestemmelsen i regnskapsloven § 5-8 lyder som følgende:

Finansielle instrumenter og varederivater skal vurderes til virkelig verdi dersom de

1. er klassifisert som omløpsmiddel,
2. inngår i en handelsportefølje med henblikk på videresalg,
3. omsettes på børs, autorisert markedsplass eller tilsvarende regulert marked i utlandet, og
4. har god eierspredning og likviditet

Små foretak kan uten hinder av bestemmelsen i første ledd vurdere markedsbaserte finansielle omløpsmidler etter vurderingsregelen for omløpsmidler i § 5-2.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om regnskapsføring av finansielle instrumenter og varederivater, herunder om hvilke finansielle instrumenter og varederivater som ikke kan vurderes til virkelig verdi.

Ut fra denne lovbestemmelsen er det dermed fire vilkår som alle må være oppfylt for at finansielle instrumenter og varederivater skal vurderes til virkelig verdi. Disse fire vilkårene drøftes ytterligere nedenfor.

Bestemmelsene i rskl. § 5-8 skiller seg fra hovedregelen for omløpsmidler om “lavest verdis prinsipp” i § 5-2 ved å stille krav til vurdering etter virkelig verdi. I NOU 95.30 hevdes det at markedsbaserte finansielle omløpsmidler fremstår som nære substitutter for penger, hvilket departementet støtter i Ot. Prp. Nr. 42 1997-98, og at “lavest verdis prinsipp” gir mulighet for manipulering av regnskapet (NOU1995:30, s. 214; Ot. Prp. nr. 42 (1997-1998), s. 132).

Forarbeidet lyder:

Ved markedsverdiprinsippet behandles verdiendringer symmetrisk. Laveste verdis prinsipp anvendes i et transaksjonsbasert historisk kost regnskap. Laveste verdis prinsipp gir ulik resultatføring av realisert og urealisert vinning. Skillet mellom realisert og urealisert er avgjørende for resultatføringen.

Markedsbaserte finansielle omløpsmidler er nære substitutter til penger. Fordi instrumentene er likvide, transaksjonskostnadene små og det er én pris i markedet, kan en eiendel selges og gjenerverves i samme øyeblikk uten (vesentlige) kostnader. Dermed er skillet mellom realisert og urealisert utydelig og lite relevant. Anvendelse av laveste verdis prinsipp på slike instrumenter har uheldige sidevirkninger. Ulik behandling av realiserde og urealiserte gevinster gjør at den regnskapspliktige kan manipulere resultatet uten å endre økonomiske realiteter. Markedsverdiprinsippet fremstår derfor som eneste meningsfylte vurderingsprinsipp for pengesubstitutter. (NOU1995:30, s. 214).

Etter denne bestemmelsen vil både realisert og urealisert vinning og tap inngå i årsresultatet og potensielt utdeles som utbytte. Det er redusert hvor mange foretak som er omfattet av denne regelen, men for de det gjelder vil dette kunne gjøre store utslag (BDO Lorange og Brænde DA, 1998, s.20).

Bakgrunnen for bruk av virkelig verdi kommer av EØS-regler om at medlemsstatene må tillate eller kreve virkelig verdi vurdering av finansielle instrumenter. På denne måten legges det dessuten mer til rette for inntektsføring etter IAS 39 om regnskapsføring og vurdering av finansielle instrumenter (Ot.prp. nr. 39 (2004-2005), s.39). IAS 39, hvilket senere er blitt byttet ut med IFRS 9 (KPMG, 2023), benyttet markedsverdiprinsippet enda mer enn rskl. § 5-8, men bestemmelsen er likevel fullt forenelig med ISAen (Johansen & Kvaal, 1999, s. 335). I samme dokument vises det til hvordan EØS-rett åpner for bruk av virkelig verdi for andre eiendeler enn finansielle instrumenter (Ot.prp. nr. 39 (2004-2005), s.40).

NRS 18 omhandler finansielle eiendeler og forpliktelser. I forbindelse med standarden defineres finansielle eiendeler som “en kontrakt som er en finansiell forpliktelse eller egenkapital for en annen part, og en finansiell forpliktelse er en kontrakt som er en finansiell eiendel for en annen part”. Som et eksempel trekkes aksjer frem (Norsk Regnskaps Standard 18, 2022, punkt 4, s.1)

3.1.1. Vilkår 1: Klassifisering som omløpsmiddel

Av første vilkår følger det at det finansielle instrumentet eller varederivatet må være et omløpsmiddel. Anleggsmidler er eiendeler som er bestemt til varig bruk eller eie, mens omløpsmidler er alle andre eiendeler (Schwencke et al., 2020, s. 1062). Klassifiseringen har betydning for presentasjonen i balansen og vurderingsreglene. Ved bruk av GRS klassifiseres anleggsmidler som eiendeler bestemt til varig bruk og eie, mens omløpsmidler er eiendeler som ikke er det. Klassifisering under IFRS vil imidlertid fungere motsatt ved at det er omløpsmidlene som blir klassifisert (Baksaas & Stenheim, 2020 s.276-278).

Omløpsmidler skal etter regnskapsloven vurderes til lavest av anskaffelseskost og virkelig verdi, mens anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost eventuelt avskrevet om den økonomiske levetiden er begrenset (Regnskapsloven, 1998, §§ 5-2 - 5-3). I det originale forslaget ble det påpekt at aksjer og andre verdipapirer, gitt at de er lett omsettelige (børsnoterte), så lenge det ikke var særlige grunner for å anta at de var ervervet for “varig eie eller bruk” er omløpsmidler (NOU 1995:30, s. 182). Baksaas og Stenheim (2020, s.276-277) skriver at klassifiseringen av aksjer er avhengig av aksjenes hensikt og at lett omsettelige aksjer, med mindre de tydelig er tenkt til lang tidshorison, klassifiseres som omløpsmidler. Investeringer i andre selskap skal som hovedregel klassifiseres som anleggsmidler. Børsnoterte aksjer og aksjefond vil som oftest klassifiseres som omløpsmiddel (Schwencke et al., 2020, s.446).

Klassifisering av aksjer og andre lett omsettelige verdipapirer har blitt problematisert i forarbeidene. Blant dem som var kritiske var Norges Statsautoriserede Revisors Forening (NSRF) og Oslo børs. De hevdet at klassifiseringsreglene var strengere enn for øvrige driftsmidler, noe utvalget imidlertid sa seg uenig i. Det ble videre problematisert hvordan aksjer kan være tiltenkt lengre bruk i virksomheten, men likevel bli solgt tidligere om det ble fremlagt et godt tilbud. Da et av målene til disse aksjene derfor vil være å skaffe økonomisk gevinst vil disse dermed bli klassifisert som omløpsmidler. Vurderingen skal likevel gjøres basert på en konkret vurdering av intensjonen som har ført til investeringen (Ot.prp. nr. 42 (1997-1998), s.108-109).

3.1.2 Vilkår 2: Handelsportefølje med henblikk på videresalg

Dette vilkåret innebærer to hovedmoment: det må være en handelsportefølje og tenkt videresalg. “Henblikk på videresalg” kan fremstå skjerpene da videresalg allerede vil være et vurderingsmoment i forbindelse med første vilkår om å være et omløpsmiddel.

Kravet om at finansielle instrumenter skal inngå i en handelsportefølje, blir av Schwencke et al (2020) beskrevet som bestemmelsens vanskeligste og mest krevende krav.

Lovforarbeidene stiller krav til at verdipapirer skal “omsettes løpende” hvilket betyr at tidsperioden mellom kjøp og forventet salg er kort og at intensjonen med anskaffelsen er avgjørende for hvorvidt det er snakk om en handelsportefølje. Det stilles imidlertid ikke krav til antallet i porteføljen (Schwencke et al., 2020, s.446). Slik kan en aksjepost alene tilsvare en handelsportefølje (Handeland et al, 2022a). Dette innebærer at aksjer som ikke inngår i en handelsportefølje skal vurderes til hovedregelen om lavest verdis prinsipp.

3.1.3 Vilkår 3: Omsettes på børs, autorisert markeds plass eller tilsvarende regulert marked i utlandet

Verdipapirretten har byttet ut begrepet børs med “regulert marked” som er et noe videre begrep. I lovkommentarene vises det til at børs tidligere var definert som “et regulert marked med særlig form for konsesjon” (Handeland et al., 2022b).

I dag lyder definisjonen av børs “regulert marked med tillatelse etter § 13-1”. Samme lov definerer regulert marked som:

Multilateralt system som regelmessig legger til rette for kobling i systemet av flere tredjeparters kjøps- og salgsinteresser i finansielle instrumenter som er tatt opp til handel på markedet, i samsvar med objektive handelsregler fastsatt av markedet selv og kravene fastsatt i denne lov med forskrifter, slik at det kan inngås bindende handel”. (Verdipapirhandelloven, 2007, § 2-7)

Bakgrunnen for dette vilkåret er at prisen skal være observerbar og at det skal være forventning til at samme pris oppnås om en selv realiserer de finansielle instrumentene (Schwencke et al., 2020, s.447).

3.1.4 Vilkår 4: God eierspredning og likviditet

Dette vilkåret har sammenheng med vilkår 3 i den forstand at finansielle eiendeler som omsettes på børs som oftest vil ha tilstrekkelig eierspredning og likviditet. At aksjer omsettes på børs er imidlertid ingen garanti for at aksjene faktisk er likvide og det finnes derfor unntak som gjør dette vilkåret aktuelt (Schwencke et al., 2020, s.447).

I lovkommentar poengteres det at vilkåret gjelder egenskaper ved det enkelte finansielle instrument eller varederivat. Det kommenteres ikke hvor mange aksjer som må være utstedte, men legges vekt på at disse må være spredt slik at en enkeltaktør ikke alene skal kunne påvirke markedskursen om denne bestemmer seg for å selge (Handeland et al., 2022c)

3.2 Forarbeid

I forarbeidene fra 1995 blir det argumentert for at markedsverdiprinsippet er det eneste meningsfylte vurderingsprinsippet for pengesubstitutter. Dette fordi lavest verdis prinsipp vil ha uønskede sidevirkninger for disse instrumentene da den regnskapspliktige kan manipulere resultatet uten å endre økonomiske realiteter ved å behandle realiserte og urealiserte gevinster ulikt (NOU 1995:30, s. 214).

Johansen og Kvaal skriver at markedsverdiprinsippet innebærer et unntak fra de generelle vurderingsreglene, men at utvalget likevel konkludert med at dette ikke er et unntak fra grunnleggende regnskapsprinsipper da de har valgt å endre tittel fra “utvalg fra generelle vurderingsregler” til “spesielle vurderingsregler”. Dermed må etter urealisert gevinst på substitutter til penger etter opptjeningsprinsippet oppfattes som opptjent inntekt (Johansen & Kvaal, 1999, s. 337).

Hvorvidt vurdering til virkelig verdi skulle være en pliktbestemmelse eller adgangsbestemmelse er diskutert i forarbeidene (Johnsen og Kvaal, s. 334; Ot. Prp nr 42 (1997-1998), s. 132). Konklusjonen fra departementet ble imidlertid pliktbestemmelse, da “en valgdgang som foreslått av utvalgets mindretall vil etter departementets syn ikke gi tilstrekkelig entydighet i regnskapet”.

Johnsen og Kvaal (1999, s. 335) poengterer hvordan det i forarbeidene er gitt mye omtanke til andre lands regnskapsregler. Regnskapet skal gi et “pålitelig bilde” og om det er nødvendig

skal andre bestemmelser i direktivet, inkludert nasjonal lovgiving fravikes følgende. Det presiseres at unntak fra nasjonale regler må anses nødvendige dersom de skal gjennomføres (Ot. Prp nr 42 (1997-1998), s. 14).

Det følger av fjerde direktiv artikkel 32 at eiendeler skal vurderes i samsvar med artikkel 34 til 42 som er basert på historisk kost. Adgangen til å tillate eller kreve alternative vurderingsprinsipper, herunder oppskrivning, jf. artikkel 33, gjelder ikke for finansielle omløpsmidler. En eventuell bestemmelse i nasjonal lovgivning om vurdering til markedsverdi må i tilfelle baseres på at direktivets bestemmelse er uforenlig med plikten til at årsregnskapet skal gi et pålitelig bilde av selskapets økonomiske stilling, jf. nærmere omtale av dette prinsippet i punkt 2.3.

(Ot. Prp nr 42 (1997-1998), s. 129)

Også den amerikanske modellen er viet oppmerksomhet i forarbeidene. Den amerikanske modellen bryter imidlertid med kongruensprinsippet ved at markedsverdiendringer for finansielle instrumenter som er "available for sale" føres direkte mot egenkapitalen før realisasjon. På grunn av dette skal denne ordningen ha vært uaktuell for det norske regelverket. Den norske modellen har imidlertid tatt med seg noe fra den amerikanske modellen gjennom IAS 39. Denne standardenes klassifisering har nemlig likheter ved at markedsverdiprinsippet avgrenses til en "handelsportefølje". I tillegg gir IAS valgmulighet til å føre verdiendringer på underkategorien "available-for-sale"- porteføljen, hvilket er en samlekategori, direkte mot egenkapital (Johansen & Kvaal, 1999, s. 337-339).

Av utvalget var det ikke foreslått noe henvisning til definisjon, hvilket ble etterspurt av høringsinstanser og av departementet derfor ansett nødvendig. Det blir av Johansen og Kvaal (1999, s. 340) illustrert hvordan det finnes flere forskjellige definisjoner av finansielle instrumenter både i standarder og verdipapirhandelloven i forhold til oppbygning og virkeområder. Definisjonsspørsmålet blir også reist i NOU2003:23 hvor utvalget finner det best å ikke definere finansielle instrumenter verken i lov eller forskrift "slik at definisjonen, gjennom utvikling av god regnskapsskikk, til enhver tid kan være i samsvar med den internasjonale regnskapsstandard om finansielle instrumenter" (NOU 2003:23, s. 175).

Utvalget i 2003 foreslår å begrense valgadganger i lovverket for å gjøre norske regnskap mest mulig sammenlignbare (NOU2003:23, s. 172). De har i tillegg hatt fokus på at den norske lovgivningen ikke skal være begrensende for bruk av IAS/IFRS. Samme utvalget foreslår

også å endre bestemmelsen om finansielle instrumenter i § 5-8 til også innebære noen finansielle eiendeler utenfor handelsporteføljen dersom virkelig verdi kan måles “pålitelig” (NOU2003:23, s. 14).

Ved effektive markeder vil virkelig verdi være observerbar gjennom markedsprisene. Dersom markedene derimot ikke er velfungerende, vil virkelig verdi måtte beregnes. Dette vil innebære skjønnsvurderinger og være sensitivt ovenfor forutsetningene som stilles (NOU2003:23, s. 373). Kravet til pålitelighet vil være oppfylt dersom det eksisterer effektive markeder for de finansielle instrumentene (NOU1995:30, s.27). Det ble foreslått av utvalget i 2003 å tillate virkelig verdi for blant annet investeringseiendommer (NOU2003:23, s. 14-15).

3.3 Sammenligning rskl. § 5-9

Felles for rskl. §§ 5-8 og 5-9 er at de begge følger unntaksregel for generelle vurderingsregler. Også § 5-9 krever resultatføring av verdibasert inntekt etter opptjeningsprinsippet hvilket innebærer inntektsføring av urealisert valutakursgevinst (Johansen & Kvaal, 1999, s. 350-353). Dersom en verdiøkning hos investeringer som måles etter rskl. § 5-8 skyldes valutaendringer, skal verdiøkning utover kostprisen inntektsføres (Schwencke et al., 2020, s. 445).

Det ble i hørinstansen etterlyst en forklaring av “pengeposter”, men det ble av departementet lagt til grunn at begrepet var godt nok definert i norsk regnskapsterminologi. Som eksempler ble det nevnt at begrepet ville gjelde for fordringer, obligasjoner, bankinnskudd, kontanter og lignende (Ot. Prp. nr. 42 (1997-1998), s. 134). Under pengepost definisjonen går også andeler i obligasjonsfond og pengemarkedsfond, mens alle former for aksjer faller utenfor definisjonen (Johansen & Kvaal, 1999, s. 352).

“Ut fra egenskaper ved valutamarkedet, kan det hevdes at kursendringer på valuta er like relevant for inntektsføring som prisendringer på finansielle markedsbaserte instrumenter”. Et hovedskille ved markedsverdi prinsippet og dagskursprinsippet er kravene som stilles. Skal finansielle instrumenter kvalifiseres som markedsbaserte må det omsettes på børs/regulert marked og ha god eierspredning og likviditet, mens dagskursprinsippet ikke setter vilkår til valutaen. I tillegg avgrenser markedsverdi prinsippet finansielle omløpsmidler til å inngå i

handelsportefølje, samtidig som dagskursprinsippet gjelder pengeposter i utenlandsk valuta generelt (Johansen & Kvaal, 1999, s. 353).

3.4 Avslutning

Gjennom dette kapitlet har regnskapslovens § 5-8 blitt grundig forklart. Her har det blitt sett hvordan paragrafen har fire vilkår som alle må være oppfylt for at et finansielt instrument og varederivater kan vurderes til virkelig verdi etter denne paragrafen. Videre ble forarbeidene med fokus på dens diskusjoner illustrert. Avslutningsvis ble det rettet fokus mot regnskapslovens § 5-9 da likheter og ulikheter mellom disse to nevnte paragrafene.

4. Måleatributter

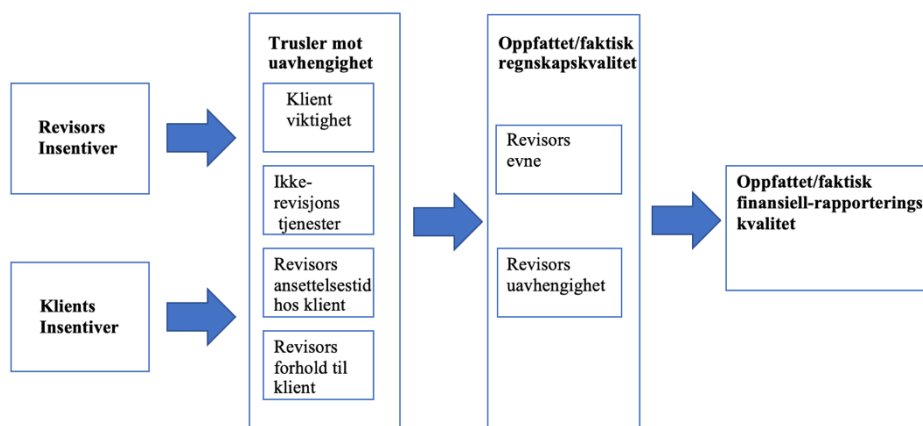
I dette kapittelet presenteres regnskapskvalitet og resultat kvalitet. Videre vil regnskapsmessige målinger bli diskutert og måleatributtene historisk kost og virkelig verdi bli belyst. Avslutningsvis vil regnskapsmanipulering, med fokus på mislighetstriangelet, røde flagg og revisors rolle presenteres.

4.1 Regnskapskvalitet

Kvaliteten på et regnskap kan vurderes basert på hvor godt økonomien i foretaket blir avbildet (Baksaas & Stenheim, 2020, 24). Regnskapskvalitet vil si at et regnskap er pålitelig og relevant for dets brukere. Det at et regnskap er relevant innebærer at det påvirker brukernes avgjørelser, mens et pålitelig regnskap betyr at det er komplett, nøytralt og uten feil (Plenborg & Kinserdal, 2021, s. 469 og 685). For å være beslutningsnyttig stilles det kvalitetskrav som igjen deles inn i primære og sekundære kvalitetskrav av FASB. Pålitelighet og relevans er primære kvalitetskrav, mens sammenlignbarhet er sekundærkrav. For brukerne av regnskapet forutsettes det av FASB at disse har en rimelig forståelse for økonomiske aktiviteter og næringsvirksomhet i tillegg til vilje til å studere inngående informasjon (Kvifte & Johnsen, 2008, s. 63-65). Bransje og markedskunnskap er dessuten viktig ved vurdering av regnskapskvaliteten (Heskestad, 2014).

Forskjellen mellom de faktiske økonomiske forholdene og regnskapsrapporteringen kalles regnskapsmessig støy (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 24). En alternativ beskrivelse av regnskapskvalitet er fraværet av regnskapsmessig støy. Større forskjell fører til mer støy og dermed lavere regnskapskvalitet. I praksis vil man kunne definere regnskapskvaliteten basert på det ekstern revisor vurderer som feil og mangler i et regnskap (Langli, 2005 referert i Baksaas & Stenheim, 2020, s.424-425).

DeAngelo har en annen definisjon av regnskapskvalitet der regnskapskvalitet er sannsynligheten for at revisor oppdager en feil i tillegg til å rapportere denne. På bakgrunn av denne er det blitt sett på hvordan forskjellige insentiver kan fungere som trusler for uavhengigheten, som igjen påvirker regnskapskvaliteten. Sammenhengene er illustrert i Figur 3. Her ser vi at hovedtruslene mot revisjonskvaliteten er klientens viktighet, andre tjenester enn revisjon som kan påvirke uavhengigheten, revisors ansettelsestid hos klienten og revisors personlige forhold til kunden (DeAngelo, 1981 referert i Tepalagul & Lin, 2015, s. 101-121).



Figur 3: "Rammeverk for å vurdere virkning av revisors uavhengighet på regnskapskvalitet" (Tepalagul & Lin, 2015, s. 103).

Palepu et al. (2019, s. 80-86) lister opp seks steg som kan følges for å vurdere et regnskaps kvalitet:

1. Identifisere viktige regnskapsprinsipper
2. Vurdere regnskaps fleksibiliteten
3. Evaluere regnskapsstrategien
4. Evaluere kvaliteten på informasjonen
5. Identifisere potensielle røde flagg
6. Omarbeide regnskapet og gjøre om regnskapsskjevheter

4.1.1 Resultatkvalitet

Resultatkvalitet er et smalere begrep enn regnskapskvalitet og omfatter kvaliteten på det regnskapsmessige resultatet. Hvorvidt en periodes resultat gir godt grunnlag for å forutse fremtidige resultater og kontantstrøm, på en slik måte at foretakets økonomiske verdi på en pålitelig måte kan estimeres, avgjør om resultatkvaliteten er høy (Baksaas & Stenheim, 2020, s.426). Resultatkvalitet er på denne måten avhengig av relasjonen mellom nåværende og fremtidige inntekter i form av hvorvidt nåværende inntekter gir regnskapsbruker mulighet til å predikere fremtidige inntekter (Penman, 2013, s.591). Resultatkvaliteten vil på denne måten ha stor påvirkning på et regnskaps nytteverdi (Dyrnes & Pettersen, 2012, s. 52).

Langli (2022, s. 746-747) har en teori om at man kan dele regnskapsmessige resultatet i tre deler som kan beskrive periodens rapporterte resultat (R). Disse tre delene er det permanente resultatet (PR), det midlertidige resultatet (MR) og et verdiirrelevant resultat (VIR):

$$R = PR + MR + VIR$$

Det permanente resultatet innebærer det rapporterte resultatet som skyldes bedriftens normale aktiviteter. Det midlertidige resultatet omhandler periodens rapporterte resultat som skyldes hendelser og transaksjoner hvilke man ikke kan si med en konkret sannsynlighet om vil skje igjen. Et verdiirrelevant resultat er uten betydning for kontantstrømmen og har ikke betydning for den økonomiske inntekten for perioden. Som et eksempel kan VIR skyldes endring av regnskapsprinsipp.

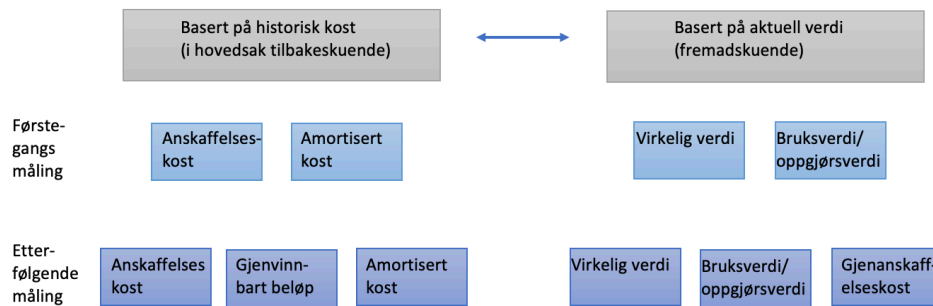
Gjesdal (2003, s. 52-53) skriver at forsiktig resultatmåling gir høyere resultat kvalitet. Dette gjelder imidlertid ikke nødvendigvis forsiktighet ved valg av regnskapsprinsipper og estimater da dette ofte vil gi stor variasjon i resultat kvaliteten. Videre poengteres hvordan resultat kvaliteten bestemmes av regelverk, regnskapsprinsipper og estimater som igjen er avhengig av skjønn. Disse faktorene vil også ofte være bransjespesifikke. Eksempelvis vil tapsavsetning være viktig for finansinstitusjoner.

4.2 Regnskapsmessige målinger

Målinger er prosessen der verdsettelsen plasseres på alle elementene i regnskapet. Disse målingene kan ha viktig effekt når brukerne av regnskapet skal ta økonomisk avgjørelser (Picker et al., 2016, s. 13). Ofte blir målinger derfor referert til som en handling eller prosess. Denne prosessen kan eksempelvis inneholde kalkulasjoner, å lage estimater og fordeling av kostnader (Rankin et al, 2012, s. 91).

Regnskapsføring kan gjennomføres ved enten balanseorientert- eller resultatorientert tilnærming. Mens IFRS har en balanseorientert ramme i motsetning til GRS som har en resultatorientert ramme. Følgende vil kriteriene for innregning av inntekter, kostnader, eiendeler og gjeld være ulike innenfor de forskjellige regnskapspråkene (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 185).

Det finnes flere forskjellige målegrunnlag som for eksempel historisk kost og virkelig verdi. Det er større mulighet for å velge å måle etter virkelig verdi ved bruk av IFRS enn GRS, likevel er historisk kost modellen mest brukt ved begge (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 205). Disse målegrunnlagene kan være tilbakeskuende eller fremadskuende. I tillegg kan målingene være enten førstegangs eller etterfølgende målinger hvilket er illustrert i figur 4 (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 207-208).



Figur 4: "Oversikt ulike målegrunnlag" (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 208).

4.2.1 Historisk kost

Historisk kost omtales ofte som anskaffelseskost og vil være et tilbakeskuende målegrunnlag. Dette innebærer "virkelig verdi av vederlaget med tillegg for transaksjonsutgifter ved kjøp av eiendeler eller full tilvirkningskost ved egentilvirkning av eiendeler". Med andre ord er historisk kost historisk transaksjonspris fratrukket nedskrivninger og avskrivninger (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 207-208).

4.2.2 Virkelig verdi

Begrepet virkelig verdi er den offisielle oversettelse av "fair value" som er mye brukt i internasjonale regler. Likevel har ikke GRS en entydig definisjon av begrepet, i motsetning til IFRS. Under IFRS vil virkelig verdi fungere som en markedsbasert størrelse og bli brukt i større grad enn ved regnskapsføring etter GRS. IFRS 13 definerer virkelig verdi som "Den pris som ville blitt oppnådd ved salg av en eiendel eller betalt for å overføre en forpliktelse i en velordnet transaksjon mellom markedsdeltakere på måletidspunktet", dette omhandler blant annet eiendom. Definisjonens ordlyd ble endret i 2013, selv om innholdet er stort sett det samme (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 219-221). Transaksjonsutgifter er ikke medregnet virkelig verdi og fortsatt drift forutsettes. Ved effektive markeds plasser vil virkelig verdi og markedsverdi etter FASBs definisjon; det betalte beløpet under normale omstendigheter, ha samme betydning (Skinner & Milburn, 2001 referert i Kvifte & Johnsen, 2008, s.108-109)

For finansielle eiendeler som omfattes av rskl. § 5-8 vil virkelig verdi være synonymt med markedsverdi. Bruk av markedsverdiprinsippet innebærer at verdiendringene håndteres symmetrisk. Dette gjøres gjennom at urealisert verdistigning inntektsføres og urealisert verdifall kostnadsføres (Johansen & Kvaal, 1999, s. 335-337). For aksjer på børs vil markedsverdien fremkomme av børskursen (Handeland et al., 2022d).

4.3 IFRS 13 Måling av virkelig verdi

IFRS 13 hadde ikrafttredelse 1. januar 2013. Denne IFRSen er tredelt i form av at den for det første definerer virkelig verdi. For det andre setter IFRS-standarden opp en ramme for måling av virkelig verdi. For det tredje krever standarden opplysninger om målinger av virkelig verdi (dib, u.å.). Denne standarden laget med det et felles rammeverk for bruk av virkelig verdi måling for IFRS og US GAAP. Standarden gjelder dermed dersom en annen standard enten krever eller godtar måling eller informasjon til virkelig verdi (Picker et al., 2016, s. 50).

Ved virkelig verdi måling legges det vekt på egenskapene til den aktuelle eiendelen eller forpliktelsen. Blant disse egenskapene er tilstand, plassering og eventuelle restriksjoner på salg eller bruk. I tillegg legges det vekt på selve transaksjonen (dib, u.å.).

4.4 Eksempel - Eiendom

For å demonstrere forskjellen mellom bruk av virkelig verdi og historisk kost, konstruerer vi et talleksempel nedenfor. Vi velger å se vekk i fra skatt, og alle beregninger er derfor gjort før skatt. La oss si at et selskap skal gå til innkjøp av en utleieeiendom med en levetid på 5 år.

- Kontantstrøm: 1.000.000 kr, 2.700.000 kr, 3.000.000 kr, 2.500.000 kr, 1.400.000 kr
- Investeringsutgift: 7.300.000
- Avkastningskrav: 6 %
- Beregnet nåverdi: 1.591.640 kr
- Beregnet internrente: 13,38%

År	0	1	2	3	4	5
Kontantstrøm		1 000 000	2 700 000	3 000 000	2 500 000	1 400 000
Superprofit	1 591 640					
Balansført verdi		8 891 640	8 336 222	6 053 033	3 355 685	1 023 469
Avskrivninger		555 438	2 283 389	2 697 348	2 332 216	1 023 469
Driftsresultat		444 582	416 811	302 652	167 784	376 531
Driftrentabilitet		6,0 %	6,0 %	6,0 %	6,0 %	6,0 %
Residual income (RI)		0	0	0	0	0
Nåverdien av RI	0					
Sum avskrivninger	8 891 640					

Tabell 4.1 Nåverdimetoden

År	0	1	2	3	4	5
Kontantstrøm		1 000 000	2 700 000	3 000 000	2 500 000	1 400 000
Balansført verdi		7 300 000	7 277 019	5 550 963	3 293 895	1 234 744
Avskrivninger		22 981	1 726 056	2 257 069	2 059 151	1 234 744
Driftsresultat		977 019	973 944	742 931	440 849	165 256
Sysselsatt kapital		7 300 000	7 277 019	5 550 963	3 293 895	1 234 744
Driftrentabilitet		13,38 %	13,38 %	13,38 %	13,38 %	13,38 %
Residual income (RI)		539 019	537 323	409 874	243 216	91 171
Nåverdi av RI	1 820 603					
Sum avskrivninger	7 300 000					

Tabell 4.2 Internrentemetoden

I tabell 4.1 ser man en kontantstrøm som avskrives ved nåverdimetoden, som tilsvarer bruk av virkelig verdi. Tabell 4.2 viser kontantstrømmen dersom den avskrives ved internrentemetoden, som tilsvarer historisk kost.

Eksempelet viser at ved bruk av nåverdbaserte avskrivninger blir rentabiliteten lik avkastningskravet, her på 6%. Ved bruk av internrentemetoden er målet at rentabiliteten skal bli lik internrenten på 13,38%. En annen forskjell på disse metodene er at ved nåverdimetoden blir residual income lik 0 i hvert år, mens ved internrentemetoden er denne positiv hvert år. I nåverdimetoden vil superprofitten, altså netto nåverdi av investeringen, bli balanseført i første periode og det er totalbeløpet på 8.891.640 som skal avskrives over levetiden. Ved internrentemetoden blir totalsummen av avskrivningene den samme som investeringskostnaden på 7.300.000. Dette viser hvordan økt markedsverdi blir balanseført når man bruker virkelig verdi som måleattributt i motsetning til ved bruk av historisk kost som måleattributt. Ved nåverdimetoden blir netto nåverdi inntektsført på investeringstidspunktet, mens ved internrentemetoden blir den inntektsført over eiendommens levetid og det er den faktiske avkastningen som blir reflektert. På bakgrunn av dette vil måling av avkastning basert på internrentemetoden gi mening.

Måling av virkelig verdi blir brukt i større grad under IFRS enn ved regnskapsføring etter GRS (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 219-221). Det blir derimot åpnet opp for bruken av virkelig verdi i rskl. §§ 5-8 og 5-9. Som presentert tidligere i kapittelet vil historisk kost være et tilbakeskuende målegrunnlag, og er en mer pålitelig verdi. Virkelig verdi derimot prøver å reflektere markedsverdien på måletidspunktet.

4.5 Regnskapsmanipulering

Regnskapsmanipulering påvirker i stor grad regnskapskvaliteten (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 423). Regnskapsmanipulering har et mangesidig innhold og blir omtalt som et komplisert begrep som kan både forstås, brukes og defineres på forskjellige måter. Som oftest vil regnskapsmanipulering være motivert av effekten det gir resultat og balanse og fungere som resultatstyring i tillegg til å gjennomføres i tro om at det vil føre til økonomiske fordeler (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 430-435). Inntektsmanipulering har hatt betydelige konsekvenser for både investorer og banker (Heskestad, 2014).

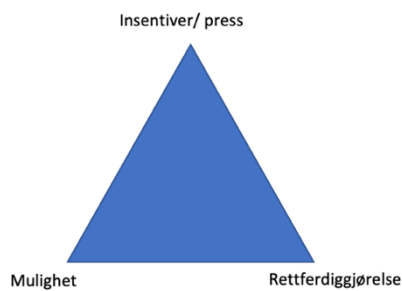
Regnskapsmanipulering gjennomføres fordi ledelsen har en tro om at det vil føre til økonomiske fordeler (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 435). Disse motivene kan enten være for å maksimere eiernes verdi eller deres personlige vinning. Begrunnelsen for å maksimere eiernes verdi kan være et ønske om større markedsverdi på børsen, mens personlig vinning kan være motivert av bonusordninger (Plenborg & Kinserdal, 2021, s. 573). Forskning viser at det ikke er noen demografisk eller psykologiske kjennetegn på de som begår svindel (Albrecht et al., 2019, s. 31).

Noen sentrale forutsetninger for regnskapsmanipulering er interessekonflikt, rapporteringsfrihet, informasjonsasymmetri og holdninger/rettferdiggjøring, som beskrives nedenfor (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 437-438):

- **Interessekonflikt** – interessekonflikt mellom ledelse og minst en interessentgruppe innebærer prinsippal-agent problemet der agenten vil handle i sin egen interesse fremfor prinsippalens.
- **Rapporteringsfrihet** - der det gis stor skjønnsmessig frihet vil risikoen for regnskapsmanipulering kunne øke. Dette vil særlig være et problem ved bruk av virkelig verdi da ikke alle eiendeler og forpliktelser har observerbare markedsverdier som gjør at virkelig verdi ikke kan måles med stor nok sikkerhet.
- **Informasjonsasymmetri** - vil være relevant for imperfekte og ineffisiente markeder for informasjonsprosessering der ledelse vil ha mer og bedre informasjon enn andre interessenter. Dette kan lede til villedende opportunistisk rapportering slik at informasjonsasymmetrien økes.
- **Holdninger og rettferdiggjørelse** - omhandler ledelsens etiske verdier og hvorvidt de vil utnytte rapporteringsfrihet og informasjonsasymmetri til sin fordel.

4.5.1 Mislighetstriangelet

Mislighetstriangelet av Donald Cressy er en kjent modell som forsøker å forklare misligheter. Misligheter i revisjonssammenheng omfatter både regnskapsmanipulering og underslag. Modellen viser til tre faktorer som ofte må være til stede for at det skal skje misligheter, selv om dette ikke umiddelbart fører til misligheter. Disse tre faktorene er insentiver/press, mulighet og rettferdiggjørelse (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 436).



Figur 5: "Mislihetstriangelet" (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 436).

Den første faktoren er insentiver eller press. For at en person skal gjennomføre misligheter må denne ha noe form for incentiver eller press. Press kan deles inn i fire ulike typer (Albrecht et al., 2019, s.34-37):

- Finansielt press – dette innebærer at personen er i en dårligere økonomisk stilling enn ønsket. Dette kan være at en person ikke har råd til helt nødvendige ting eller føler på press for overforbruk.
- Uvaner – uvaner som overforbruk, gambling og alkohol- eller narkotikabruk kan motivere til misligheter.
- Jobbrelatert press – hvilket kan innebære å ta hevn ovenfor arbeidsgiver, ikke føle seg verdsatt nok, frykt for å miste jobben eller føle seg oversett eller ikke godt nok betalt.
- Annet press – andre former for press som ikke faller inn under de andre kategoriene. Dette kan eksempelvis være press fra familie eller på utfordring av andre.

Den andre faktoren er muligheter. Dette innebærer hvor lett en med suksess kan gjennomføre misligheter uten å bli oppdaget. Dette henger sammen med eksterne og interne kontroller, i tillegg til hvor lett mislihetene kan bli oppdaget (Plenborg & Kinserdal, 2020, s. 574).

Albrecht et al. (2019, s. 37) nevner seks eksempler på muligheter:

1. Manglende interne kontroller
2. Umulig å måle kvalitet
3. Manglende disiplinærhandlinger dersom noen begår misligheter
4. Manglende tilgang på informasjon eller asymmetrisk informasjon
5. Ignoranse, likegyldighet eller udyktighet
6. Manglende prøving av revisjonen

Den siste faktoren er rettferdiggjørelse hvilket innebærer at den som begår misligheter må ha en måte å rettferdiggjøre handlingene sine på. Uetisk oppførsel kan for eksempel begrunnes med at det ikke nødvendigvis er ulovlig. Et annet alternativ kan være den mener den skal gjøre det godt igjen senere (Albrecht et al., 2019, s.33). Dette vil avhenge av personens individuelle personlige faktorer som moraler, velstand og ambisjoner (Plenborg & Kinserdal, 2020, s. 575).

4.5.2 Røde flagg

Heskestad (2014) skriver at røde flagg er “identifiserbare sammenhenger og utviklingstrekk som avviker fra det normale over tid og i forhold til bransjemessige forhold” og trekker frem “sunn skepsis” som viktig. Røde flagg er signaler på at noe er galt og er motsetningen til grønne flagg som indikerer positive faktorer (Plenborg & Kinserdal, 2021, s. 668). Man må likevel vise varsomhet da røde flagg også kan assosieres med faktorer som ikke indikerer misligheter (Albrecht et al., 2019, s.77).

På generell basis vil man trekke frem selskaper med følgende som “røde flagg”: “covenants” problemer, uforventet revisorskifte, svakt styre, unormale revisorberetninger, uklare eller overkompliserte noter og komplisert selskapsstruktur (Heskestad, 2014).

4.5.3 Revisors rolle

Revisor skal etter revisorloven § 9-1 fungere som allmenhetens tillitsperson hvilket innebærer ansvar. Samme lovparagraf stiller krav til at årsregnskapet “oppfyller gjeldene lovkrav og ikke inneholder vesentlig feilinformasjon”. Som følge av dette skal revisor i sin rolle bidra til å forebygge og avdekke økonomisk kriminalitet.

Albrecht et al. (2019, s. 77) skriver at oppdagelsen av misligheter ofte starter ved å identifisere symptomer, indikatorer og røde flagg. De påpeker at det finnes tre hovedmåter å oppdage misligheter: ved en tilfeldighet, ved å legge til rette for å rapportere om mistanker, og gjennomgang av dokumenter og transaksjoner på leting etter unormaliteter.

Det stilles også strenge krav til at revisor skal være uavhengig (Revisorloven, 2020, § 8-1). Kravet til uavhengighet er dessuten blir styrket blant annet gjennom Sarbanes-Oxley Act i amerikansk lovgivning som igjen har påvirket den norske lovgivningen. På bakgrunn av denne ble reglene for hvilke tjenester revisor kan gjennomføre for kunden skjerpet. Som to

eksempler vil revisor ikke lengre kunne gjennomføre intern revisjon eller bistå ved design av finansielle rapporterings system (Plenborg & Kinserdal, 2021, s. 590).

4.6 Avslutning

Gjennom dette kapitlet er regnskapskvalitet og resultat kvalitet blitt belyst i lys av nytten et regnskap skal medbringe. Deretter har regnskapsmessige målinger blitt drøftet med særlig vekt på historisk kost og virkelig verdi som måleattributter da dette er de alternative måletributtene for aksjer per dags dato. Til slutt ble regnskapsmanipulering diskutert. Her ble det lagt vekt på mislighetstriangelet, røde flagg og revisors rolle.

5. Metode

I dette kapittelet vil studiets metode presenteres. Kapittelet starter med en beskrivelse av den metodiske tilnærmingen i tillegg til forskningsdesignet. Deretter vil datainnsamlingsprosessen beskrives. Videre foreligger informasjon om intervju og utvalg. Følgende vil informasjon om interjuvene gjennomført legges frem. Avslutningsvis vil validitet og reliabilitet i tillegg til etiske vurderinger drøftes.

5.1 Metodisk tilnærming og forskningsdesign

Målet med masteroppgaven er å undersøke om regnskapsloven § 5-8 bør utvides til å omfatte aksjer som ikke omsettes på regulerte markeder. For å kunne svare på problemstillingen på en god måte må det utarbeides et forskningsdesign. Et forskningsdesign er en plan for innsamling, måling og analyse av data for å svare på en problemstilling (Sekaran & Bougie, 2016, s. 95).

Det finnes hovedsakelig tre typer forskningsdesign – eksplorativt-, deskriptivt- og kausalt design. Hvilken type design man velger avhenger av hva man ønsker å undersøke og hva formålet med undersøkelsen er.

Eksplorativt design velges gjerne når ikke mye er kjent om et bestemt fenomen, det er et komplekst tema eller det finnes lite forskning på området. Ved eksplorativt design bruker man ofte kvalitative tilnærminger for å samle inn data man trenger for å utforske et område nærmere, som intervju, observasjoner eller casestudier (Sekaran & Bougie, 2016, s. 43).

Målet ved deskriptivt design er å få tak i data som beskriver et bestemt tema, og det gjøres ofte ved å samle inn kvantitativ data som spørreundersøkelser. Det gjøres for å få et bredt utvalg og store mengder data for å så trekke en konklusjon (Sekaran & Bougie, 2016, s. 43).

Ved kausalt design er måle å teste om en variabel vil få en annen variabel til å endres eller ikke. Forskeren er her interessert i å beskrive eller skildre en eller flere faktorer som skaper et problem, for å finne hvilken variabel som kan fjernes for at problemet kan løses (Sekaran & Bougie, 2016, s. 44).

Problemstillingen i denne studien er en eksplorerende problemstilling, da den har som hensikt å utdype noe man vet lite om. En eksplorerende problemstilling vil kreve en metode som får fram nyanserte data, går i dybden og er åpen for kontekstuelle forhold. Det medfører et behov om å konsentrere seg om noen få undersøkelsesenheter (Jacobsen, 2015, s. 64). Dermed er det

valgt et eksplorativt design for å besvare problemstillingen i denne studien. Eksplorativt design egner seg best som forskningsdesign i denne studien fordi vi ønsker å tilegne oss kunnskap og innsikt i temaet, men målet er ikke at resultatene kan generaliseres, som er typisk for eksplorativt design (Sekaran & Bougie, 2016, s. 43).

5.2 Datainnsamling

Det som skiller forskning fra hverdagslige vurderinger, er innsamlingen av data som dokumenterer virkeligheten som undersøkes. På dette hvis skal forskeren samle inn de mest pålitelige og relevante dataene ut fra problemstillingen. Datainnsamling dreier seg om valg av metode, utvelgelsen av respondenter og selve datainnsamlingen. Dette innebærer at det må velges en utvalgsstørrelse gjennom hvor mange informanter eller respondenter som skal delta. Valg av strategi i forbindelse med utvalget må bestemmes og deltagere rekrutteres (Johannesen et al., 2020, s.24).

Data blir til ved at en virkelighet observeres og deretter registreres slik at det oppstår vellykkede representasjoner av virkeligheten (Johannesen et al., 2020, s.25-26). Data kan igjen deles inn i primær- og sekundærdata. Primærdata vil si at forskeren for første gang samler inn data ved å gå direkte til primærkilden. Innsamling av primærdata innebærer metoder som intervju, spørreskjema og observasjon. Sekundærdata er data der forskeren innhenter opplysninger som er samlet av andre, dermed uten å få informasjon direkte fra kilden og benyttes også i denne oppgaven (Jacobsen, 2015, s. 139-140). I denne oppgaven vil det benyttes primærdata ved at det gjennomføres intervjuer.

Data kan også kvalifiseres som enten kvalitativ eller kvantitativ. Kvantitativ data vil si informasjon som omkodes til tall, mens kvalitativ data gjelder informasjon gjennom ord (Jacobsen, 2015 s. 38). Kvalitativ metode gir detaljert og ufullende informasjon om temaet det forskes på. Derfor er denne metoden gunstig ved forskning på fenomener en kjenner dårlig til eller det finnes lite forskning på (Johannesen et al., 2020, s.23). Derfor benyttes denne form for data i denne oppgaven.

Ulemper ved å velge en kvalitativ tilnærming er at det er ressurskrevende. I tillegg er informasjonen som blir samlet inn ofte vanskelig å tolke på grunn av nyanserikdom. Dataen samlet inn gjennom intervju kan utgjøre veldig mange ord, og er ustrukturerte, dataene er

svært komplekse (Jacobsen, 2015, s. 131). Det er derfor tidskrevende med en kvalitativ tilnærming.

5.3 Intervju

Datainnsamlingen i denne oppgaven har vært strukturerte kvalitative intervjuer. Dette innebærer at det med utgangspunkt i problemstillingen og sentrale deltemaer har blitt stilt underspørsmål (Johannesen et al., 2020, s.107). Ved strukturerte intervju er tema og spørsmålene, inkludert rekkefølgen de stilles i, bestemt på forhånd. Selv om spørsmålene gitt er åpne, er spørsmålene standardisert i den form at alle informanter får de samme spørsmålene (Johannesen et al., 2020, s.109).

I kvalitativ forskning er kvalitative intervjuer den mest brukte form for datainnsamling. Denne formen for intervju kan bruke nesten overalt og er en fleksibel metode for å få detaljerte og fylldige beskrivelser ofte med formål å beskrive eller forstå noe. Kvalitative forskningsintervjuer karakteriseres som en strukturert samtale med et formål og passer godt til å studere holdninger, meninger og erfaringer (Johannesen et al., 2020, s.105).

Kvalitative intervjuer benyttes når det ønskes fylldige og detaljerte beskrivelser av informantens erfaringer, meninger, refleksjoner mm. Mest hensiktsmessig er disse når temaet enten er personlig eller intimt, mange temaer skal diskuteres eller det er negativt å skille seg ut i en gruppe. Intervjuer vil dermed gi informantene frihet til å uttrykke seg (Johannesen et al., 2020, s.106). Under intervju er det dessuten en rekke praktiske forhold som kan påvirke intervjuet. Dette innebærer blant annet fysiske forhold, sosiale interaksjoner og status mellom respondent og intervjuer (Silkose, 2021, s.121).

Strukturen til et intervju vil være preget av rollefordelingen mellom deltakerne der intervjueren vil stille spørsmål og følge opp svarene til informanten. Likevel vil intervjuer ofte fungere som en dialog. I motsetning til et lukket spørreskjema vil spørsmålene være åpne og det ønskes formuleringer med egne ord som registreres og deretter fungerer som data eller empiri. Svarene blir ofte tatt opp enten på diktafon eller telefon før de blir skrevet ut, samtidig som intervjuer ofte tar notater underveis (Johannesen et al., 2020, s.105-106). Svarene våre er blitt tatt opp gjennom Nettskjemas telefonapp, som er i samsvar med UiA sine retningslinjer, slik at opptakene sendes videre med en gang og ikke lagres på intervjuernes telefoner.

5.4 Utvalg

Utvalg refererer til en gruppe mennesker, begivenheter eller ting av interesse som forskeren ønsker å undersøke (Sekaran & Bougie, 2016, s. 236).

En utvalgsprosess kan sies å gå gjennom tre steg:

1. Skaffe oversikt over dem man ønsker å undersøke hvis man hadde hatt ubegrenset med tid, penger og analysemuligheter
2. Spesifiser inkluderings- og ekskluderingskriterier
3. Velge kriterier for utvelgelse av respondenter

Det første steget går ut på å få en oversikt over alle dem man ønsker å undersøke, som i vårt tilfelle vil være alle finansinstitusjoner i Norge. Etter å ha funnet en oversikt må man tenke på tidsperspektivet og avgrense enhetene innenfor disse tidsrammene. Etter man har avklart hele populasjonen og tidsperspektivet, kan man gå videre til det neste steget, å definere hvilke trekk respondentene må ha for å kvalifiseres til å delta i undersøkelsen. Kriteriene må settes ut i fra problemstillingen. Det siste steget omhandler at formålet med undersøkelsen bestemmer hvem vi skal intervju (Jacobsen, 2022, s. 192-194).

Først må man finne ut hvor mange som skal intervjues, og det vanlige svaret er at man kan stoppe når man oppnår det som kalles *metning av informasjon*. Meningen bak uttrykket vil i dag bety at man slutter å innhente informasjon når kunnskapen innhentet ved et nytt intervju ikke gir noe mer (Johannessen et al., 2020, s. 192-193). Med tidsbegrensninger, noe som ofte er tilfellet ved studentprosjekter som en masteroppgave, er det vanlig å begrense antallet til færre enn ti intervjuer (Johannessen et al., 2020, s. 74). På bakgrunn av at intervjuer er tidkrevende å organisere og gjennomføre, i tillegg skal det transkriberes og analyseres, finner vi det rimelig at utvalget består av 5-8 respondenter.

Når man skal trekke ut et utvalg kan man velge mellom sannsynlighetsutvalg eller et ikke-sannsynlighetsutvalg. Sannsynlighetsutvalg er den mest omfattende og arbeidskrevende formen for utvalg, men alle enhetene i populasjonen har like stor sannsynlighet for å bli valgt. Sannsynlighetsutvalg blir ofte anvendt når man ønsker å generalisere fra utvalg til populasjon. Dette gjøres ikke ved ikke-sannsynlighetsutvalg. I vår studie har vi valgt å bruke ikke-sannsynlighetsutvalg (Jacobsen, 2022, s. 306-311).

Utvalget i kvalitative metoder er formålsstyrt, som betyr at det er formålet som bestemmer hvem vi skal intervju. Et av de viktigste utvalgsriteriene er informasjon, der man velger ut respondenter som kan gi oss mye og god informasjon (Jacobsen, 2015, s. 181). Vårt formål er å få mest mulig informasjon og innsikt, derfor velger vi respondenter som har mye kunnskap og kompetanse relevant for studien. Vi skal kontakte bankansatte i ulike banker som jobber i bedriftsmarkedet, og nærmere bestemt med kredittvurdering. En ulempe med et slikt utvalg er at vi må vite hvor gode informasjonskilder de ulike respondentene er (Jacobsen, 2015, s. 181). For å sikre oss at vi intervjuer riktige respondenter sender vi ut informasjon om problemstillingen og hvilke kandidater vi ønsker å intervju, slik at vi blir satt i kontakt med riktige mennesker som har riktig kompetanse.

5.5 Etter intervju

Vi har gjennomført intervjuer med syv respondenter fra syv ulike banker i Norge. Respondentene er ansatte i banken med lang erfaring og høy kompetanse når det gjelder lån og kreditt. Bankene er sammenlignbare da de fleste respondentene har en form for lederstilling eller lang erfaring fra kredittavdelingen. Vi presenterer intervjuene og respondentene i tabell 5.1. Intervjuene foregikk over en periode på 4 uker, hvor fire av intervjuene ble holdt siste uken. Intervjuene ble transkribert fortløpende etter de ble holdt.

Bank	Stilling	Dato	Tid	Ord transkribert	Størrelse
Bank 1	Leder bedriftsavdeling	28.03.23	36 min	4778	Liten
Bank 2	Banksjef	30.03.23	39 min	5256	Stor
Bank 3	Leder bedriftsmarkedet	13.04.23	57 min	7642	Stor
Bank 4	Seniorrådgiver	25.04.23	37 min	4039	Stor
Bank 5	Regionbanksjef	27.04.23	41 min	4605	Stor
Bank 6	Ansatt i kredittavdeling	27.04.23	60 min	6157	Stor
Bank 7	Assisterende banksjef	28.04.23	56 min	7213	Stor
Totalt		28.03.23-28.04.23	5,5 timer	39 690 ord	

Tabell 5.1 intervjuoversikt

Da alle intervjuene var transkribert, systematiserte vi dataen som ble innsamlet for å få en oversikt som er grunnlaget for presentasjonen av resultatene og analysen som presenteres i kapittel 7 og 8. Bankene vil videre nummereres som i tabell 5.1, fra 1 til 7.

5.6 Validitet og reliabilitet

Validitet betyr gyldighet og handler om dataens relevans. Validitet fungerer som en beskrivelse på hvor godt data representerer et fenomen (Johannessen et al., 2020, s. 43-44). Med andre ord om målene er gyldige og sanne (Silkose et al., 2021, s.150). Validitet deles igjen opp i tre:

- Begrepsvaliditet – om man måler det som ønskes å måles (Johannessen et al., 2020, s. 43-44).
- Intern validitet – om troverdighet og hvorvidt man måler det man tror man måler (Johannessen et al., 2020, s. 250).
- Ekstern validitet – om overførbarhet i form av om resultatene fra et forskningsprosjekt kan overføres andre fenomener som ligner (Johannessen et al., 2020, s. 251).

Reliabilitet handler om hvor pålitelig data er. Dette innebærer hvor nøyaktig data i en undersøkelse er, hvilke data som benyttes og hvordan den er innsamlet og bearbeidet (Johannessen et al., 2020, s. 27). Reliabilitet vil dessuten være avhengig av antallet tilfeldige feil (Silkose et al., 2021, s.154). For å styrke påliteligheten kan forsker gi inngående beskrivelse av konteksten og være åpen og detaljert om fremgangsmåten (Johannessen et al., 2020, s. 250).

5.7 Ethiske vurderinger

Etikk handler om hva mennesker kan og ikke kan gjøre mot hverandre. Ved forskning kan det oppstå etiske spørsmål og dilemmaer. Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskapelig og humaniora (NESH) har derfor vedtatt forskningsetiske retningslinjer. Disse retningslinjene er delt inn i tre typer hensyn forskere må være bevisste på (Johannessen et al., 2020, s. 45):

1. Selvbestemmelsesrett og autonomi for informanter
2. Forskeren har plikt til å respektere privatlivet til informanten
3. Forskerens ansvar for at skade skal unngås

Personopplysningsloven står sterkt og må følges. For å samle inn personopplysninger må man ha en god og lovlig grunn, hensynta de registrerte personene, ha tillatelse og sørge for sikker behandling opplysninger og informasjon. Hvorvidt det foreligger personopplysninger

avhenger av om personer som deltar i undersøkelsen kan identifiseres, enten direkte eller indirekte (Johannessen et al., 2020, s. 47-48). At informantene i denne oppgaven skal være anonyme har vært svært viktig for oss. Tillatelse til å benytte personvernopplysninger er gitt av Sikt og ligger som vedlegg til denne oppgaven. Vi har også vært tydelige på at respondentene kan trekke tilbake sitt samtykke i etterkant av intervjuene.

5.8 Avslutning

Gjennom dette kapitlet er metoden brukt i studiet blitt presentert. Det er benyttet kvalitativ metode. Gjennom studiet er det gjennomført syv strukturerte kvalitative intervjuer med forskjellige bankansatte som alle har relevant innsikt i forhold til regnskapets relevans for finansinstitusjoner. En oppsummering av disse intervjuene er presentert, og vil utdypes nærmere i de følgende kapitler. I tillegg har oppgaven på generelt grunnlag diskutert metodisk tilnærming, forskningsdesign, datainnsamling, intervju, utvalg, validitet, reliabilitet og etiske vurderinger.

6. Funn fra intervjuer

I dette kapittelet presenterer vi resultatene fra intervjuene er gjennomført. Kapittelet er delt inn i to underkapitler, der vi først presenterer resultatene som omhandler finansiell og ikke-finansiell informasjon og så videre presenterer vi resultatene som omhandler virkelig verdi. Kapittelet er strukturert på denne måten for å svare på studiens to forskningsspørsmål. Spørsmål fra intervjuguiden presenteres i hvert underkapittel, og respondentenes svar er gjengitt så korrekt og presist som mulig. I slutten av hvert underkapittel er det laget en tabell som oppsummerer nøkkelfunnene fra intervjuene.

6.1 Finansiell og ikke-finansiell informasjon

I dette underkapittelet presenterer vi funnene knyttet til forskningsspørsmålet: *Hva vektlegger finansinstitusjoner ved en kredittvurdering?*

Hvordan bruker dere bedrifters regnskapsinformasjon i kundeforholdet?

Vi startet med dette spørsmålet for å finne ut hvordan bankene bruker regnskapsinformasjonen i deres kundeforhold med bedrifter. Samtlige banker svarte at de bruker regnskapet som grunnlag ved kredittvurderingene, men i ulik grad.

Bank 1 svarte at de henter regnskap fra Brønnøysund, der de er nøye på å lese notene for å få en god pekepinn på hva som er innholdet i regnskapet. Dersom det er dårlig med noter, er banken mer skeptisk til tallene i regnskapet. Banken ser etter noe de kan ta sikkerhet i.

Bank 2 sier at de bruker regnskapet mindre enn det vi kanskje tror. Det er et viktig parameter, men det er bare et av flere parametere.

Bank 3 sier at de bruker det på de fleste kundene som har en eller annen form for kreditt. De er pålagt å sette en kredittscore på alle kunder, og må derfor bruke regnskapet.

Bank 4 sier at de bruker regnskapet “veldig aktivt”, på alle kunder. Banken prøver å analysere regnskapene ved å se på inntjening, likviditet og soliditet.

Bank 5 forklarer at de bruker regnskapet aktivt, at det er et av flere viktige støtteverktøy i kredittvurderinger. Banken bruker mye tid på regnskapet, men det avhenger av bransje, type regnskap og forespørsel fra kunden.

Bank 6 sier at de er opptatt av kontantstrømmer, uavhengig av hvordan regnskapet ser ut, for å vurdere om de er trygge på å få pengene tilbake. Banken har noen absolutter i regnskapet som må tas hensyn til.

Bank 7 forklarer at regnskapet er grunnlaget hos de aller fleste kunder da alle blir risikoklassifisert. Regnskapet ligger til grunn på de aller fleste modellene banken har. Videre

forteller banken at i noen kundesegmenter er det kun regnskapet, mens i andre segmenter eller størrelser er regnskapet en del i tillegg til at det gjøres kvalitative vurderinger på siden. Hos store eiendomskunder ligger regnskapstallene ikke til grunn i det hele tatt, der blir leieforhold og lån lagt inn i en avansert modell som beregner hundretusenvís av scenarioer for å estimere kontantstrømmer fremover. Det gjøres for å finne verste mulig scenario.

Hva vektlegger dere mest ved kredittvurdering?

Bankene svarer ulikt på hva som vektlegges mest ved en kredittvurdering, men alle trekker frem at betjeningsevne er svært viktig. Både bank 3 og 6 er mest opptatt av kontantstrømmer, der Bank 3 sier at de ser på hvor pengene kommer fra og hvor mye det blir igjen til å betjene renter og avdrag. Bank 3 ser også på om kunden har eiendeler som kan selges eller lånes opp på hvis kontantstrømmen svikter. Banken understreker at de ikke er like opptatt av sikkerhet slik som mange andre banker er, de ønsker at kredittvurderingen er basert på at de ikke skal havne der at det er nødvendig å bruke sikkerhetene. Her trekker Bank 4 og 7 frem at sikkerhet er et viktig moment ved kredittvurdering.

Bank 1, 4 og 5 trekker frem at i tillegg til betjeningsevne er hvem personene bak selskapet er et viktig moment. Her trekker Bank 4 det frem som det momentet som blir vektlagt mest. Der er det to ting som blir spesielt vurdert, (1) at personene bak selskapet har kompetanse og kunnskap om markedet og produktet sitt, (2) at de har god innsikt i økonomi.

Ved kredittvurdering, hvilke nøkkeltall bruker dere? Er det noen nøkkeltall mer aktuelle enn andre?

På disse spørsmålene trekker bankene frem ulike nøkkeltall, men flere av bankene nevner belåningsgrad som det mest aktuelle nøkkeltallet. Bank 2, 3, 4 og 6 sier at for eiendomsvirksomheter er det belåningsgrad som er nøkkeltallet. Bank 2 nevner at de ikke putter alle kunder i samme boks og derfor vil nøkkeltallene avhenge av segment kunden tilhører. For driftsselskaper trekker Bank 6 frem arbeidskapital som det mest aktuelle nøkkeltallet, men at det også vil avhenge av bransje som for Bank 2.

Bank 3 bruker flere nøkkeltall, men i kredittmodellen som blir brukt nå er det egenkapital og egenkapitalavkastning, EBITDA i forhold til omsetninger, rentedekningsgrad og egenkapitalandel. Banken ser også på likviditet i nøkkeltallene omløpsmidler og arbeidskapital. Bank 3 sier at belåningsgrad og NIBD/EBITDA er de mest aktuelle nøkkeltallene.

Bank 7 har modeller som blir brukt på en del kunder for å utføre budsjett simuleringer basert på regnskapstall og nøkkeltall, som varelagringstid, kundefordringstid og leverandør- og kredittid. Banken trekker frem lønnsomhet og likviditet som viktig i forhold til gjeldsbetjeningsevne. De ser også på EBITDA, resultat før og etter skatt, i tillegg til egenkapitalandel. Banken trekker frem resultat, NIBD/EBITDA og belåningsgrad på nøkkeltall som er mer aktuelle.

Bank 1 som er en liten bank, er eneste banken som svarer at kredittvurderingen ikke er spesielt styrt av nøkkeltall, men at det avhenger av størrelsen på bedriften. Banken trekker likevel frem at de stiller krav til egenkapital, og at arbeidskapital er et nøkkeltall de vil løfte frem, men at de ikke har et nøkkeltall eller flere som er konkret.

Hvordan kredittscorer dere selskaper?

På dette spørsmålet svarte alle bankene bortsett fra én bank at de bruker egne modeller for å kredittscore selskaper. Bank 1 skilte seg ut ved å svare at de bruker Bisnode i tillegg til intern verdiklassifisering som går på historikk hos banken, dersom det er en ny kunde benytter de kun Bisnode, som er en ekstern leverandør.

Bank 7 forklarer at de har forskjellige typer modeller, primært i forhold til størrelse på selskapene. På mindre selskaper er det mer helautomatisert prosess basert på regnskapstall og andre parametere, mens for større selskaper forer de modellen med mer kvalitative vurderinger. For nystartede selskaper som ikke har regnskapstall, eller borettslag, bruker banken en matrise modell der klassen blir lavere jo flere vilkår man oppfyller.

Bank 2 scorer kundene på to parametere – betjeningsevne og motstandskraft, der motstandskraft går på eiere og eiersituasjon blant annet. Bank 4 og 5 nevner at modellen måler blant annet inntjening, likviditet, soliditet, erfaring og historikk. Begge bankene bruker en kombinasjon av offentlig kjent informasjon og interne parametere som kan gå på purrestatistikk og om kunden har vært i overtrekk.

Hvilken ikke-finansiell informasjon vektlegger dere og hvordan innhentes denne?

Samtlige banker utenom en nevner at det er primært personene bak selskapet, eierne, ledelsen og styret. Her skiller Bank 6 seg ut ved å nevne at av ikke-finansiell informasjon vektlegger de anmerkninger, eventuelle inkassosaker og om det er presiseringer i revisjonsberetningen. De andre bankene sier at de vil ha solide eiere uten kriminell bakgrunn, eiere med kompetanse, erfaring og hvilken finansiell stilling de har og om de har mulighet til å bidra med kapital om nødvendig.

Bank 3, 4 og 7 trekker også frem at de vektlegger ikke-finansiell informasjon som konkurrenter, markedet, produkter og leverandører. Bank 3 og 5 forteller også at bærekraft står mer sentralt nå enn tidligere. Bank 5 legger til at de ønsker å kartlegge kundenes fotavtrykk både i dag og fremover. Bank 7 trekker spesifikt inn eiendom, der de ser på hvilken standard det er på eiendommen, beliggenhet og leienivået i forhold til markedet ellers.

Hvordan evaluerer dere kundenes fokus på bærekraft ved kredittvurdering?

Alle bankene trekker frem at fokuset på bærekraft er blitt større, og blir mer og mer evaluert ved en kredittvurdering. Det fremkommer at bankene vurderer i ulik grad hvor viktig det er at kundene har fokus på bærekraft. Bank 1-4 sier at de spør kunden om bærekraft, hvordan kundene forholder seg til bærekraft og hvilke planer kunden har.

Bank 3 forteller at det er viktig at banken og rådgiverne selv har kunnskap om bærekraft, dersom kunder har spørsmål ønsker banken å sende dem i riktig retning og at det derfor er viktig med kunnskap og forståelse. I likhet med flere banker trekker Bank 3 frem at det ikke er alle bransjer/kunder de ønsker å finansiere. Banken sier nei til finansiering av alt som har med offshore å gjøre, dersom det kommer noen og sier “vil dere finansiere dette skipet som skal ut å jobbe offshore”, sier banken i utgangspunktet “nei, da får noen andre ta det”. Bank 4 trekker også frem at de ønsker å fase ut kunder som fornektet det grønne skiftet da de har et sterkt fokus på bærekraft. Banken sier at det er todelt da de forventer at kunden har et fokus på det, og så er det en risiko. For eksempel hvis en kunde fornektet det grønne skiftet og ikke øker standarden på bygget sitt, er det en risiko for at kunden ikke får leid ut bygget og det igjen påfører banken en betydelig risiko. Bank 6 trekker frem gruvedrift som en bransje de ikke finansierer, og sier at de har et enormt fokus på bærekraft.

Bank 1 har en egen ESG-scoringsmodell de går gjennom på vegne av kunden. Bank 6 forteller at ved alle kredittsaker over en viss størrelse må det fylles ut et dokument, som blant annet kan inneholde energimerking på en eiendom. Bank 7 har et omfattende skjema når det kommer til kunder over en viss størrelse, banken legger ned mye jobb sammen med kunden for å kartlegge. Skjemaet kan inneholde opp til 30-60 parametere som skal tas stilling til og hukes av på forskjellige områder som ESG.

Er det en automatisk prosess ved bruken av regnskapsinformasjon, eller gjøres det subjektive vurderinger? I så fall hvilke?

På dette spørsmålet svarer alle bankene at det er både automatikk ved bruken av regnskapsinformasjon, og at det gjøres subjektive vurderinger. Det er en automatisk prosess

ved å innhente regnskap og kjøre det inn i en modell som lager nøkkeltall og score. Deretter gjøres det subjektive vurderingen ved regnskapsanalysen. Bank 3 sier at de ser på om noe skal flyttes, om egenkapitalen skal opp eller ned. Bank 4 forteller at etter at regnskapet kjøres inn i modellen skal rådgiver kommentere regnskapet og hvilke utviklingstrekk de ser, da får de et regnskap og budsjett, og et “worst-case budsjett”.

Bank 7 forteller at de har prøvd å automatisere mer på spesielt mindre bedrifter, men at de ikke har kommet så langt da det er vanskelig å standardisere.

Har det betydning hvilken bransje kunden opererer i?

Samtlige banker svarer konstant “Ja” og at det har stor betydning, mens Bank 6 sier at det kan ha betydning. Bank 2 forteller at det har med sikkerhet å gjøre.

Gjør du/dere ulike vurderinger for ulike bransjer?

Her svarer alle bankene at de gjør ulike vurderinger for ulike bransjer. Bank 1 forteller at en utsatt bransje i kredittøyemed kan være restaurant og hotell, derfor stiller de høyere krav til egenkapital hos dem. Bank 3 har egne policyer for eiendom, borettslag, shipping, vannkraft og sjømat.

Bank 5 forteller at de gjør ulike vurderinger for ulike bransjer fordi det er noen bransjer de er gode på og andre bransjer de ikke kan. Banken har også policy på bransjer de ikke skal inn på. Bank 5 sier at “vi har erfaringstall som tilsier at noen bransjer har høyere risiko enn andre [...] type bransje har også ofte noe å si på hva slags sikkerhet som kan stilles”.

Bank 7 forteller at de har i bakhodet hvilken bransje kunden er i når de gjør vurderinger da noen bransjer er mer volatile enn andre.

Bruker dere finansielle covenants?

Bank 2-7 svarer at finansielle covenants er noe de bruker mye av, Bank 1 svarer derimot at de ikke bruker så mye finansielle, men mer ikke-finansielle covenants. Bank 3, 4 og 7 trekker frem at de ikke bruker det i særlig grad på mindre kunder, da det handler om at kunden skal forstå hva det er. Bank 4 sier “det er klart å si til en lastebilsjåfør at du skal ha NIBD/EBITDA på X, han vil ikke skjønne hva vi snakker om”.

Hvilke typer covenants bruker dere?

Bank 1 bruker ikke-finansielle covenants som aksjeoverdragelse, de skal vite og godkjenne hvem som overtar. Dersom kunden har en driftskonto, får de ikke pantsette objektene uten at

banken har akseptert det. Banken har også en utbytte klausul, banken skal godkjenne før kunden får ta ut utbytte.

Bank 2 forteller at de bruker mye LTV på eiendom. På driftsselskaper kan det være renter og NIBD/EBITDA. Bank 2 bruker også utbytteklausul og covenant på eierendringer.

Bank 3 trekker frem egenkapitalandel i kroner eller prosent og NIBD/EBITDA som de mest vanlige finansielle covenantsene.

Bank 4 har også krav om NIBD/EBITDA, og bokført egenkapital. Banken bruker mye soliditet og NIBD/EBITDA, men nevner også inntjeningscovenants og likviditets covenants.

Bank 5 bruker typisk krav til egenkapital i kroner eller prosent, EBITDA, inntjenings- og soliditetskrav. Banken forteller også at de har mange ikke-finansielle krav.

Bank 6 bruker LTV, NIBD/EBITDA, gjeld på leie, egenkapital og buffer på kassekreditt.

Bank 7 sier at det klassiske er egenkapitalandel, NIBD/EBITDA. I enkelte tilfeller bruker de LTV, hvor mye kunden skal ha i bankinnskudd til enhver tid. De har ikke-finansielle covenants som godkjenne eierendringer, utbytte, om selskapet skal fusjoneres eller fisjoneres og store endringer i forretningskonseptet.

Det er altså flere finansielle covenants som går igjen hos bankene, NIBD/EBITDA, egenkapitalandel og LTV.

Finansielle covenants	Ikke mye	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
	Ikke-finansielle	LTV + NIB/EBITDA	EK + NIBD/EBITDA	EK + NIBD/EBITDA	EK + EBITDA	LTV + EK + NIBD/EBITDA + buffer	LTV + EK + NIBD/EBITDA + bankinnskudd

Tabell 6.1: Oppsummering av covenants hos respondentene

Hvis ja, hva er konsekvensen for å bryte dem?

Bank 1 sier at konsekvensen av å bryte en covenant kan være oppsigelse av engasjementet, ofte med 14 dagers frist, men at det kan skje umiddelbart.

Bank 2 forteller at en konsekvens kan være oppsigelse, men at det ikke er vanlig. Banken prøver å finne løsninger med kunden, enten å resette covenants eller at de gir de det kaller “waver”, som er et tidsbegrenset avvik. Banken ber kundene sette en prognose og tar en diskusjon med kunden overfor dette. Dersom kunden mener at det er en permanent svekkelse, setter banken kanskje opp prisen.

Bank 3, 4, 5 og 7 svarer også at de tar en dialog med kunden, og at et brudd gir banken en mulighet til å stille nye krav. Bank 3 nevner at ulike krav kan være mer i sikkerhet, ekstra nedbetaling eller at renten går opp. Bank 5 forteller at de forhandler frem en frist for å komme ajour i bruddet, eller sette nye covenants. Bank 7 sier at det kan være krav om mer kapital, og

at de fleste gangene er det “plausible forklaringer og ikke noe dramatisk”, og at bruddet kan godkjennes. Disse fire bankene sier også at en konsekvens er oppsigelse, men at det i likhet med Bank 2 ikke er vanlig.

Bank 6 gir i utgangspunktet kunden en frist til å rydde opp, dersom kunden ikke klarer det kan det ende med økt rente eller at kunden må betale et engangsbeløp for å være i brudd.

Dersom en kunde bytter regnskapsprinsipp, hvordan oppdager dere det? Hvilke tiltak gjør dere for å unngå at en covenant brytes?

På dette spørsmålet nevner både Bank 4, 5, 6 og 7 at det kan oppdages at en kunde bytter regnskapsprinsipp ved å lese noter, men at det ikke alltid er lett å oppdage. Bank 4 sier at det er forskjellig hvor flinke folk er til å lese notene. Bank 5 sier at det kan være tilfeldig at det blir oppdaget, at det er ved å lese noter eller at kunden selv informerer om det. Banken trekker frem at hvis det er store endringer fra et år til et annet i regnskapet “kan det ringe noen bjeller”, og at det i enkelte tilfeller kan ha stor betydning for forståelsen av regnskapet. Bank 6 har et rapporteringssystem og kunden skal egentlig uoppfordret levere og dokumentere, samt legge ved perioderegnskap og bekrefte at det er i henhold til avtalen, kunden får også en påminnelse om dette. Bank 7 forteller at kunden som har klausul om en viss mengde bankinnskudd til enhver tid kan få en påminnelse for å sørge for at kravet er oppfylt ved årsskiftet. Banken gir også kundene tips underveis på hvordan de kan gjøre tilpasninger og grep.

Bank 3 forteller at kunden som regel spør banken dersom de vurderer å bytte prinsipp.

Banken har møter med kundene minst en gang i året og kundene er opptatt av at banken skal være fornøyd for å få de beste betingelsene mulig, Bank 3 mener derfor at kundene sier ifra.

Bank 2 forteller også at det oppdages ved at kundene sier ifra.

Er det andre regnskapsposter enn aksjer og valuta du/dere mener er viktig å se nærmere på? Hvilke og hvorfor?

På dette spørsmålet svarte både Bank 2 og Bank 5 at regnskapspostene aksjer og valuta ikke er regnskapsposter de ser mye på. Bank 2 sier at det viktigste for dem er å danne et bilde av underliggende drift, forså bransjen og hvilke nøkkeltall som er viktig i den bransjen kunden opererer i. Bank 5 svarer at varelager er en viktig regnskapspost i noen bransjer og for andre virksomheter kan fordringsmassen være viktig. Bank 1 svarer i likhet med Bank 5 at varelager og fordringer er viktig å ha en vurdering på.

Bank 3 forteller at de ser på goodwill, og at dersom den er vesentlig og utgjør mer enn egenkapital så gjør banken en test av det. Banken ser også på leasing og eiendom. Bank 7 svarer også at de ser på goodwill, samt immaterielle eiendeler, varelager, fordringer og driftsmidler.

Er det andre regnskapsposter som er mer risikofylte i enkelte bransjer, sammenlignet med andre bransjer?

Bank 5 svarer at det er forskjell på hva som er viktig i regnskapet, derfor avdekker banken hva som er sentralt i det spesifikke regnskapet og den bedriftens virksomhet, det er for å finne ut hvor risikoen ligger. Bank 1 og 2 nevner varelager, der Bank 1 forteller at varelager hos bedrifter eller foretak innenfor ferskvare er mer risikofylt enn varelager hos en jernvarehandel da varene der har verdi lenger. Bank 2 nevner også at varer i arbeid hos entreprenører kan være risikofylt, det gjør også Bank 7 i tillegg til at banken nevner at det er høyere risiko med kundefordringer og varelager hos en slik type virksomhet.

Bank 1 svarer også at driftstilbehør i anleggsbransjen er risikofylt. Bank 3 nevner også anleggsbransjen, men forteller at fordringer kan være en regnskapspost som er risikofylt der på grunn av periodiseringer og delfakturering.

Hvilke tiltak gjør dere for å avdekke regnskapsmanipulering hos en kunde?

På dette spørsmålet svarer samtlige banker at de ikke har noen spesielle tiltak de gjør for å avdekke regnskapsmanipulering. Bank 1, 2, 3 og 5 sier at det handler om å kjenne kunden og personene bak, og snakke med dem. Bank 1 ønsker å ha oppfølging så mye som mulig og gjerne besøke virksomheten.

Bank 3 svarer at de ikke anser det for å være et stort problem, men stiller kritiske og nysgjerrige spørsmål til kunden. Banken pleier å si “et godt regnskap er som regel enda bedre og et dårlig regnskap er antageligvis enda dårligere”.

Bank 4 sier at det har stort sett krav om at selskapet har revisor, og at banken går gjennom regnskapet for å sjekke at det ser fornuftig ut. Bank 6 går i likhet med Bank 4 også gjennom regnskapstallene og at de da ser etter store, unaturlige svingninger.

Avdekkes det ofte?

På dette spørsmålet svarer alle bankene konstant “Nei”. Bank 1 nevner at det er kun ved konkurs at banken skjønner at de er blitt lurt.

Dersom kunden har revisor, hvordan og i hvor stor grad bruker dere revisoren, revisors beretning og revisors rapport?

Bank 1, 2, 3, 4 og 5 forteller at de leser revisors beretning. Bank 2 sier at dersom det er kjente revisorer tar de mye for “god fisk”, og tar sjeldent kontakt med revisor, men har gjort det i spesielle tilfeller der banken har bedt om kontrollsjekk av varelageret. Bank 4 og 5 forteller at de også kan ta kontakt med revisor ved spesielle tilfeller. Bank 3 forteller også at det er sjeldent de tar kontakt direkte med revisor.

Bank 6 og Bank 7 forteller at revisors beretning går inn i scoringsmodellene, og at systemet skal fange opp dersom det er avvik eller anmerkninger i beretningen.

6.1.1 Nøkkelfunn

	Bank 1	Bank 2	Bank 3	Bank 4	Bank 5	Bank 6	Bank 7
Regnskapsinformasjon	Aktivt	Et av flere parametere	Klassifisering	Aktivt	Aktivt	Utvikle kontantstrømmer	Grunnlaget. Klassifisering
Vektlagt mest kredittvurdering	Betjeningsevne + eierne	Betjeningsevne	Betjeningsevne + kontantstrøm	Betjeningsevne + eierne + sikkerhet	Betjeningsevne + eierne	Betjeningsevne + kontantstrøm	Betjeningsevne + sikkerhet
Nøkkeltall	Arbeidskapital	Belåningsgrad + NIBD/EBITDA	Belåningsgrad + NIBD/EBITDA	Belåningsgrad + egenkapitalprosent	Egenkapital	Belåningsgrad + Arbeidskapital	Resultat + EBITDA + NIBD/EBITDA
Kreditscore	Bisnode + intern klassifisering	Egen modell	Egen modell	Egen modell	Egen modell	Egne modeller	Egne modeller
Ikke-finansiell informasjon	Eierne	Eierne	Eierne + bærekraft	Eierne + konkurrenter og marked	Eierne + bærekraft	Anmerkninger + inkassosak + revisjonsberetning	Eierne + konkurrenter og marked + eiendom
Bærekraft	Egen ESG-scoringsmodell	Spør kunden	Mer og mer viktig	Stort fokus	Mer sentralt nå	Stort fokus + dokument	Mer og mer viktig + omfattende skjema
Automatisk prosess	Delvis	Delvis	Delvis	Delvis	Delvis	Delvis	Delvis
Betydning av bransje	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Kan ha betydning	Ja
Finansielle covenants	Ikke mye ikke-finansielle	Ja LTV + NIB/EBITDA	Ja EK + NIBD/EBITDA	Ja EK + NIBD/EBITDA	Ja EK + EBITDA	Ja LTV + EK + NIBD/EBITDA + buffer	Ja LTV + EK + NIBD/EBITDA + bankinnskudd
Regnskapsposter	KF + VL	Viktige nøkkeltall i bransjen	Goodwill + leasing + eiendom	-	KF + VL	Alle store poster	IE + goodwill + KF + VL + driftsmidler
Revisors beretning	Leser	Leser	Leser	Leser	Leser	Går inn i modellen	Går inn i modellen

Tabell 6.2: Oppsummering av nøkkelfunn til forskningsspørsmål 1

6.2 Virkelig verdi

I dette underkapittelet presenteres funnene knyttet til det andre forskningsspørsmålet: *Hva er fordeler og konsekvenser ved bruk av virkelig verdi i regnskapet?*

Påvirker bruken av virkelig verdi i regnskapet vektlegging/vurdering av nøkkeltall?

Hvordan?

På dette spørsmålet svarer fem av bankene ja, en forteller at de ikke justerer regnskapet og en at de ikke vektlegger eller vurderer selv da dette er del av en automatisk prosess. “Når vi tar

en analyse av regnskap sånn så skal vi justere for åpenbare mer eller mindre verdier i regnskapet” forteller Bank 4. Av flere trekkes eiendom frem som et eksempel der historisk kost justeres til markedsverdi, dersom historisk kost oppleves relativt lav i forhold. Det poengteres av Bank 5 at avskrevet eiendom i virkeligheten kan ha hatt en verdistigning og at de stoler mer på bokført verdi for driftsselskap med eiendeler å ta pant i. I tillegg nevner Bank 3 og 4 goodwill og immaterielle eiendeler som en post som kan være aktuell å justere ned. “Hvis da goodwillen er god da er det heller ikke noen egenkapital der egentlig i den” forklarer Bank 3. Bank 2 trekker inn LTV og Bank 4 FoU. Det fremstår derfor som at virkelig verdi er godkjent av de fleste bankene.

Skiller dere mellom kunder som rapporterer etter norsk regnskapsstandard og IFRS? Hvordan?

Til dette spørsmålet får vi som svar at ingen av bankene skiller mellom kunder som rapporterer etter norsk regnskapsstandard og IFRS. Bank 4 sier at det er noe kundene skal tenke gjennom og Bank 7 og 5 er opptatt av å være bevist på det. “Det viktige er å være klar over hva slags type regnskap vi leser” sier Bank 5. Gjentakende i svarene her er at bankene prøver å finne markedsverdien og at majoriteten av kundene bruker norsk regnskapsskikk. Bank 6 trekker frem at de ser på kontantstrømmer, gjeld på leie, eiendom og penger til avdrag.

Har kundens metode for å verdsette sine eiendeler betydning for lånesøknaden?

Hvorfor/Hvorfor ikke?

Dette spørsmålet gir varierende svar fra respondentene. To svarer ja, tre svarer nei, og to svarer at det kan ha. “Det har nok ikke betydning direkte på lånesøknaden, men det kan jo ha betydning for elementer i lånesøknaden og forståelse for både søknad og ikke minst status hos virksomheten” sier Bank 5. Bank 1 trekker frem at dersom lånet ikke blir betjent, er det viktig for dem hva de kan få ut av eiendelene. Bank 4 poengterer at det kan være “himmel og hav i forskjell” på en eiendoms bokførte og virkelig verdi. Flere av bankene peker på at de gjør egne vurderinger enten gjennom egne ansatte eller ved at de har godkjent andre til dette. Bank 5 derimot har stor tillitt til de som har verdsatt eiendeler for “det har vi ikke kompetanse på”.

Har det betydning om kunden har vurdert eiendom til virkelig verdi eller historisk kost?

Her er bankene svar noe ulike, men gjennomgående er ønske om markedsverdi og at det gjøres egne vurderinger. Bank 1 hevder det er feil å legge en mye avskrevet eiendom til grunn og ønsker derfor objektiv verddivurdering fra ekstern part. Bank 5 påpeker at de er opptatt av

tillit til de som har gjennomført verdivurderingen og legger regnskapet til grunn når de sjekker. Bank 6 viser til at verdimetoden vil påvirke regnskapet og dermed scoringen i deres modell.

Dersom kunden har vurdert eiendom til virkelig verdi, innhenter dere egen informasjon om virkelig verdi på eiendommen? Hvorfor/Hvorfor ikke?

Til dette spørsmålet er det ingen av bankene som sier de ikke gjør det, men de oppgir noe ulike omfang. Tre av bankene forteller at det hender de innhenter egen informasjon, mens tre sier de gjør det og den siste banken forteller at de ikke har pleid å gjøre det, men som følge av lovendring. Bank 4 poengterer at det er vanskeligere å beregne virkelig verdi av en tomt "har du en tomt er det mer komplisert å regne ut verdien, for det er mer usikkerhet". For Bank 5 som svarer at de gjør begge deler forteller de at det spørres på eiendommens størrelse, verdi, leiekontrakter, yielder og segmentet man tilhører. Bank 6 poengterer at de ser på store endringer.

Hvordan håndterer dere finansielle instrumenter, som aksjer?

Gjennomgående for dette spørsmålet er at bankene setter lav verdi på aksjer. Om aksjene skal brukes i pantsituasjon poengterer tre av bankene at verdien settes til null, en bank sier at ikke børsnoterte aksjer settes til null, Bank 5 gir inntrykk av at de generaliserer for å unngå overvurdering og forteller at "da er vi veldig nøktern i verdien" dette begrunner de følgende "årsaken til det er at du kan ha både eiendeler og god drift i et selskap på dette tidspunktet, men du kan velge å selge ut eiendelene og tømme det for kontanter og legge det ned, uten at vi som bank har noe annet en pant i aksjene og kan mene eller få informasjon om det. Fra noe som på et tidspunkt er veldig verdifullt til noe som er totalt verdiløst så er det ikke sikkert vi får informasjon, og i alle fall hvis det skjer over et kort tidsrom. Så det er en veldig usikkert pant for oss, hvis du ikke på en måte kan sikre deg eiendelene i selskap med noe negativ pantsettelse ved å si at du kan ikke realisere de sentrale eiendeler uten at banken aksepterer det". Bank 7 forteller at de tar pant i aksjer dersom det ikke er noe annet å ta sikkerhet i uten å legge vekt på hvor mye verdi aksjene eventuelt tillegges og Bank 3 forteller at det er noe de har lite av og at det i så tilfelle oftest er i forbindelse med datterselskap og at de da konsoliderer.

Hos selskaper med aksjer som ikke er notert på børs vurderes disse aksjene til historisk kost.

Utgjør det en forskjell om aksjene er vurdert til virkelig verdi eller historisk kost?

Her svarer seks av de syv bankene at det ikke vil ha betydning da de uansett har sine rutiner for å sette verdien til null eller lav. Bank 3 trekker frem en problemstilling om at verdiene kan være utdaterte innen banken mottar dem. Bank 7 på sin side sier at det kan utgjøre en forskjell. De problematiserer at de vil legge en proverdidi av sikkerhetsverdien av unoterte aksjer som verdi og hva de baserer denne prosentandelen på dermed vil ha betydning.

Vektlegger dere børsnoterte aksjer annerledes enn unoterte aksjer? Hvordan?

I forbindelse med dette spørsmål trekker flere av bankene frem likviditet og hvordan børsnoterte aksjer er del av det Bank 5 kaller et “velfungerende marked” der de finner det lettere å tillegge aksjen verdi. Bank 3 på sin side trekker frem forskjellen i likviditet hos børsnoterte og unoterte aksjer. “De børsnoterte er en fordel, det er ofte mer likviditet i dem og verdien er litt lettere å sette riktig, men aller mest tilbake til det vi begynte med, likviditet altså hvor fort kan de gjøre de aksjene om til penger. Hvis de er på børsen så kan de jo gjøre det veldig raskt, hvis det er noe de har kjøpt 20% i et eller annet lokalt selskap i Kristiansand er det nesten umulig å selge dem”. Slik kan man sammenligne børsnoterte aksjer med penger. Bank 2 forteller at de vanligvis vurderer børsnoterte aksjer til 20%. Bank 7 poengterer at de har ulik belåningsgrad på forskjellige børsnoterte aksjer som settes av meglerhus.

Dersom et selskap eier pengeposter i utenlandsk valuta, regnskapsloven § 5-9 sier at pengepostene skal vurderes etter dagskurs ved regnskapsårets slutt, hvordan vektlegger dere det?

Med unntak av Bank 2, er det ingen av respondentene som har særlig med erfaring rundt dette temaet og de fleste svarene gitt innebærer preg av dette. Bank 2 oppgir at de bruker det som står og at om det er viktig for kundens varelager vil de få månedlige rapporter. Også Bank 7 sier at de ville brukt det som står. Bank 3 sier det vil være avhengig av vesentligheten og banken trekker frem dialog med kunden om gjeld, terminsikkerhet og forpliktelser til utlandet. Bank 5 antyder at dette vil variere fra sak til sak og at det “ville nok vurdert det til siste kjente kurs [...] hvis ikke vi vet at her svinger det voldsomt”.

Det kan jo sammenlignes med virkelig verdi, hva tenker du at risikoen kan være med å vurdere aksjer etter dagskurs og ikke anskaffelseskost?

Gjentagende for dette spørsmålet er at det å vurdere til dagskurs vil kunne gi et misvisende bilde. Bank 2, 6 og 7 poengterer at kursen kan endre seg fort og at dette kan gi et bedre resultat. Bank 5 peker på markedsmanipulasjon og påstår at “det er ikke så veldig vanskelig i en illikvid aksje å påvirke kursen”. Samtidig er det flere av bankene som poengterer at anskaffelseskost ikke nødvendigvis er et bedre eksempel. “Historikk er historie det” sier Bank 1 og “kjøpte vi for 10 år siden vil det være ganske meningsløst” sier Bank 4.

Justerer dere egenkapitalen for enkelte regnskapsposter? Hvilke?

Dette spørsmålet ble stilt til seks av bankene. Av disse var det bare Bank 1 som svarte klart nei “det kan være like rett riktig det, som det vi kan mene om det. Så nei, vi bruker ikke tid på det”. Bank 2, 3 og 6 sier ja. Både Bank 2 og 3 ser på eiendom, i tillegg ser Bank 2 på anleggsmidler, varelager og bygninger. Bank 3 vurderer omklassifisering av penger lånt inn fra eier til ansvarlig lån i dialog med eier. Bank 6 på sin side gjør vurderinger for immaterielle poster. Bank 5 og 7 svarer begge at de i utgangspunktet ikke gjør endringer, men at de derimot utfører øvelser for å se på eiendoms verdi. Bank 5 sier at de bruker dette til å kommenter virkeligheten, men ikke gjør endringer. Det hender Bank 7 utfører øvelser for å se om immaterielle eiendeler har grunn til å fjernes, uten at dette er en standard vurdering hos banken.

Tror du/dere at bruk av virkelig verdi øker muligheten for regnskapsmanipulering?

Til dette spørsmålet svarer fem av bankene at de tror virkelig verdi øker muligheten for regnskapsmanipulering, en bank svarer nei og en “tja”, men at det blir hans personlige mening og at vedkommende ikke vil kommentere på bankens vegne. Begrunnelsen til de som svarer ja er at det er vanskeligere for bankene å ha kontroll slik at tredjeparts vurdering blir ekstra viktig og at det vil kunne føre til store endringer. “Det er mange insentiver for å ville manipulere, derfor skal man være ekstra på vakt” forteller Bank 5. Bank 7 trekker frem hvordan skjønsmessige vurderinger kan gi økt risiko for manipulasjon. Bank 2 svarer nei på spørsmålet uten noen videre begrunnelse.

Hva tenker du/dere er de største risikofaktorene ved bruk av virkelig verdi vs. historisk kost?

Risiko for overvurdering trekkes frem av tre av bankene. Tre av bankene problematiserer at virkelig verdi ikke nødvendigvis gir en riktig verdi. “Gode regnskaper bedre enn de ser ut det

og de dårlige er dårligere” sier Bank 2. I denne forbindelse trekker de frem at bedriftene vil kunne justeres opp og ned og at det vil være vanskelig for bankene å overprøve. “Det å manipulere takster kan være lett” sier Bank 2 som problematiserer at ved virkelig verdi, kan en kunde i teorien bestille flere ulike takster for så å bruke den høyeste. Bank 1 trekker frem at det er “tryggere” å bruke historisk kost, men at dette ikke er rettferdig ovenfor kunden.

Hvilke røde flagg anser du/dere som de viktigste når det gjelder regnskapsmanipulering ved bruk av virkelig verdi?

Dette er et av spørsmålene som fremstår som vanskelig for bankene å svare på. Det som imidlertid trekkes frem er store endringer fra år til år, bytte av revisor og for sen levering av regnskapet. I tillegg trekker en av bankene frem at de har systemer som gir beskjed om det skulle være avvik eller forbehold i revisjonsberetningen. Flere av bankene benytter også anledningen til å problematisere at virkelig verdi er subjektivt og at det er viktig å avdekke det som ligger til grunn for verdivurderingene i tillegg til å kjenne markedet.

Er det noen bransjer som skiller seg mer ut enn andre i forhold til risiko?

Også dette spørsmålet gir bankene utrykk for at er vanskelig å svare på og bare fem av bankene svarer på spørsmålet. “Alle bransjer som svinger i resultat eller i er jo for oss høyere risiko. Vi liker stabilitet” sier Bank 2. Det er flere som trekker frem restaurantbransjen, men det poengteres av flere at det var et større problem tidligere. Noen andre bransjer som nevnes er bilpleie, håndverkere/entreprenører og driftsselskaper. Restaurantbransjen begrunnes i mye konkurser og at penger ikke alltid gikk via kassen, mens entreprenørbransjen argumenteres det for har stort vurderingsrom i forhold til sluttkalkyler som er vanskelig for bank og revisor å bedømme.

Dersom et selskap bruker virkelig verdi i sitt regnskap, er revisjon viktigere enn hvis det bruker historisk kost? Hvordan/hvorfor?

Til dette spørsmålet svarer fire banker at revisjonen er viktigere for selskaper som bruker virkelig verdi i sitt regnskap, to svarer at det er viktig uansett og en svarer “nja”. For de som svarer ja vektlegger de en at det er blitt gjort en ekstra vurdering og Bank 3 trekker frem hvordan revisor vil ha samme incentiver som banken til å sjekke at verdien er riktig. Bank 7 forteller at selv om de gjør egne vurderinger for eiendom så er det “andre børsnoterte som bokfører i forhold til IFRS og kanskje mer kompliserte verdivurderinger og sånt” slik at det kan være fordelaktig med revisor. Bank 5 argumenterer med at for historisk kost har man

avskrivninger og regler som skal følges, mens at for “virkelig verdi må det faktisk gjøres en reel vurdering”. To av bankene påpeker imidlertid at de opplever at det kan være forskjeller for hvordan revisjonsselskapene arbeider og at det kan være selskaper de stoler mer på enn andre, som for eksempel autoriserte firmaer.

6.2.1 Nøkkelfunn

	Bank 1	Bank 2	Bank 3	Bank 4	Bank 5	Bank 6	Bank 7
Påvirker virkelig verdi vektlegging/ vurdering nøkkeltall	Nei	Ja	Ja	Ja	Ja	Ingen egen vurdering	Ja
Skille på kunder som bruker IFRS og GRS	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Aksjer som finansielle instrumenter	Verdi til null stort sett	Verdi til null stort sett	Lite av, konsolidering	Verdi til null for kapital, vurdering av risiko	Nøktern verdi	Verdi til null	Tar pant
Pengeposter i utenlandsk valuta	Ingen kunder	Bruker som det står	Sjeldent. Vurdering avhengig av vesentlighet	Sjeldent. Dialog med kunden.	Sjeldent. Sist kjente kurs. Avhengig av sak.	Ikke vært borti	Ikke vært borti. Bransjevhea-gig og stolt på revisor
Justering ek for enkelte poster	Nei	Ja, anleggsmidler, eiendom, varelager og bygninger	Ja, eiendom og potensielt lån fra eier	-	Ikke i utgangspunktet, men kan kommentere forskjeller i forhold til øvelser	Ja, immaterielle poster	Ikke i utgangspunktet, men kan gjøre øvelser for eiendom og fjerne noe immaterielle eiendeler
Øker virkelig verdi mulighet for regnskapsmanipulering	Ja	Nei	Tja (personlig mening, ønsker ikke svare på bankens vegne)	Ja	Ja	Ja	Ja
Revisjons viktighet ved virkelig verdi	Nei	Nei	Ja	Ja	Ja	Nja	Ja

Tabell 6.3: Oppsummering av nøkkelfunn til forskningsspørsmål 2

6.3 Avslutning

I dette kapittel har vi gjennom to underkapitler sett på resultatene fra de syv intervjuene. Disse underkapitlene har tatt for seg henholdsvis finansiell og ikke finansiell informasjon og virkelig verdi, der begge avsluttes med en tabell som oppsummerer nøkkelfunnene.

Gjennomgående har bankene gitt mye like svar, samtidig som det er noen svar som skiller seg ut. Av finansielle og ikke finansiell informasjon er alle betjeningsevne blant det viktigste for alle bankene ved kredittvurdering, bransjen kunden opererer i har også betydning. På den andre siden ser vi at for eksempel regnskapspostene de anser som viktigst varierer.

I forhold til spørsmålene knyttet til virkelig verdi er det ingen av bankene som skiller på bruk av IFRS og god regnskapsskikk, men de fleste mener at bruk av virkelig verdi øker muligheten for regnskapsmanipulering. Samtidig svarer bankene ulikt på om egenkapitalen justeres for enkelte poster og om revisjon er viktigere ved bruk av virkelig verdi.

7. Analyse

I dette kapittelet analyserer og drøfter vi resultatet fra intervjuene opp mot det teoretiske grunnlaget for studien. Kapittelet er i likhet med kapittel 7 strukturert etter de to forskningsspørsmålene som blir sett på i hvert sitt underkapittel, som skal brukes til å svare på studiens problemstilling. Forskningsspørsmålene er:

1. *Hva vektlegger finansinstitusjoner ved en kredittvurdering?*
2. *Hva er fordeler og konsekvenser ved bruk av virkelig verdi i regnskapet?*

7.1 Finansiell og ikke-finansiell informasjon

Plenborg & Kinserdal (2021, s. 375-381) sier at når banker skal innvilge lån til virksomheter skal det gjøres en kredittvurdering av virksomheten, og det gjøres gjennom kredittscore og analyse. Kredittscore blir beskrevet som en automatisk prosess utført av en tredjepart eller bankenes egne kredittvurderingsmodeller. Ved en kredittanalyse er det viktigste steget at bankene skal forstå sannsynligheten for mislighold ved å vurdere forretningsrisikoen. Alle bankene forteller at det er en todelt prosess når en virksomhet skal kredittvurderes. For å kredittscore virksomheter er dette en automatisk prosess for dem alle ved at de innhenter regnskap som er grunnlaget ved en kredittvurdering, og kjører det inn i en kredittvurderingsmodell som lager nøkkeltall og en kredittscore. Der bruker alle bankene bortsett fra én bank egne kredittvurderingsmodeller. Når virksomheten har fått en score blir det gjort subjektive vurderinger ved en regnskapsanalyse. Bankene ser da blant annet på om det er noe i regnskapet som skal flyttes, om egenkapitalen skal justeres opp eller ned, og prøver å danne et bilde av normalisert regnskap. For å vurdere forretningsrisikoen trekker flere av bankene frem at hvem personene bak selskapet er, konkurrenter, markedet, produkter og leverandører blir vektlagt.

Plenborg & Kinserdal (2021, s. 384) beskriver finansielle nøkkeltall som en viktig faktor når banker skal foreta en kredittanalyse. Samtlige banker trekker frem at betjeningsevne er det som blir vektlagt mest ved en kredittvurdering. Videre nevner flere av bankene at belåningsgrad er det mest aktuelle nøkkeltallet. I tillegg trekker flere av bankene frem at NIBD/EBITDA og egenkapital er viktige nøkkeltall. Selv om alle bankene vektlegger betjeningsevne mest, er det også nøkkeltall knyttet til balansen med i kredittvurderingen til flere av bankene. To av bankene nevner at hvilke nøkkeltall som er viktig vil avhenge av

hvilken bransje virksomheten opererer i. Det er én bank i motsetning til de andre som sier at kredittvurderingen deres ikke er spesielt styrt av nøkkeltall, det motstrider litteraturen.

Kvifte & Johnsen (2008, s. 58-59) beskriver at hovedformålet med regnskapet er å gi beslutningsnyttig informasjon, som kan deles inn i to hovedkategorier, de som vedrører beslutningsformål og de som vurderer kontrollformål. Kvifte & Johnsen (2008, s. 59) omtaler beslutningsformålet som en fremtidsrettet målsetning der man skal finne verdien av forventede fremtidige kontantstrømmer. Schwencke et al. (2020, s. 13) deler også beslutningsnyttig informasjon inn i to formål, der predikasjonsformålet skal bidra med informasjon som kan brukes til å utvikle prognoser om forventede fremtidige resultater. Det stemmer med funnene der flere banker trekker frem både kontantstrøm er noe av det som blir vektlagt mest ved en kredittvurdering. Våre funn stemmer overens med Bryde & Finsruds (2021, s. 60) funn, der majoriteten oppga at de benytter kontantstrømoppstillingen ofte.

Det fremkommer at bankene ikke ser på aksjer og valuta som de viktigste regnskapspostene ved en kredittvurdering for å gi beslutningsnyttig informasjon. Flere av bankene trekker frem at en regnskapspost de mener er viktig, er eiendom, da dette er noe bankene kan ta sikkerhet i. I tillegg til eiendom, er en rekke andre regnskapsposter som gir bankene mer beslutningsnyttig informasjon enn aksjer og valuta. Regnskapsposter som blir trukket frem er varelager, fordringer, driftsmidler og immaterielle eiendeler. En bank forklarer at de skal danne et bilde av den underliggende drifter, og at aksjer og valuta ikke er regnskapsposter som blir sett mye på.

For store foretak er bærekraftsrapportering regulert i regnskapsloven § 3-3c, mens små eller mellomstore bedrifter (SMB) er ilagt få eller ingen direkte krav om bærekraftsrapportering. NHO (u.å.) forteller at selv om det ikke er lovpålagt, kan små og mellomstore bedrifter møte forventninger om å fremstille bærekraftsinformasjon fra banker blant annet. Alle bankene er enig i at fokuset er på bærekraft er blitt større, og blir mer og mer evaluert ved kredittvurderingen. Det kommer derimot frem at det er ulik grad på hvor mye det blir vektlagt. Ettersom det ikke er krav for små og mellomstore bedrifter nevner bankene at det er ved å stille kundene spørsmål de finner ut hvordan fokuset til bedriften på bærekraft er. Tre av bankene trekker frem at det er ulike bransjer de ikke ønsker å finansiere på grunn av fokuset på bærekraft. Noen av bankene trekker frem at de har egne modeller og skjemaer som inneholder ulike parametere det skal tas stilling til. Selv om bankene hevder at bærekraft er

blitt viktigere ved kredittvurdering, kommer det ikke frem om virksomheter som har god uttelling på bærekraft får bedre betingelser.

Selv om det er blitt et større fokus på bærekraft ved en kredittvurdering, trekker samtlige banker frem annen ikke-finansiell informasjon som viktigere ved kredittvurdering. Alle bankene utenom en trekker frem at det er primært personene bak selskapet, eierne, ledelsen og styret som ikke-finansiell informasjon som blir vektlagt. Spørsmålet om hvilken ikke-finansiell informasjon som blir vektlagt ble stilt før spørsmålet om bankenes fokus på bærekraft, og da var det bare to banker som trakk frem at bærekraft står mer sentralt nå enn tidligere.

Plenborg & Kinserdal (2021, s. 381) sier at det viktigste steget i en kredittanalyse er å forstå sannsynligheten for mislighold, det innebærer en evaluering av industrien virksomheten tilhører. Samtlige banker er enig i at det har stor betydning for kredittvurderingen hvilken bransje kunden opererer i. Det blir gjort ulike vurderinger for ulike bransjer. Det trekkes frem at for utsatte bransjer kan det stilles høyere krav til egenkapital, sikkerhet og at bankene har egne policyer på ulike bransjer.

Plenborg & Kinserdal (2021, s. 415) beskriver covenants som betingelser knyttet til lånet som krever at låntaker oppfyller visse vilkår eller forbyr visse handlinger, og at det meste av finansiering inkluderer lånecovenants. Alle bankene bruker finansielle covenants, men i ulik grad. En bank bruker mer ikke-finansielle covenants, og tre av bankene bruker ikke finansielle covenants i stor grad på mindre kunder. Plenborg & Kinserdal (2021, s. 619) trekker frem at det er vanlig at banker har som krav til at det ikke byttes regnskapsstandard eller regnskapsprinsipp fordi finansielle nøkkeltall er tydelig påvirket av virksomhetens regnskapsprinsipper. Det er ingen av bankene som trekker frem bytte av regnskapsprinsipp som en type covenant de bruker, dette stemmer med funn gjort av Bryde & Finsrud (2021, s. 64), der ingen banker trekker frem bytte av regnskapsprinsipp som en covenant. Butveit & Utheim (2021, s. 54) sine funn forteller i motsetning til våre at flere banker har krav om regnskapsprinsipp i låneavtalen. Finansielle covenants som gikk igjen hos bankene er NIBD/EBITDA, egenkapitalandel og LTV. På spørsmål om hvordan bankene oppdager at det byttes regnskapsprinsipp kommer det frem at det ikke alltid er lett å oppdage, men én bank trekker frem at det kan oppdages dersom det er store endringer fra et år til et annet i regnskapet, og at det i tilfeller kan ha stor betydning for forståelsen av regnskapet. Selv om

finansielle nøkkeltall er tydelig påvirket av virksomhetens regnskapsprinsipper, blir det altså ikke satt som et covenant krav hos noen av bankene intervjuet.

I likhet med tidligere studier (Butveit & Utheim, 2021, s. 53-54) trekker bankene frem at brudd på en covenants sjeldent fører til oppsigelse av låneavtalen, men at de leder til en dialog med kunden, der de sammen prøver å komme frem til en løsning. Covenants gir bankene en forhandlingsmulighet, og ved brudd nevner flere av bankene at det fører til at de kan stille nye krav. Det er kun en bank som sier at konsekvensen av å bryte en covenant fører direkte til oppsigelse, ofte med 14 dagers frist.

Albrecht et al. (2019, s. 31) forklarer at forskning viser at det ikke er noen demografiske eller psykologiske kjennetegn på de som begår svindel slik at alle kan i teorien gjennomføre regnskapsmanipulering. Virksomhetenes mulighet til å endre regnskapsprinsipp uten å si ifra og dermed komme unna med det, øker muligheten for regnskapsmanipulering. Det kan derimot være helt legitimt å bytte regnskapsprinsipp, der trekker en bank frem at det kan bety mye for forståelsen av regnskapet. Samtlige banker forteller at de ikke har spesielle tiltak som blir gjort for å avdekke regnskapsmanipulering og at det ikke avdekkes ofte. Én bank nevner at det ikke er før kunden går konkurs at banken skjønner at de har blitt lurt. Bankene trekker frem at det er her viktigheten av å kjenne virksomheten og personene bak kommer inn. To av bankene går gjennom regnskapstallene og ser etter store, unaturlige svingninger da dette kan være tegn på regnskapsmanipulering. Bankene trekker ikke frem hvilke regnskapstall de ser nærmere på.

Bankene trekker frem ulike regnskapsposter som mer risikofylte i enkelte bransjer sammenlignet med andre. To av bankene nevner spesifikt entreprenørbransjen, at varer i arbeid, varelager og kundefordringer i en slik bransje kan ha høyere risiko sammenlignet med en annen bransje. Flere banker nevner også spesifikt varelager som en mer risikofylt regnskapspost i enkelte bransjer.

Revisorloven § 9-1 beskriver revisor sin rolle som å bidra til å forebygge og avdekke økonomisk kriminalitet. Fem av bankene sier at de leser revisors beretning, men at det er sjeldent de tar direkte kontakt med revisor. De to siste bankene forteller at revisors beretning går inn i scoringsmodellene og systemet skal fange opp dersom det er avvik eller anmerkninger i beretningen. En bank har som krav at selskapet skal ha revisor som et tiltak

for å avdekke regnskapsmanipulering. Bankene gir inntrykk for at de stoler på revisor, og at det er et kvalitetsstempel, men at de ikke leser beretningen så nøye hvis det ikke er spesifiseringer eller bemerkninger. Dette stemmer med tidligere studier av Butveit & Utheim (2021, s. 54-55) og Bryde & Finsrud (2021, s. 63), der begge viser til at bankene mener at beretningen gir lite relevant informasjon, men at de sjekker om revisor har bemerkninger. Flere av bankene har tatt kontakt med revisor i spesielle tilfeller, der den ene banken nevner spesifikt kontrollsjekk av varelageret. Varelageret er som nevnt en regnskapspost flere av bankene ser på som mer risikofylte enn andre, ved å be om en kontrollsjekk fra revisor, viser banken tillit til revisor.

7.1.1 Oppsummering forskningsspørsmål 1

Resultat	Relevant litteratur	Empiri
Kreditscore er en automatisk prosess og kredittanalyse gjøres ved subjektive vurderinger for å forstå forretningsrisikoen.	Plenborg & Kinserdal (2021)	Resultat stemmer overens med relevant litteratur.
Betjeningsevne blir vektlagt mest ved kredittvurdering. Nøkkeltall knyttet til balansen er også med i kredittvurderingen.	Plenborg & Kinserdal (2021)	Resultat stemmer i hovedsak overens med relevant litteratur, men en bank trakk frem at kredittvurderingen ikke er spesielt styrt av nøkkeltall.
Kontantstrøm og personene bak et selskap er med på å gi beslutningsnyttig informasjon.	Kvifte & Johnsen (2008) Schwencke et al. (2020) Bryde & Finsrud (2021)	Resultat stemmer overens med relevant litteratur.
Banker har et større fokus på bærekraft og det blir mer og mer evaluert ved kredittvurderingen. Bankene spør kunden, men det fremkommer ikke at det må dokumenteres. Noen banker har bransjer de ikke ønsker å finansiere.	NHO (u.å)	Resultat stemmer overens med relevant litteratur, små og mellomstore bedrifter møter forventninger om et fokus på bærekraft, men ikke dokumentasjonskrav fra bankene.
Stor betydning for kredittvurderingen hvilken bransje kunden tilhører.	Plenborg & Kinserdal (2021)	Resultat stemmer overens med relevant litteratur.
Finansielle covenants er mye brukt. Flere banker bruker NIBD/EBITDA, egenkapitalandel og LTV. Brudd på covenant fører sjeldent til oppsigelse, men leder til dialog med kunden for å komme frem til en løsning.	Plenborg & Kinserdal (2021) Bryde & Finsrud (2021) Butveit & Utheim (2021)	Deler av den relevante litteraturen sier at det er vanlig at banker har som krav at det ikke skal byttes regnskapsprinsipp, resultatet viser at ingen av bankene intervjuet nevner dette som en vanlig covenant. Konsekvensene av brudd støttes av relevant teori.

Bankene leser revisors beretning, men leser den ikke nøye dersom det ikke er spesifiseringer eller bemerkninger. Tar sjeldent kontakt med revisor. Revisor er et kvalitetsstempel. Bankene har ingen spesielle tiltak for å avdekke regnskapsmanipulering.	Albrecht et al. (2019) Revisorloven (2020)	Resultatet stemmer overens med relevant litteratur. Bankene stoler på revisor, som skal forebygge og avdekke økonomisk kriminalitet.
--	---	--

Tabell 7.1: Bankers vektlegging ved kredittvurdering

7.2 Virkelig verdi

Regnskapskvalitet innebærer hvor godt et foretaks økonomi blir avbildet (Baksaas & Stenheim, 2020, 24). Ifølge Plenborg & Kinserdal (2021, s.381) er det viktigste steget i en kredittanalyse å forstå sannsynligheten av mislighold, hvilket virker å være et sterkt fokus hos bankene intervjuet. Videre skriver forfatterne at dette kan gjøres ved å vurdere forretningsrisikoen, firmaet og fremtidige forpliktelser. I denne forbindelse ble bankene spurt om de justerer egenkapitalen for enkelte regnskapsposter. Dette resulterte i svar om at 50% gjør dette systematisk både opp og ned, samtidig som det bare av en av bankene som ikke justerer. De resterende to bankene hender å gjennomføre øvelser for så å henholdsvis enten justere eller kommentere dette.

Plenborg & Kinserdal (2021, s.381-384) skriver at finansielle nøkkeltall er en viktig faktor for bankene ved gjennomføring av kredittanalyse og at bankene vanligvis bruker regnskapstall fra årsrapporten. Videre skriver de at det er viktig at den som utfører kredittvurdering er klar over benyttet regnskapsprinsipp. Da vi spurte bankene om bruken av virkelig verdi påvirker vektleggingen og vurderingen av nøkkeltall svarte majoriteter at dette stemte. Særlig eiendomsverdi var noe bankene virket å være oppmerksom på i tillegg til immaterielle eiendeler, i form av at de gjør egne vurderinger på eiendomsverdi og vurdere reduksjon/fjerning av immaterielle eiendeler. Også Bryde & Finsrud (2021, s. 77) opplevde at bankene var opptatt av å identifisere virkelig verdi på eiendom. I tillegg fikk Butveit og Utheim (2021, s.68) lignende resultat som vår studie med at de fleste bankene de intervjuet estimerte/innhentet virkelig verdi på eiendom selv. Samtidig viste respondentene våre til automatiske prosesser som imidlertid kan tyde på at ikke alle bankene var like klar over effekten av forskjellige regnskapsprinsipp. Møretrøs (2021, s.48) studie viste at bankene har lite kunnskap til de ulike regnskapsspråkene.

Likevel er det ingen av bankene som skiller mellom kundene etter om de benytter IFRS eller GRS som rapporteringsmetode. Til gjengjeld er det flere av bankene som poengterer at det er viktig å være klar over hvilken type regnskap man har med å gjøre. I praksis vil dette kunne innebære at kunder som benytter IFRS vil stille sterkere enn kunder som følger GRS. Butveit og Utheim (2021, s.68) kom også frem til at valg av regnskapsspråk ikke hadde betydning for utfallet av kredittvurderingen. De problematiserte hvordan dette vil kunne føre til at bedrifter velger å bytte til IFRS for å kunne benytte virkelig verdi og få høyere bokført egenkapital og med det potensielt bedre lånebetingelser.

Regnskapspliktige i Norge har mulighet til å velge mellom rapportering etter norsk regnskapsstandard og IFRS. Den største forskjellen er hvordan IFRS er balanseorientert i motsetning til GRS som er resultatorientert (Schwencke et al., 2020, s. 1167). I tillegg til at det er mer plikt og muligheter for virkelig verdi ved IFRS (Baksaas & Stenheim, 2020, s.205). Rapporteringsform vil for eiendom derfor avgjøre om den skal vurderes til virkelig verdi eller historisk kost, og med dette påvirke den regnskapsmessige målingen. Picker et al. (2016, s.13) beskriver regnskapsmessige målinger som prosessen med å verdsette alle elementer i regnskapet og kan påvirke regnskapsbrukeres økonomiske avgjørelser. Dette vil igjen påvirke regnskapskvaliteten da dette vil påvirke påliteligheten og relevansen for brukerne. Det var imidlertid blandet respons fra intervjuobjektene om hvorvidt kundenes metode for verdsettelse av eiendom hadde betydning for lånesøknaden. Likevel viser bankene et gjennomgående ønske for markedsverdi av eiendom. Samtlige banker innhenter informasjon på eiendom vurdert til virkelig verdi, i ulikt omfang.

Under intervjuene gir samtlige banker uttrykk for at aksjer, både noterte og unoterte, vurderes lavt om de i det hele tatt tillegges verdi. Dette innebærer at om en aksje er vurdert til virkelig verdi eller historisk kost har lite betydning for bankindustrien da de aller fleste bankene uansett vil ha egne rutiner for å sette verdi. I forhold til regnskapskvalitet innebærer dette at informasjonen ikke er relevant hvilket senker regnskapskvaliteten. Om en aksje omsettes på det regulerte eller uregulerte markedet virker derimot å ha betydning for bankene. Regulerte markeder innebærer en rekke plikter og regler, mens uregulerte markeder på den andre siden ikke vil ha like strenge krav i tillegg til at salgsprosessen vil variere avhengig av marked (Bergo, 2021, s. 265; Verdipapirforetakenes forbund, u.å.). Bankene poengterer at det regulerte markedet som et mer likvid markede gjør det lettere å finne markedsverdi. Det vil på denne måten kunne trekkes paralleller mellom børsnoterte aksjer og kontanter og dette vil

dermed påvirke selskapets likviditet. Regnskapskvaliteten er på denne måten høyere for regulerte markeder. Med unntak av en, er det ingen av bankene som virker å skille mellom nyansene på børsen mer enn at en aksje enten er børsnotert eller ikke.

Utvalget i 2003 forslo å endre bestemmelsen om finansielle instrumenter i rskl. § 5-8 til å også innebære noen finansielle eiendeler utenfor handelsporteføljen dersom virkelig verdi kan måles pålitelig (NOU2003:23, s. 14). NOU 1995:30 (s. 27) sier at kravet til pålitelighet vil være oppfylt dersom det eksisterer effektive markeder for de finansielle instrumentene. Det eksisterer ikke effektive markeder for aksjer som omsettes på uregulerte markeder, dette er bankene enig i da de mener at unoterte aksjer er stort sett illikvide.

Valutamarkedet, som et effektivt marked, gjør at det kan trekkes likheter mellom valuta og penger. Urealisert valutagevinst skal etter regnskapsloven § 5-9 inntektsføres (Johansen & Kvaal, 1999, s. 350-353). Dette innebærer at verdiøkninger hos investeringer utover kostpris grunnet valutaendringer skal inntektsføres (Schwencke et al., 2020, s. 445). Respondentene vi snakker med har generelt lite erfaring med pengeposter i valuta slik at svarene deres på hvordan de vil benytte regnskapsinformasjonen er mye basert på hypotetiske scenarioer og ikke praksis. De svarene vi får knytter seg til at de muligens ville benyttet det som står eller at de ville måtte vurdert det ut fra eventuelle saker. Det er på denne måten usikkert hvor god regnskapskvaliteten er i forhold til valuta. Johannesen & Kvaal (1999, s. 353) poengterer hvordan dagskursprisen ikke setter vilkår til valuta, i motsetning til finansielle instrumenters reguleringer i regnskapsloven § 5-8. Under intervjuene er det også flere banker som stiller seg kritiske til om dagskurs vil kunne være misvisende, selv om de ikke nødvendigvis anser anskaffelseskost å være bedre.

Regnskapsmanipulering er noe som påvirker regnskapskvaliteten i stor grad (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 423). I motsetning til funnene til Bryde & Finsrud (2021, s. 82) om at 53% av respondentene deres opplevde å motta regnskap som var blitt manipulert, gav våre respondenter inntrykk av at det var noe de sjeldent opplevde. Av bankene er det bare en som utelukker at virkelig verdi øker muligheten for regnskapsmanipulering. I likhet med denne studien, trodde majoriteten av bankene Butveit og Utheim (2021, s.71) intervjuet at bruk av virkelig verdi ville øke muligheten for regnskapsmanipulering, og argumenterte derfor for at bankene anser virkelig verdi som mindre pålitelig som måleattributt fremfor historisk kost. Baksaas & Stenheim (2020, s.437-438) skriver at interessekonflikt, rapporteringsfrihet, informasjonsasymmetri, holdninger og rettferdiggjørelse er sentrale forutsetninger for

regnskapsmanipulasjon. Av disse forutsetningene blir rapporteringsfrihet i form av flere skjønsmessige vurderinger og informasjonsasymmetri i form av at det er vanskelig for bankene å kontrollere og overprøve problematisert av bankene.

I likhet med våre funn, fant Møretrø (2021, s. 48) at bankene gjorde lite konkret for å avdekke regnskapsmanipulering. Disse faktorene kan dessuten knyttes opp mot mislighetstriangelet hvilket hevder at incentiver/press, muligheter og rettferdiggjørelse er faktorer for misligheter (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 436). Både rapporteringsfrihet og informasjonsasymmetri kan indikere muligheter. Disse faktorene preger også enkelte bransjer da restaurantbransjen nevnes å ha vært en bransje der penger ikke alltid har gått via kassen og håndverkere og entreprenører antas å ha store vurderingsrom for sluttkalkyler som bank og revisor ikke nødvendigvis har like god kunnskap om. For disse bransjene er det dessuten relevant å se på mislighetstriangelet. Håland & Ramberg (2021, s.92) sine funn viser imidlertid til at bankene ikke har et like stort fokus på bransjer.

Utenom diskusjon av risikofylte bransjer, blir særlig insentiver og muligheter fremhevet av intervjuobjektene. I forhold til muligheter fortelles det at det ikke nødvendigvis er vanskelig å manipulere, men at tredjepartsvurderinger reduserer mulighetene. Insentiver blir nevnt i form av at det er mange insentiver for å ville manipulere man skal være oppmerksom for. En del av regnskapskvalitetsvurderingen er i følge Palepu et al. (2019, s. 80-86) å identifisere røde flagg. Røde flagg innebærer “identifiserbare sammenhenger og utviklingstrekk som avviker fra det normale over tid og i forhold til bransjemessige forhold” (Heskestad, 2014). Noen røde flagg bankbransjen trekker frem er for sen levering av regnskapet, store endringer fra år til år og bytte av revisor. Dette går overens med funnene til Bryde & Finsrud (2021, s. 82) om at bankene ser etter store og brå endringer i regnskapet.

Det blir av flere banker påstått at dårlige regnskap er ofte dårligere og gode regnskap er bedre enn de ser ut. Dette begrunnes i ønske om å fordele ekstraordinære overskudd/underskudd over flere år. Slik vil både regnskapskvaliteten bli redusert da regnskapets pålitelighet blir redusert, og resultat kvaliteten redusert da regnskapet ikke har samme grunnlag for å forutse fremtiden.

Majoriteten av bankene mener virkelig verdi øker muligheten for regnskapsmanipulering. Albrecht et al. (2019, s. 77) skriver at en av hovedmåtene for å oppdage misligheter er ved

gjennomgang av dokumenter og transaksjoner på jakt etter unormaliteter. Flertallet av bankene mener revisjonen blir viktigere for regnskapet ved bruk av virkelig verdi fremfor historisk kost. Butveit og Utheims (2021, s.72) funn viste i likhet til våre studier at flere av bankene hadde tillit til revisor og at revisors rolle er viktig for å forhindre manipulering av regnskapet og sikre dets kvalitet. Revisor har rollen som allmenhetens tillitsperson og det stilles strenge krav til uavhengighet (Revisorloven, 2020, § 8-1). En av bankene poengterer viktigheten av at revisors insentiver. DeAngelo poengterer viktigheten av revisors insentiver i sin definisjon av regnskapskvalitet (Tepalagul & Lin, 2015, s. 101-121).

7.2.1 Oppsummering av forskningsspørsmål 2

Resultat	Relevant litteratur	Empiri
Bruken av virkelig verdi påvirker vektleggingen og vurdering av nøkkeltall	Plenborg & Kinserdal (2021) Bryde & Finsrud (2021) Butveit og Utheim (2021) Møretros (2021)	Resultatet stemmer overens med tidligere funn og relevant litteratur.
Bankene skiller ikke mellom kunder som benytter IFRS og GRS	Butveit og Utheim (2021)	Resultatet stemmer overens med tidligere funn.
Kundens metode for verdsetting hadde blandet betydning for bankene	Schwencke et al. (2020) Baksaas & Stenheim (2020) Picker et al., 2016)	Resultatet stemmer noe overens med relevant litteratur. Litteraturen taler for at regnskapsmessige målinger påvirker brukers økonomiske avgjørelser, hvilket igjen påvirker regnskapskvaliteten. Verdsettelsesmetode hadde imidlertid bare betydning for noen banker, selv om det gjennomgående var ønske om virkelig verdi på eiendom.
Aksjer vurderes lavt. Aksjer som omsettes på uregulerte markeder er stort sett illikvide.	Bergo (2021) Verdipapirforetakenes forbund (u.å) NOU2003:23 NOU1995:30	Relevant litteratur om markedet stemmer overens med bankenes oppfatninger.
Lite kjennskap til valutamarkedet	Johansen & Kvaal (1999) Schwencke et al. (2020)	Den reduserte kunnskapen taler for svak regnskapskvalitet i forhold til valuta.
Bankene har lite erfaring med regnskapsmanipulering	Bryde & Finsrud (2021)	Stemmer ikke overens med tidligere funn da de sier bankansatte hadde erfaring med regnskapsmanipulering.

Bankene tror økt bruk av virkelig verdi øker muligheten for regnskapsmanipulering	Butveit og Utheim (2021) Baksaas & Stenheim (2020)	Stemmer overens med tidligere funn og relevant litteratur.
Det gjøres lite konkrete tiltak mot regnskapsmanipulering. Bransje har noe betydning.	Møretro (2021) Baksaas & Stenheim (2020) Håland & Ramberg (2021)	Resultatene stemmer med relevant litteratur og Møretros funn om at bankene gjør lite konkret for å avdekke regnskapsmanipulering, men skiller seg noe ut fra Håland & Rambergs funn om at bankene har lite fokus på bransje.
Røde flagg i bransjen er for sen levering av regnskapet, store endringer fra år til år og bytte av revisor	Palepu et al. (2019) Heskestad (2014) Bryde & Finsrud (2021)	Funnene går overens med relevant litteratur og stort sett overens med tidligere funn da det er sammenfallende røde flagg.
Revisjonen er viktigere ved bruk av virkelig verdi	Albrecht et al. (2019) Butveit og Utheims (2021) Tepalagul & Lin (2015)	Resultatet går overens med tidligere funn og relevant litteratur.

Tabell 7.2: Fordeler og ulemper ved bruk av virkelig verdi i regnskapet

7.3 Avslutning

Bankene har altså en todelt prosess, der det både er automatikk i kredittscoren og det gjøres subjektive vurderinger av regnskapet. Ved de subjektive vurderingene blir både finansiell og ikke-finansiell informasjon vurdert, og tre av bankene vektlegger ikke-finansiell informasjon i like stor grad som den finansielle informasjonen. Alle bankene vektlegger betjeningsevne mest, men bruker også nøkkeltall fra balansen i sin vurdering. Bankene ser på en rekke andre regnskapsposter enn aksjer og valuta som mer beslutningsnyttige og viktige å se nærmere på. Alle bankene benytter covenants, men ingen av dem trekker frem at bytte av regnskapsprinsipp er en covenant som blir brukt. Det kan føre til økt mulighet for regnskapsmanipulering, som bankene igjen forteller at det ikke har noen spesielle tiltak for å oppdage. Fem av syv banker leser revisors beretning, mens revisors beretning går automatisk inn i scoringsmodellen til to av bankene. Bankene ser derimot på revisor som et kvalitetsstempel.

Bankene mener virkelig verdi påvirker vektlegging og vurdering av nøkkeltall, særlig for eiendom og immaterielle eiendeler og de er ikke fremmede for å justere egenkapitalen. Selv om flere banker er oppmerksom på hvilket type regnskap de leser, skiller de ikke mellom

kunder som rapporterer etter ulike standarder. Likevel kan kundens metode for eiendomsverdsettelse ha betydning i enkelte banker og alle bankene henter informasjon om verdien selv om kunden har benyttet virkelig verdi.

Aksjer vurderes lavt eller til ingen verdi gjennom bankenes egne rutiner slik at det for bankenes del har lite betydning om aksjene er vurdert til virkelig verdi eller historisk kost.

Om aksjene omsettes på regulert eller uregulert marked har betydning for bankene. Valuta har bankene lite prosedyrer rundt.

Majoriteten tror virkelig verdi øker mulighet for regnskapsmanipulering. Det trekkes da frem risiko knyttet til flere skjønsmessige vurderinger som er vanskeligere for bankene å kontrollere, som igjen kan føre til nye muligheter og insentiver. Det gis inntrykk av å være ekstra risiko knyttet til restaurant-, håndverks- og entreprenørbransjen. Røde flagg bankene trekker frem er for sen levering av regnskapet, revisorbytte og store endringer fra år til år. Ved økt bruk av virkelig verdi anser bankbransjen revisjon for viktigere.

8. Avslutning

I dette kapittelet svarer vi på masteroppgavens problemstilling: *Bør Regnskapslovens § 5-8 utvides til å omfatte aksjer som ikke omsettes på regulerte markeder?*

Først presenterer vi svarene på begge forskningsspørsmålene studien er basert på, deretter presenteres svaret på problemstillingen. Videre beskrives begrensninger og kritikk til studien, før vi til slutt presenterer forslag til videre forskning.

8.1 Konklusjon

I dette underkapittelet presenterer vi oppsummering av funnene til hvert forskningsspørsmål som bidrar til å konkludere og svare på problemstillingen.

8.1.1 Forskningsspørsmål

1. *Hva vektlegger finansinstitusjoner ved en kredittvurdering?*

Ved en kredittvurdering vektlegger bankene både finansiell og ikke-finansiell informasjon.

Det gjøres gjennom en automatisk prosess ved innhenting av regnskapet som går gjennom en kredittscoringmodell, og deretter gjør bankene subjektive vurderinger. De subjektive vurderingene gjøres gjennom en regnskapsanalyse og vurdering av ikke-finansiell informasjon. Alle bankene vektlegger blant annet betjeningsevne mest ved en kredittvurdering. Tre av bankene vektlegger ikke-finansiell informasjon i like stor grad som finansiell informasjon.

2. *Hva er fordeler og konsekvenser ved bruk av virkelig verdi i regnskapet?*

Bankene trekker frem både fordeler og ulemper ved økt bruk av virkelig verdi. Av fordeler trekkes det frem at virkelig verdi kan være mer rettferdig ovenfor kunden og gi et mer presist bilde av en bedrifts økonomisk stilling. Samtidig er bedriftene kritiske til hvem de stoler på til å sette virkelig verdi slik at de gjør mye vurderinger selv etter å ha mottatt regnskapet og innhenter alltid egeninformasjon om eiendom. Det ble også problematisert hvorvidt den virkelige verdien fortsatt er aktuell når bankene mottar årsregnskapet. I tillegg tror de bruk av virkelig verdi øker muligheten for regnskapsmanipulering.

8.1.2 Problemstilling

Bør Regnskapslovens § 5-8 utvides til å omfatte aksjer som ikke omsettes på regulerte markeder?

Funnene fra forskningsspørsmålene viser at dersom kunder eier unoterte aksjer setter bankene stort sett denne verdien til null, da det er vanskelig å sette en verdi på aksjer som omsettes sjeldent. I noen tilfeller, der kunden eier aksjer i et datterselskap, går flere av bankene inn og ser på verdien av datterselskapet og setter en egen verdi på aksjene. Når det gjelder børnoterte aksjer har også banken egne rutiner for å sette verdi. Det har likevel betydning for banken om en aksje omsettes på det regulerte eller uregulerte markedet, da det er lettere å sette verdi på en mer likvid aksje.

Funnene viser at det er annen finansiell og ikke-finansiell informasjon som er mye viktigere for bankene ved en kredittvurdering enn aksjer. Majoriteten av bankene intervjuet tror at bruken av virkelig verdi kan føre til økt mulighet for regnskapsmanipulering. Ifølge bankene vil unoterte aksjer ikke være nære nok substitutter til penger, da de ikke omsettes på effektive markeder. Basert på funnene konkluderes det med at regnskapsloven § 5-8 ikke bør utvides til å omfatte aksjer som ikke omsettes på regulerte markeder, da det i lys av regnskapets relevans for finansinstitusjoner, ikke har betydning for deres kredittvurdering av kunder

8.2 Begrensinger og kritikk til studien

I denne masteroppgaven har vi gjennomført intervjuer med syv respondenter fra syv ulike banker. Respondenten fra den ene banken hevdet at det kunne hende at en annen ansatt i banken ville svart annerledes på spørsmålene vi stilte. Derfor kunne det blitt intervjuet to respondenter fra hver bank for å styrke funnene. På bakgrunn av studiens tid og omfang, og bankenes tilgjengelighet, er det mulig det hadde blitt for tidkrevende å intervju flere respondenter.

Ved et intervju må intervjuerne stole på at respondentene svarer det som er sant. Vi har ingen måte å kontrollere svarene på, og respondentene kan holde tilbake informasjon bevisst eller ubevisst. Intervjuguiden ble sendt til bankene i forkant av intervjuet for å gi dem mulighet til å forberede seg, dette for at respondentene kunne undersøke og intervjuet ble mer effektivt. For eksempel spørsmålet som gjaldt valuta, det viste seg at respondentene/bankene ikke ofte er borti det, men ved å sende intervjuguiden i forkant gav det dem en mulighet til å undersøke dette. Ved å sende intervjuguiden i forkant gir det også respondenter en mulighet til å “finne det rette svaret”.

En annen begrensning ved studien er kunnskap om tema. Det har vært tidskrevende å sette seg inn i aksjer, forskjell på regulerte og uregulerte markeder, og regler som gjelder unoterte og noterte aksjer.

8.3 Forslag til videre forskning

I denne studien har vi undersøkt hvordan banker vektlegger og vurderer aksjer i forbindelse med kredittvurdering. Det fremkommer at bankene som regel vurderer aksjer lavt, og ofte setter verdien lik null på unoterte aksjer. Noen banker trakk derimot frem at dersom kunden eier større prosentandel unoterte aksjer i et selskap, ser banken på verdien av selskapet. Det kunne vært interessant å se nærmere på bruken av virkelig verdi dersom et selskap eier en hvis prosentdel av aksjer i et annet selskap, og hvordan banker behandler noen aksjer annerledes enn andre.

På spørsmål om bærekraft trekker alle bankene frem at det blir mer og mer viktig, men det er i varierende grad hvor viktig det er. Noen banker har modeller og skjema de bruker for å kartlegge kundens fokus på bærekraft, mens andre banker ikke nevner noen konkrete tiltak. Det kunne derfor vært spennende å se nærmere på bankenes fokus på dette området, og det kunne blitt gjort ved å intervju bankansatte med bærekraftsansvar.

Vårt hovedfokus har vært å intervju de store bankene og undersøke hvordan de kredittvurderer kunder på bedriftsmarkedet. Det kunne imidlertid vært interessant å se nærmere på hvordan mindre banker vektlegger poster vurdert til virkelig verdi sammenlignet med de store bankene. Man kunne også sett på hvordan mindre banker håndterer aksjer, både børsnoterte og ikke-børsnoterte, sammenlignet med de store bankene.

Referanseliste

Aksje Norge. (2022, 20. januar). *Et blikk på Euronext Growth*.

https://aksjenorge.no/aktuelt/2022/01/20/eng_jan/

Albrecht, W. S., Albrecht, C. O., Albrecht, C. C. & Zimbbelman, M. F. (2019). *Fraud Examination* (6. Utg). CENGAGE

Baksaas, K. M. & Hansen, Ø. (2020). *Grunnleggende regnskap – en oversikt* (3. utg.). Gyldendal.

Baksaas, K. M. & Stenheim, T. (2015). Prinsippbaserte versus regelbaserte regnskapsstandarder. *Praktisk økonomi og finans*. 31(1), 80-94.

<https://www.idunn.no/doi/full/10.18261/ISSN1504-2871-2015-01-08>

Baksaas, K. M. & Stenheim, T. (2020). *Regnskapsteori* (2.utg.). Cappelen Damm Akademisk

BDO Lorange og Brænde DA. (1998). *Ny regnskapslov Presentasjon av OT prp nr 42 (1997 1998)*. Norsk statsautorisert revisors forening.

<https://www.nb.no/items/2603c6ec7bff8b96ee8e0cd017685fbe?page=3&searchText=oaiaid:%22oai:nb.bibsys.no:999808719054702202%22>

Bergo, K. (2021). *Børs- og verdipapirrett*. Cappelen Damm Akademisk

Bernhoft, A.-C., Kvifte, S. S. & Røsok, K. O. (2018). *IFRS i Norge – en håndbok* (8. utg.). Fagbokforlaget.

Bryde, E. & Finsrud, K. (2021). *Digitalisering av kredittgivningsprosessen i norske banker* (Masteroppgave). Universitetet i Agder.

Butveit, I. & Utheim, E. N. (2021). *Bankers kredittvurdering ved bruk av virkelig verdi: En kvalitativ studie av bankers syn på virkelig verdi i regnskapet* (Masteroppgave). Universitetet i Agder.

dib. (u.å). *IFRS 13 Måling av virkelig verdi*.

<https://app.dib.no/standard/ifrs-13-maling-av-virkelig-verdi/%7BC77BB96D-ECFB-4611-BBB3-42A1AEE12B48%7D> Lesedato 14.mars. 2023

Dun&Bradstreet. (u.å.). *Slik fungerer kredittverdighet og kredittrating – 5 spørsmål og svar.*

Hentet 9. mars 2023 fra <https://www.dnb.com/no/kunnskap/vare-tanker-om/slik-fungerer-kredittverdighet-og-kredittrating-5-sporsmal-og-svar/>

Dyrnes, S. & Pettersen, I. (2012). Justerte resultater- veien til bedre resultat kvalitet? *Praktisk økonomi & finans*, 2012 (1), s. 52-60

Fallan, E. (2020). Bruk av informasjon fra foretaks miljørapportering til ressursallokerings- og kontrollformål. I T. Stenheim, K. M. Baksaas og E. M. Kulset (Red.), *Aktuelle temaer i regnskap og revisjon* (Kap. 9, s. 243-275). Oslo: Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.112.ch9>

FN-Sambandet. (2023, 19. januar). *FNs bærekraftsmål*. Hentet 17. februar 2023 fra <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>

Gjesdal, F. (2003). Resultat kvalitet anno 2003. *Praktisk økonomi & finans*, 2003(1), 51-67.

Handeland, Schwencke, Stenheim & Baksaas (2022a, 1. februar). *Norsk Lovkommentar: Regnskapsloven*, note 277, hentet 24.mai 2023 fra <https://www.rechtsdata.no>

Handeland, Schwencke, Stenheim & Baksaas (2022ba 1. februar). *Norsk Lovkommentar: Regnskapsloven*, note 278, hentet 24.mai 2023 fra <https://www.rechtsdata.no>

Handeland, Schwencke, Stenheim & Baksaas (2022c, 1. februar). *Norsk Lovkommentar: Regnskapsloven*, note 279, hentet 24.mai 2023 fra <https://www.rechtsdata.no>

Handeland, Schwencke, Stenheim & Baksaas (2022d, 1. februar). *Norsk Lovkommentar: Regnskapsloven*, note 275, hentet 24.mai 2023 fra <https://www.rechtsdata.no>

Heskestad, T. (2014). Manipulering av inntekter og «røde flagg». Deloitte i Fokus.

<http://www2.deloitte.com/no/no/pages/legal/articles/manipulering-av-inntekter.html>

- Håland, R og Ramberg, J. M. (2021) *Bankers bruk av nøkkeltall i en moderne forretningsverden: En eksplorativ studie om hvordan banker vektlegger nøkkeltall og andre faktorer i kredittprosesser* [Masteroppgave]. Universitetet i Agder.
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg). Cappelen Damm Akademisk.
- Jacobsen, D. I. (2022). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg). Cappelen Damm Akademisk.
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2020). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag* (4. utg.). abstrakt forlag.
- Johnsen, A. & Kvaal, E. (1999). *REGNSKAPSLOVEN Kommentarer til lov av 17.juli 1998 nr 56 om årsregnskap m.v. Cappelen Akademiske Forlag*
- KPMG. (2023). *IFRS 9 – Finansielle instrumenter*.
<https://kpmg.com/no/nb/home/tjenester/revisjon-og-bekreftelser/regnskapsradgivning-accounting-advisory/ifrs/ifrs-9.html>
- Kristoffersen, T. (2019). *Årsregnskapet - en grunnleggende innføring* (6.utg.). Fagbokforlaget.
- Kvifte, S. S & Tofteland, A. (2008). *God regnskapsskikk og IFRS*. Fagbokforlaget
- Kvifte, S. S. & Johnsen, A. (2008). *Konseptuelle rammeverk for regnskap* (2. Utg.). Fagbokforlaget
- Langli, J. C. (2022). *Årsregnskapet* (11. utg.) Gyldendal.
- Myrbakken, E. & Haakanes, S. (2018). *IFRS PÅ NORSK – Forskrift om internasjonale regnskapsstandarder* (7. utg). Fagbokforlaget.

- Møretro, M. (2021). *Tradisjonelle nøkkeltall, regnskapsmanipulasjon og bærekraft i kredittvurderingsprosessen: En studie om hvordan nøkkeltall, rengskpamanipulering og bærekraftsrapportering påvirker bankers vurdering av bedriftskunder* [Masteroppgave]. Universitetet i Agder.
- Norsk Regnskaps Standard. (2022). Finansielle eiendeler og forpliktelser. Regnskapsstiftelsen. <https://www.regnskapsstiftelsen.no/wp-content/uploads/2023/01/2022-NRS-18-Finansielle-eiendeler-og-forpliktelser-2022-desember.pdf>
- NHO. (u.å.). *Bærekraftsrapportering: Treffer nye krav små og mellomstore bedrifter?* Hentet 17. februar 2023 fra <https://www.nho.no/tema/barekraftig-utvikling/artikler/barekraftsrapportering/>
- NOTC. (u.å.) *Om NOTC*. Hentet 20. februar 2023 fra <https://www.notc.no/Om-NOTC>
- NOU 1995:30. (1995). *Ny regnskapslov*. Finans – og tolldepartementet.
- NOU 2003: 23. (2003). *Evaluering av regnspasloven*. Finansdepartementet.
- Næsse, D. (2020, 3. juli). *Oslo Børs skifter navn på to av sine markedsplasser*. PWC Finansbloggen. <https://blogg.pwc.no/finansbloggen/oslo-børs-skifter-navn-på-to-av-sine-markedsplasser>
- Opsahl, A., Stenheim, T., Baksaas, K. M., Stephansen, S. W. & Meidelsen, K. (2020). Regnskapsspråk og informasjonskvalitet hos selskaper notert på uregulerte markedsplasser. I T. Stenheim, K. M. Baksaas og E. M. Kulset (Red.), *Aktuelle temaer i regnskap og revisjon* (Kap. 1, s. 9–53). Oslo: Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.112.ch1>
- Oslo Børs. (u.å.). Hentet 13. februar 2023 fra <https://www.euronext.com/nb/markets/oslo>
- Ot.prp. nr. 39 (2004-2005). *Om lov om endringer i lov 17. Juli 1998 nr. 56 om årsregnskap*

- m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (evaluering av regnskapsloven).*
Finansdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-39-2004-2005-/id395712/>
- Ot.prp. nr. 42 (1997-1998). *Om lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven).* Det kongelige finans- og tolldepartement. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1997-98&paid=4&wid=a&psid=DIVL637>
- Palepu, K. G, Healy, P. M. & Peek, E. (2019). *Business Analysis and Valuation* (5. utg.). Cengage.
- Penman, S. H. (2013). *Financial Statement Analysis and Security Valuation* (5. Utg.). McGraw Hill.
- Picker, R., Clark, K., Dunn, J., Kolitz, D., Livne, G., Loftus, J. & van der Tas, L. (2016). *Applying IFRS Standards* (4. ed). Wiley
- Plenborg, T & Kinserdal, F. (2021). *Financial Statement Analysis Valuation-Credit Analysis-Performance Evaluation* (2. ed.). Fagbokforlaget.
- Rankin, M., Stanton, P., McGowan, S., Ferlauto, K. & Tilling, M. (2012). *Contemporary issues in accounting.* Wiley
- Regjeringen. (2015, 26. Juni). *NOU 2015: 10 - Lov om regnskapsplikt.* Hentet 22. mai 2023 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2015-10/id2425387/>
- Regjeringen. (2023, 31. januar). *Taksonomien for bærekraftig økonomisk aktivitet.* Hentet 17. februar 2023 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/finansmarkedene/taksonomien-for-barekraftig-okonomisk-aktivitet/id2924859/>

- Regnskapsloven. (1998). *Lov om årsregnskap m.v.* (LOV-1998-07-17-56). Lovdata.
<https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1998-07-17-56?searchResultContext=1666&rowNumber=1&totalHits=3034>
- Revisorloven. (2020). *Lov om revisjon og revisorer.* (LOV-2020-11-20-128). Lovdata.
<https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/2020-11-20-128>
- Schwencke, H. R., Haugen, D. O., Baksaas, K. M., Stenheim, T. & Avlesen-Østli, E. (2020).
Årsregnskapet i teori og praksis 2019. Gyldendal.
- Sekaran, U. & Bougie, R. (2016). *Research Methods for Business: A Skill-Building Approach.*
(7. Edition). Wiley.
- Silkoset, R., Olsson, U. H. & Gripsrud, G. (2021). *Metode, dataanalyse og innsikt* (4.utg.).
Cappelen Damm Akademisk.
- Skatteetaten. (2003, 13. oktober). 3. *Grunnleggende regnskapsprinsipper.*
<https://www.skatteetaten.no/rettskilder/type/skattedirektoratets-meldinger/lov-om-arsregnskap-mv.-regnskapsloven/3.-grunnleggende-regnskapsprinsipper/>
- Stenheim, T., Sundkvist, C. H. & Opsahl, A. (2017). Hva menes med regnskapskvalitet?
Magma, 17(01), 64-68. <https://biopen.bi.no/bitstream/handle/11250/2463476/2017StenheimHva.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Tepalagul, N. & Lin, L. (2015). Auditor Independence and Audit Quality: A Literature
Review. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 2015 (30), 101-121
- United Nations Environment Programme Finance Initiative. (u.å.). *Principles for Responsible
Banking*. Hentet 17. februar 2023 fra
<https://www.unepfi.org/banking/bankingprinciples/>
- Verdipapirforetakenes Forbund. (u.å.a). *Informasjonsdokument – egenskaper og risiko knyttet*

til finansielle instrumenter. Hentet 13. februar 2023 fra

<https://www.vpff.no/bytepdf/pdf?entryId=7193&type=informasjonsdokument>

Verdipapirforetakenes forbund. (u.å.b) Beskrivelse av hvordan OTC-systemet fungerer.

Hentet 20. februar 2023 fra <https://www.notc.no/Om-NOTC>

Verdipapirhandelloven. (2007). *Lov om verdipapirhandel*(LOV-2007-06-29-75). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2007-06-29-75?q=verdipapirhandel>

Vedlegg 1: Intervjuguide


1. Fortelle om hensikten med studien, personvern, gjennomgang av samtykkeskjema, og test av opptaker.
2. Kan vi kontakte deg/dere i etterkant av intervjuet for å få oppklaring i eventuelle problemstillinger eller spørsmål som oppstår etter intervjuet?
3. Hvilken stilling har du/dere, og hva er dine/deres arbeidsoppgaver?
4. Hvordan bruker dere bedrifters regnskapsinformasjon i kundeforholdet?
 - a. Hva vektlegger dere mest ved kredittvurdering?
 - b. Ved kredittvurdering, hvilke nøkkeltall bruker dere?
 - c. Er det noen nøkkeltall som er mer aktuelle enn andre?
 - d. Påvirker bruken av virkelig verdi i regnskapet vektlegging/vurdering av nøkkeltall? Hvordan?
 - e. Hvordan kredittscorer dere selskaper?
5. Hvilken ikke-finansiell informasjon vektlegger dere og hvordan innhentes denne?
 - a. Hvordan evaluerer dere kundenes fokus på bærekraft ved kredittvurdering?
6. Er det en automatisk prosess ved bruken av regnskapsinformasjon, eller gjøres det subjektive vurderinger? I så fall hvilke?
7. Har det betydning hvilken bransje kunden opererer i?
 - a. Gjør du/dere ulike vurderinger for ulike bransjer?
8. Bruker dere finansielle covenants?
 - a. Hvilke typer covenants bruker dere?
 - b. Hvis ja, hva er konsekvensen for å bryte dem?
 - c. Dersom en kunde bytter regnskapsprinsipp, hvordan oppdager dere det? Hvilke tiltak gjør dere for å unngå at en covenant brytes?
9. Skiller dere mellom kunder som rapporterer etter norsk regnskapsstandard og IFRS? Hvordan?
 - a. Har kundens metode for å verdsette sine eiendeler betydning for lånesøknaden? Hvorfor/Hvorfor ikke?
 - b. Har det betydning om kunden har vurdert eiendom til virkelig verdi eller historisk kost?
 - c. Dersom kunden har vurdert eiendom til virkelig verdi, innhenter dere egen informasjon om virkelig verdi på eiendommen? Hvorfor/Hvorfor ikke?
10. Hvordan håndterer dere finansielle instrumenter, som aksjer?
 - a. Hos selskaper med aksjer som ikke er notert på børs vurderes disse aksjene til historisk kost. Utgjør det en forskjell om aksjene er vurdert til virkelig verdi eller historisk kost?
 - b. Vektlegger dere børsnoterte aksjer annerledes enn unoterte aksjer? Hvordan?
11. Dersom et selskap eier pengeposter i utenlandsk valuta, regnskapsloven §5-9 sier at pengepostene skal vurderes etter dagskurs ved regnskapsårets slutt, hvordan vektlegger dere det?
 - a. Det kan jo sammenlignes med virkelig verdi, hva tenker du at risikoen kan være med å vurdere aksjer etter dagskurs og ikke anskaffelseskost?
12. Er det andre regnskapsposter enn aksjer og valuta du/dere mener er viktig å se nærmere på? Hvilke og hvorfor?
 - a. Er det andre regnskapsposter som er mer risikofylte i enkelte bransjer, sammenlignet med andre bransjer?
13. Justerer dere egenkapitalen for enkelte regnskapsposter? Hvilke?
14. Hvilke tiltak gjør dere for å avdekke regnskapsmanipulering hos en kunde?
 - a. Avdekkes det ofte?
15. Tror du/dere at bruk av virkelig verdi øker muligheten for regnskapsmanipulering?
 - a. Hva tenker du/dere er de største risikofaktorene ved bruk av virkelig verdi vs. historisk kost?
 - b. Hvilke røde flagg anser du/dere som de viktigste når det gjelder regnskapsmanipulering ved bruk av virkelig verdi?
 - c. Er det noen bransjer som skiller seg mer ut enn andre i forhold til risiko?
16. Dersom kunden har revisor, hvordan og i hvor stor grad bruker dere revisoren, revisors beretning og revisors rapport?
 - a. Dersom et selskap bruker virkelig verdi i sitt regnskap, er revisjon viktigere enn hvis det bruker historisk kost? Hvordan/hvorfor?
17. Har du/dere noe mer du/dere ønsker å legge til som ikke har blitt sagt?
18. Informasjon om veien videre etter intervju (sende oppgave når det er tilnærmet ferdig for sitatsjekk).

Vedlegg 2: Godkjent søknad fra Sikt


[Meldeskjema](#) / [Masteroppgave](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

 Skriv ut

 08.02.2023 ▾

Referansenummer
820996

Vurderingstype
Automatisk 

Dato
08.02.2023

Prosjekttittel
Masteroppgave

Behandlingsansvarlig institusjon
Universitetet i Agder / Handelshøyskolen ved UiA / Institutt for økonomi

Prosjektansvarlig
Terje Heskestad

Student
Inger Elise Tysvær

Prosjektperiode
02.01.2023 - 01.06.2023

Kategorier personopplysninger
Alminnelige

Lovlig grunnlag
Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 01.06.2023.

[Meldeskjema](#) 

Grunnlag for automatisk vurdering

Meldeskjemaet har fått en automatisk vurdering. Det vil si at vurderingen er foretatt maskinelt, basert på informasjonen som er fylt inn i meldeskjemaet. Kun behandling av personopplysninger med lav personvernuleppe og risiko får automatisk vurdering. Sentrale kriterier er:

- De registrerte er over 15 år
- Behandlingen omfatter ikke særlige kategorier personopplysninger;
 - Rasemessig eller etnisk opprinnelse
 - Politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning
 - Fagforeningsmedlemskap
 - Genetiske data
 - Biometriske data for å entydig identifisere et individ
 - Helseopplysninger
 - Seksuelle forhold eller seksuell orientering
- Behandlingen omfatter ikke opplysninger om straffedommer og lovovertrедelser
- Personopplysningene skal ikke behandles utenfor EU/EØS-området, og ingen som befinner seg utenfor EU/EØS skal ha tilgang til personopplysningene
- De registrerte mottar informasjon på forhånd om behandlingen av personopplysningene.

Informasjon til de registrerte (utvalgene) om behandlingen må inneholde

- Den behandlingsansvarliges identitet og kontaktopplysninger
- Kontaktopplysninger til personvernombudet (hvis relevant)
- Formålet med behandlingen av personopplysningene
- Det vitenskapelige formålet (formålet med studien)
- Det lovlige grunnlaget for behandlingen av personopplysningene
- Hvilke personopplysninger som vil bli behandlet, og hvordan de samles inn, eller hvor de hentes fra
- Hvem som vil få tilgang til personopplysningene (kategorier mottakere)
- Hvor lenge personopplysningene vil bli behandlet
- Retten til å trekke samtykket tilbake og øvrige rettigheter

Vi anbefaler å bruke vår [mal til informasjonsskriv](#).

Informasjonssikkerhet

Du må behandle personopplysningene i tråd med retningslinjene for informasjonssikkerhet og lagringsguider ved behandlingsansvarlig institusjon. Institusjonen er ansvarlig for at vilkårene for personvernforordningen artikkel 5.1. d) riktighet, 5. 1. f) integritet og konfidensialitet, og 32 sikkerhet er oppfylt.

Vedlegg 3: Informasjons og samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Regnskapets relevans for finansinstitusjoner”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke regnskapets relevans for finansinstitusjoner. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å undersøke hvordan vurdering av aksjer på uregulerte markeder til virkelig verdi påvirker regnskapets relevans for finansinstitusjoner. I den forbindelse har vi problemstillingen ”Bør regnskapslovens § 5-8 utvides til å omfatte aksjer som ikke omsettes på regulert markeder”. Dette er en avsluttende del av vår master innenfor regnskap og revisjon ved Universitetet i Agder. Opplysningene skal ikke benyttes til andre formål.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Inger Elise Tysvær og Alexandra Tatiana Helland Fenne ved Universitetet i Agder er ansvarlig for prosjektet. Vår veileder er Terje Heskestad.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

I et forsøk på å få mer informasjon og datagrunnlag innenfor dette temaet spør vi derfor deg, sammen med en håndfull andre innen samme område, om å delta i vårt prosjekt. Vi tror at du sitter på god kunnskap og erfaring som vil styrke vår forskning.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du velger å bli med i dette prosjektet vil vi be deg om å svare på noen intervju spørsmål under opptak som vi deretter vil anonymisere. Intervjuet vil ta ca. 1 time og vi ønsker å stille spørsmål om regnskapsloven, virkelig verdi og aksjer på uregulert marked.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det vil bare være forfatteren av masteroppgaven som vil ha direkte tilgang til opplysningene under oppgaveskrivingen. Lydfilene fra intervjuene lagres lokalt og vil behandles konfidensielt. Deretter vil disse bli transkribert fra muntlig til skriftlig form lydfilene slettet ved oppgaveslutt. Navn eller kjønn vil ikke informeres om i oppgaven og ingen personlige opplysninger vil bli opplyst i oppgaven.
- Kontaktopplysninger og navn vil erstattes med kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrig data.
- Deltageren og arbeidsplass vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjon.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 01.06.23. Etter prosjektslutt vil alle personlige data slettes og ingen vil ha tilgang på dette i ettertid.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Agder har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Alexandra Tatiana Helland Fenne (alexandrahelland@hotmail.com 97540305)
- Inger Elise Tysvær (eliseinger@live.no 90735500)
- Eventuelt vår veileder Terje Heskestad (terje.heskestad@uia.no 38142560/41436110)
- Vårt personvernombud: Trond Hauso (trond.hauso@uia.no 93601625)

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig: Alexandra Tatiana Helland Fenne og Inger Elise Tysvær

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet Masteroppgave om regnskapets relevans for finansinstitusjoner, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet 1. juni 2023.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4: Diskusjonsnotat Alexandra Tatiana Helland Fenne

Ansvarlig

Ved Universitetet i Agder er det et krav å skrive et diskusjonsnotat i forbindelse med masteroppgaven. Temaet i dette diskusjonsnotatet er «Ansvarlig», og jeg skal diskutere hvordan masteroppgaven vår kan relateres til begrepet «ansvarlig». Først vil en oppsummering av masteroppgaven presenteres, før begrepet «ansvarlig» kyttes opp mot regnskapsbrukere, revisor og forsker.

Presentasjon av masteroppgaven

Masteroppgaven vår tar for seg regnskapets relevans for finansinstitusjoner, der vi ser på hvilken informasjon banker bruker ved en kredittvurdering. Fokuset i masteroppgaven er på hvilken finansiell og ikke-finansiell informasjon bankene bruker, der det dykkes dypere ned i hvordan bankene vektlegger og vurderer virkelig verdi i regnskapet og hvordan bankene vektlegger aksjer. I teoridelen er det fokus på regnskapet som informasjonskilde, regnskapsloven § 5-8 og dens bestemmelser, før vi ser på måleattributter som virkelig verdi og historisk kost.

Masteroppgavens problemstilling er:

Bør Regnskapslovens § 5-8 utvides til å omfatte aksjer som ikke omsettes på regulerte markeder?

For å svare på masteroppgavens problemstilling er det utviklet to forskningsspørsmål:

1. Hva vektlegger finansinstitusjoner ved en kredittvurdering?
2. Hva er fordeler og konsekvenser ved bruk av virkelig verdi i regnskapet?

For å besvare forskningsspørsmålene er det gjennomført syv strukturerte dybdeintervjuer med bankansatte i syv forskjellige banker, der alle har lang erfaring og høy kompetanse innenfor kreditt på bedriftsmarkedet. Videre ble funnene fra intervjuene analysert og drøftet opp mot det teoretiske grunnlaget.

Våre funn viser at bankene vektlegger både finansiell og ikke-finansiell informasjon ved en kredittvurdering, der flere av bankene vektlegger den ikke-finansielle informasjonen i like stor grad som den finansielle. Når det kommer til bruken av virkelig verdi er bankene enig at

det kan gi et mer presist bilde av selskapets økonomiske situasjon i dag, men at det også åpner opp for økt mulighet av regnskapsmanipulering. Ved aksjer viser funnene at bankene vektlegger aksjer lavt, når det er unoterte aksjer settes verdien stort sett til null eller i noen tilfeller til en veldig lav verdi. Funnene viser at banker mener det er lettere å sette en verdi på en børsnotert aksje, da denne omsettes på et effektivt marked og er mer likvid enn en unotert aksje. Konklusjonen vår er at regnskapsloven § 5-8 ikke bør utvides til å omfatte aksjer som ikke omsettes på regulerte markeder, da det har lite betydning for bankene ettersom aksjer ikke er en regnskapspost bankene ser på som viktige, og de setter en egen verdi selv om aksjene er børsnotert.

Ansvarlig

Ansvarlig er et av begrepene i UiA sin «mission» sammen med begrepene internasjonal og innovativ (UiA, u.å). «Ansvar» og «ansvarlig» er begreper som går igjen gjennom masteroppgaven vår. Jeg vil nå drøfte begrepet opp mot regnskapsbrukers ansvar, her bankers ansvar da masteroppgaven er fokusert på banker. Videre vil jeg drøfte begrepet opp mot revisor og forsker. Både revisor og regnskapsbrukeren har et ansvar for å sikre at regnskapet oppfyller sitt hovedformål, som Kvifte og Johnsen (2008, s. 58) beskriver som å gi beslutningsnyttig informasjon.

Regnskapsbrukers ansvar – bankers ansvar

IASB og FASB identifiserer blant annet banker som en av syv primærbrukere av et regnskap (Fallan, E., 2020, s.251). Selv om det ikke er samme presisering i GRS, er det likevel å anta at banker også her er å anse som primærbrukerne av regnskapet (Schwencke et al., 2020, s. 13). Banker har et ansvar når de skal gi ut lån til kunder, der beskriver Plenborg & Kinserdal (2021, s. 381) at det viktigste steget i en kredittanalyse er å forstå sannsynligheten for mislighold. Våre funn sier at bankene er svært opptatt av å vite hvem personene bak selskapet er, bankene ønsker eiere med høy kompetanse og uten kriminell bakgrunn. Flere av bankene vektlegger denne informasjonen i like stor grad som den finansielle informasjonen, som viser at bankene tar ansvar for å sikre at kundene er solide og redelige.

Bankene har også et stort samfunnsansvar for å hjelpe til med at verden blir mer bærekraftig. Der har FN utarbeidet 6 prinsipper for ansvarlig bankvirksomhet (United Nations

Environment Programme Finance Initiative, u.å.). Bankene forteller at bærekraft blir mer og mer viktig ved en kredittvurdering, men siden det ikke er spesifikke krav for små og mellomstore bedrifter i forhold til rapportering på bærekraft, foregår vurderingen av kundene på bakgrunn av spørsmål bankene stiller. Dermed kan flere kunder gi uttrykk for at de er mer opptatt av bærekraft enn de egentlig er. Her er det bankers ansvar å oppfordre kundene til en bærekraftig praksis og muliggjøre økonomiske aktiviteter som skaper økt velstand for både dagens generasjon og fremtidige generasjoner (United Nations Environment Programme Finance Initiative, u.å.). Flere av bankene viser her ansvar i form av at det er noen bransjer de ikke ønsker å finansiere, og en bank trekker spesifikt frem at de ønsker å sende kundene i riktig retning og at det derfor er viktig at de selv har kunnskap om bærekraft.

Bankene har et ansvar om å oppdage regnskapsmanipulering, det fremkommer at bankene ikke har spesielle tiltak de gjør for å oppdage dette. Dersom et selskap har revisor viser bankene tillit til den personen og ser på det som et kvalitetsstempel. Rapporteringsfrihet kan øke risikoen for regnskapsmanipulering, og kan være et problem ved bruk av virkelig verdi da ikke alle eiendeler og forpliktelse har observerbare markedsverdier som gjør at det kan måles med stor nok sikkerhet (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 437-438). Bankene er enig i at bruken av virkelig verdi kan øke muligheten for regnskapsmanipulering, derfor er det viktig at bankene gjør egne vurderinger på virkelig verdi. Bankene innhenter alltid inn egeninformasjon om eiendom, for å sette en egen verdi. De fleste bankene sier også at revisors rolle blir viktigere dersom en kunde bruker virkelig verdi i sitt regnskap, som igjen viser tilliten banker har til revisor.

Revisors ansvar

Revisor skal etter revisorloven § 9-1 fungere som allmenhetens tillitsperson, og revisor skal bidra til å forebygge og avdekke økonomisk kriminalitet. Revisor har et stort ansvar når det kommer til å kontrollere at regnskapet er avgitt korrekt og ikke inneholder misligheter. Som nevnt har bankene stor tillit til revisor og ser på revisor som et kvalitetsstempel. Bankene leser revisors noter, men det fremkommer at de ikke leser dem så nøye dersom det ikke er bemerkninger i notene. Revisor har et ansvar om å rapportere feil og mangler som oppdages, både får investorer og kreditorer sin del, men også som ansvar for eget omdømme.

Forskers ansvar

Det er vi studenter som har forskerrollen i denne masteroppgaven, og som forsker ønsker man å presentere data som er pålitelig og har høy validitet. Forskerne har derfor et stort ansvar for å produsere en masteroppgave som er troverdig.

Johannessen et al. (2020, s. 45) beskriver retningslinjer forskere på være bevisste på, og retningslinjene er delt inn i tre typer hensyn: selvbestemmelsesrett og autonomi for informanter, forskerens plikt til å respektere privatlivet til informanten og forskerens ansvar for at skade skal unngås. Vi har gjennomført syv dybdeintervjuer i vår masteroppgave, og vi som forskere har ansvar for at disse retningslinjene blir tatt hensyn til. Respondentene har alle blitt anonymisert slik at det ikke skal være mulig å identifisere dem ut ifra det som kommer frem i oppgaven. Vi har også et ansvar for å gjengi informasjonen korrekt, slik at det dannes et riktig bilde av virkeligheten. Vi har et ansvar om å ikke tillegge respondentene meninger og tanker de ikke har.

Etter intervjuene ble gjennomført har vi transkribert dem fortløpende. Ved transkribering er det en fare for at svaret til respondenten blir transkribert uten å vite konteksten, en respondent kan ha sagt noe med ironi. Derfor har vi transkribert intervjuet rett etterpå slik at intervjuet satt så friskt i minnet som mulig. Ettersom at det er funnene fra intervjuene som skal analyseres mot teorien for å komme frem til en konklusjon på problemstillingen, kan feil i funnene i verste fall føre til feil konklusjon. Forskere har dermed et stort ansvar for at svarene skal gjengis korrekt. I tillegg til at teorien skal gjengis korrekt da det er grunnlaget i oppgaven.

Avslutning

Det har i dette diskusjonsnotatet blitt diskutert begrepet ansvarlig opp mot masteroppgaven: *Bør Regnskapslovens § 5-8 utvides til å omfatte aksjer som ikke omsettes på regulerte markeder?*

Det er diskutert bankers ansvar i forbindelse med å forstå sannsynligheten for mislighold og oppdage regnskapsmanipulering. Samt bankers samfunnsansvar når det kommer til å bærekraft. Revisors rolle har blitt diskutert i lys av ansvar i å forebygge og avdekke økonomisk kriminalitet. Til slutt er det diskutert forskernes ansvar ved å produsere en masteroppgave som er troverdig, ved å gjengi data korrekt og hensynta retningslinjene.

Problemstillingen om å utvide regnskapsloven § 5-8 til å omfatte aksjer som ikke omsettes på regulerte markeder, øker ansvaret rundt bruken av virkelig verdi. Det fører til økt ansvar for aktørene nevnt i diskusjonsnotatet, både revisor og regnskapsbrukeren. Revisor får økt ansvar i kontrollere at regnskapet er avgitt korrekt og at verdier som er satt er riktige, mens bankene får et større ansvar i å teste verdien som er satt.

Referanseliste

UiA. (u.å.). Visjon og Strategi. *Handelshøyskolen UiA*. <https://www.uia.no/om-uia/fakultet/handelshoeyskolen-ved-uia/visjon-og-strategi>

Baksaas, K. M. & Stenheim, T. (2020). *Regnskapsteori* (2.utg.). Cappelen Damm Akademisk

Fallan, E. (2020). Bruk av informasjon fra foretaks miljørapportering til ressursallokerings- og kontrollformål. I T. Stenheim, K. M. Baksaas og E. M. Kulset (Red.), *Aktuelle temaer i regnskap og revisjon* (Kap. 9, s. 243-275). Oslo: Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.112.ch9>

Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2020). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag* (4. utg.). abstrakt forlag.

Kvifte, S. S. & Johnsen, A. (2008). *Konseptuelle rammeverk for regnskap* (2. Utg.). Fagbokforlaget

Plenborg, T & Kinserdal, F. (2021). *Financial Statement Analysis Valuation-Credit Analysis-Performance Evaluation* (2. ed.). Fagbokforlaget.

Revisorloven. (2020). *Lov om revisjon og revisorer*. (LOV-2020-11-20-128). Lovdata. <https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/2020-11-20-128>

Schwencke, H. R., Haugen, D. O., Baksaas, K. M., Stenheim, T. & Avlesen-Østli, E. (2020). *Årsregnskapet i teori og praksis* 2019. Gyldendal.

United Nations Environment Programme Finance Initiative. (u.å.). *Principles for Responsible Banking*. Hentet 17. februar 2023 fra <https://www.unepfi.org/banking/bankingprinciples/>

Vedlegg 5: Diskusjonsnotat Inger Elise Tysvær

Internasjonalisering

Dette diskusjonsnotatet er skrevet som en del av masteroppgaven og er den avsluttende delen av masterstudiet Regnskap og Revisjon ved Handelshøyskolen på Universitetet i Agder.

Gjennom denne toårige masterutdanningen har vi som studenter opparbeidet oss kunnskap om internasjonalisering, hvilket vil drøftes nærmere i denne oppgaven med lys på nevnte masteroppgave. Denne oppgaven vil derfor starte ved å presentere masteroppgaven. Deretter vil internasjonale trender, krefter og utvikling bli drøftet i lys av masteroppgaven.

Avslutningsvis vil det oppsummeres og konkluderes.

Universitetet i Agder er et universitet som gir inntrykk av sterkt fokus på internasjonalisering. Gjennom egne sider skriver de at Handelshøyskolen har hatt vekt på internasjonal forskning og utdanning siden 80-tallet hvilket gjenspeiles i et stort internasjonalt nettverk og samarbeid internasjonalt i forbindelse med forskning og undervisning (UiA, u.å.). Fra et studentperspektiv er dette gjenspeilet i pensum, undervisning og studentkullet. Gjennom disse to årene på masteren har vi hatt store deler av pensum på engelsk. Slik har vi fått god kjennskap til internasjonale fagbegreper og standarder. På denne måten vil kunnskapen tilegnet ved universitetet også være aktuell i et internasjonalt perspektiv. I tillegg har vi hatt forelesere med ulike bakgrunner og nasjonaliteter. På denne måten har vi fått flere ulike perspektiver i løpet av disse to årene. Det siste jeg vil trekke frem i forbindelse med internasjonalt fokus fra et studentperspektiv er at vi har hatt flere internasjonale studenter. Selv om masteren for regnskap og revisjon gir liten mulighet til utveksling, har vi gjennom fellesfag med masterstudentene fra master i økonomi og administrasjon hatt fag med flere nasjonaliteter. Dette har igjen vært lærerikt og bidratt til et internasjonalt perspektiv i disse emnene.

Presentasjon av masteroppgaven

Masteroppgaven er skrevet med temaet regnskapets relevans for finansinstitusjoner og har hatt problemstillingen “Bør regnskapsloven § 5-8 utvides til å omfatte aksjer som ikke omsettes på regulerte markeder?”. Oppgaven består av en innledende del, en teoridel som strekker seg over tre kapitler, en metode del, en del om våre funn, en analysedel og en avslutningsdel.

Teoridelen i oppgaven startes med å se på hvordan regnskapet fungerer som informasjonskilde. Her har det lagt fokus på regnskapets formål og brukere, bankers kredittvurdering og alternativene til regnskapsavleggelse i Norge. Dette kapittelet ser også på finansielle markeder, og regulerte og uregulerte markeder. Neste kapittel omhandler regnskapslovens § 5-8 der denne paragrafens bestemmelser og forarbeider er blitt illustrert i tillegg til samme lovs § 5-9. Det siste kapittelet omhandler måleatributter og her blir det sett på regnskapskvalitet, regnskapsmessige målinger, IFRS 13 om måling av virkelig verdi, et eksempel på eiendom vurdert etter ulike metoder og regnskapsmanipulering.

Metoden brukt har vært kvalitativ der vi har gjennomført strukturerte intervjuer med syv forskjellige bankansatte fra forskjellige banker i Norge. Fordelene med dette er at man får god innsikt i temaet som tas opp. Baksiden derimot er at dette er en tidskrevende prosess.

Intervjuene ble deretter transkribert og benyttet til å skrive kapittelet om funn. Dette ble strukturert etter de to forskningsspørsmålene:

(1) *Hva vektlegger finansinstitusjoner ved en kredittvurdering?*

(2) *Hva er fordeler og konsekvenser ved bruk av virkelig verdi i regnskapet?*

Spørsmålene fra intervjuene ble dermed presentert i forhold til sitt aktuelle forskningsspørsmål. Gjennomgående var at mange av svarene var like, samtidig som det var noen spørsmål bankene var mer splittet rundt.

I analysedelen ble svarene fra intervjuene sett i sammenheng med teori og tidligere forskning. Også her ble kapitlene inndelt etter forskningsspørsmålene. Der så vi blant annet på hvordan bankene har en todeltprosess i forhold til kredittvurdering. I tillegg så vi at bankene la lite vekt på aksjers verdi og var noe kritiske generelt til bruk av virkelig verdi.

Avslutningsvis konkluderte vi med at regnskapslovens § 5-8 ikke bør utvides til å gjelde aksjer som ikke omsettes på regulerte markeder. Det ble også sett på begrensinger og forslag til videre forskning.

Internasjonalisering

Selv om oppgaven vår har handlet om hvordan norsk regnskapslovgivning kan bli mest relevant for finansinstitusjoner, kan det likevel trekkes en del paralleller til internasjonalisering. Noen av disse parallellene vil trekkes frem nedenfor.

I stortingsmelding om internasjonalisering av utdanning ble følgende definisjon lagt til grunn: Internasjonalisering er utveksling av ideer, kunnskap, varer og tjenester mellom nasjoner over etablerte landegrenser og har følgelig enkeltlandet som ståsted og perspektiv. Innenfor utdanning vil internasjonalisering være prosessen med å integrere en internasjonal, interkulturell og global dimensjon i mål, organisasjon og handling.

(Meld. St. 14 (2008-2009), s. 6).

Med denne definisjonen til grunn vil masteroppgaven bli drøftet opp mot internasjonale trender, krefter og utvikling.

Internasjonale trender, krefter og utvikling

Gjennom denne oppgaven ble det snakket med flere store og internasjonale banker. Dette understreker internasjonaliseringen av finansinstitusjonene. Ved at det i Norge er internasjonale bank-aktører kan det tenkes at dette påvirker bank-bransjen og fører til mer internasjonale løsninger for dets brukere.

Regnskapsprinsipper

I oppgaven ble det sett på hvordan norske bedrifter kan velge mellom bruk av IFRS og GRS, med unntak av børsnoterte firmaer som må benytte IFRS. "Innvirkningen på norsk regelverk har skjedd gradvis, gjennom ønsket om internasjonal tilpasning og harmonisering, men i den siste tid er dette utviklingstrekket vesentlig forsterket" skriver Elisabet Sulen (2005, s.19-26).

Børsnoterte selskaper derimot er pålagt å følge de internasjonale reglene på bakgrunn av forordningen EF nr. 1606/2002 (Sulen, 2005, s.19-26). På denne måten er det åpnet opp for at norske selskaper følger internasjonale regler fremfor de norske. Masteroppgaven har blant annet sett på hvordan disse regelverkene skiller seg ut i forhold til bruk av virkelig verd. Dette i form av at GRS og IFRS henholdsvis er bygget på en resultatorientert og balanseorientert ramme. På bakgrunn av dette er måtene kostnader, inntekter, gjeld og eiendeler innregnes basert på ulike kriterier. I praksis betyr dette at IFRS bruker gir mulighet for virkelig verdi i større grad enn GRS (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 205). GRS gir imidlertid mulighet til

bruk av virkelig verdi i enkelte tilfeller, gjennom eksempelvis regnskapslovens §§ 5-8 og 5-9 som det ble sett i masteroppgaven.

Det ble videre sett hvordan det norsk regnskapspolitikk har vurdert en mer internasjonal tilnærming av regnskapsloven med å åpne for mer bruk av virkelig verdi, blant annet gjennom NOU2015:10 (Regjeringen, 2015). En likere regnskapslovgivning opp mot internasjonale regler ville derfor ført til bedre sammenligningsgrunnlag internasjonalt. Våre funn i masteroppgaven problematiserer imidlertid dette i form av regnskapskvalitet og resultat kvalitet til finansinstitusjonene. Det har også blitt sett på hvordan ulike land har forskjellige regler, slik at det i forarbeidene eksempelvis ble problematisert at praksis i US GAAP går imot grunnleggende regnskapsprinsipper (Johansen & Kvaal, 1999, s. 337-339).

Kredittvurdering og nøkkeltall

Et av masteroppgavens funn gikk på bruken av nøkkeltall. Her ble det sett at mange av bankene bruker mye like nøkkeltall. Flere av disse er dessuten internasjonale som for eksempel EBITDA. Bruk av nøkkeltall er imidlertid ikke noen særnorsk vurdering og bruk av internasjonale nøkkeltall vil kunne gi bedre sammenligningsgrunnlag, men som det ble problematisert i masteroppgaven vil dette være avhengig av like tallgrunnlag for regnskapet.

Uavhengig av hvilket land kredittvurderingen gjennomføres i vil det være likheter. Plenborg & Kinserdal (2021, s. 381) poengterer blant annet at i en kredittanalyse vil det viktigste steget være å forstå risikoen for mislighold. I forhold har vi sett på flere internasjonale modeller, heriblant mislighetstriangelet. Mislighetstriangelet viser til tre faktorer som er relevant i forhold til mislighold: insentiver/press, mulighet og rettferdiggjørelse. Gjennom masteroppgaven har vi dessuten sett på hvordan det ikke vil være noen demografiske eller psykologiske kjennetegn blant mennesker som begår svindel og faren for misligheter vil derfor kunne sees på som et internasjonalt problem (Albrecht et al., 2019, s. 31).

Bærekraft

Et annet tema som ble løftet frem i masteroppgaven var bærekraft. FNs bærekraftsmål blir beskrevet som en felles arbeidsplan for verden for å bekjempe ulikheter, utrydde fattigdom og stoppe klimaendringer innen 2030. Disse målene gjelder for alle landene i verden og består av 17 hovedmål og 169 delmål. Dermed har disse målene betydelig påvirkning på norsk politikk

både nasjonalt og lokalt (FN-Sambandet, 2023). Dette var et tema som vi snakket med våre respondenter om i forbindelse med masteroppgaven. Alle bankene gav inntrykk av å ha fokus på bærekraft. Likevel var dette et område bankene gav inntrykk for å kunne ha forbedringspotensial innen.

Oppsummering og konklusjon

Inter nasjonalitet har vært et sentralt tema for denne masteroppgaven. Oppgavens problemstilling har vært knyttet til muligheten for å internasjonalisere det norske lovverket for regnskapsføring ved å tillate for mer virkelig verdi som er sentralt for internasjonale rammeverk. I tillegg har vi sett på internasjonale problemstillinger som er blitt tatt opp i oppgaven. Dette i form av internasjonalisering av regnskapet, bruk av nøkkeltall, bærekraft og faren for misligheter.

Referanseliste

- Albrecht, W. S., Albrecht, C. O., Albrecht, C. C. & Zimbbelman, M. F. (2019). *Fraud Examination* (6. Utg). CENGAGE
- Baksaas, K. M. & Stenheim, T. (2020). *Regnskapsteori* (2.utg.). Cappelen Damm Akademisk
- FN-SAMBANDET. (2023, 04.april). *FNs bærekraftsmål*. FN. <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>
- Johnsen, A. & Kvaal, E. (1999). *REGNSKAPSLOVEN Kommentarer til lov av 17.juli 1998 nr 56 om årsregnskap m.v.* Cappelen Akademiske Forlag
- Plenborg, T & Kinserdal, F. (2021). *Financial Statement Analysis Valuation-Credit Analysis-Performance Evaluation* (2. ed.). Fagbokforlaget.
- Regjeringen. (2015, 26. Juni). *NOU 2015: 10 - Lov om regnskapsplikt*. Hentet 22. mai 2023 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2015-10/id2425387/>
- St.meld. nr. 14 (2008-2009). *Internasjonalisering av utdanning*. Kunnskapsdepartementet. https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-14-2008-2009-/id545749/?q=internasjonalisering%20er&ch=1#match_0
- Sulen, E. (2005). IFRS; Betydningen for norske ikke børsnoterte selskaper. *Praktisk økonomi & finans*, 2005(20), s.19-26, utg. 4. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2871-2004-04-04>
Universitetet i Agder. (u.å.). *Internasjonalisering*. <https://www.uia.no/om-uia/fakultet/handelshoeyskolen-ved-uia/internasjonalisering>